

Vertrouwen door dialoog

Balans van vier jaar Utrechtse wijkaanpak

Drs. Rob Lammerts
Drs. Astrid Huygen

Met medewerking van
Drs. Jeroen van der Zweth
Ir. Geisje Hoetjes (Afdeling Bestuursinformatie, gemeente Utrecht)

December 2005

Inhoud

Samenvatting	5
1 De wijkaanpak als strategie voor burgerparticipatie	11
1.1 Burgers in lokaal beleid	11
Burgers betrekken bij beleid en uitvoering	11
Participatiemotieven van burgers	11
Participatie van bovenaf	12
1.2 De Utrechtse wijkaanpak in uitvoering	12
Wijkgericht werken	12
De wijkraad	12
1.3 Wijkaanpak nieuwe stijl	13
De oogst van twee jaar wijkaanpak	13
Meer ruimte voor eigen initiatief	13
Convenant tussen wijkraden en College van Burgemeester en Wethouders	13
1.4 Opzet en uitvoering van het onderzoek	14
1.5 Leeswijzer	14
2 De wijkaanpak revisited	15
2.1 Wijkraden over de wijkaanpak	15
2.2 De wijkraad	15
Samenstelling en vertegenwoordiging	15
Rol en positie van de wijkraad als adviesorgaan	17
Advisering als kerntaak	17
Positionering in het beleidsproces	19
Wijkbureaus; steun en toeverlaat van de wijkraden	19
Contacten met vakdiensten	20
2.3 De wijkraadpleging en andere vormen van communicatie	21
De wijkraadpleging als instrument voor meningsvorming	21
Thema's voor wijkraadpleging	21
Vormen van wijkraadpleging	22
Uitvoerbaarheid van wijkraadplegingen	22
Ondersteuning bij de wijkraadpleging	23
Andere vormen van communicatie	23
2.4 De wijkraad als instrument voor betrokkenheid en invloed	23
2.5 Wijkgericht werken van de gemeenteraad	24
Wijkbezoeken	24
Wijkbezoeken gewaardeerd	24
3 De wijkaanpak gezien vanuit de ambtelijke organisatie, bewonersorganisaties en bewoners	25
3.1 Ambtenaren over de wijkaanpak	25
De wijkraad	25
Aansluiting van ambtelijke organisatie bij de wijkaanpak	26
3.2 Bewonersorganisaties over wijkraden	27
Het functioneren van de wijkraden	27
Contacten tussen wijkraden en bewonersorganisaties	28
Intermezzo: verbeterpunten aangedragen door bewonersorganisaties	29

3.3	Bewoners over de wijkaanpak	30
	Burgerpeiling	30
	De wijkaanpak	30
	Mogelijkheden voor beleidsbeïnvloeding	31
	Bekendheid met wijkwethouder	31
3.4	De Utrechtse wijkaanpak vergeleken	31
	Wijkaanpakken elders in Nederland en Europa	31
	Overeenkomsten en verschillen met de Utrechtse wijkaanpak	32
4	Conclusies en aanbevelingen	33
4.1	Perspectief voor burgerparticipatie	33
	Balans van vier jaar wijkaanpak	33
	Laatste verbeter slag nodig	34
	Participatie en dialoog	34
4.2	Mogelijkheden voor dialoog	36
	Positionering in de beleidsvorming	36
	Anders denken, anders handelen	37
4.3	De wijk als legitimatiekader	38
	Verbondenheid met de wijk	38
	Relaties met bewonersorganisaties	39
Bijlage 1	Positie en functioneren van de wijkraden	43
Bijlage 2	De ambtelijke organisatie over de Wijkaanpak	61
Bijlage 3	Bewonersorganisaties over de wijkraden	81
Bijlage 4	Burgerpeiling Wijkaanpak	89
Bijlage 5	Wijkgericht werken door de gemeenteraad	95
Bijlage 6	De wijkaanpak vergeleken	103

Samenvatting

- De Utrechtse Wijkaanpak kenmerkt zich door het in samenhang inzetten van verschillende instrumenten.
- De Utrechtse Wijkaanpak draagt bij aan vertrouwen en betrokkenheid bij lokaal bestuur.
- Convenant tussen wijkraden en College van B&W werpt zijn eerste vruchten af.
- Adviseren van het College van B&W is de kerntaak van de wijkraden. De afwezigheid van een dialoog over deze adviezen, plaatst de wijkraad echter in de positie van consultatie.
- Wijkraden creëren meer ruimte voor een eigen agenda. Dit blijkt uit het aantal adviezen dat wijkraden op eigen initiatief nemen.
- Wijkraden hebben nog steeds het gevoel te veel gestuurd te worden door de gemeentelijke begrotingscyclus.
- Wijkraden ervaren spanning tussen de behoefte aan informatie en de onmogelijkheid om de veelheid aan informatie te verwerken. Vakdiensten moeten toezien op het verstrekken van alleen strikt noodzakelijke informatie. Wijkraden moeten meer vertrouwen op hun eigen kennis.
- Bekend maakt bemind: draagvlak voor de wijkraad bij bewoners(organisaties) is groter als ze bekend zijn met de wijkraad.
- Ambtenaren hebben waardering gekregen voor wijkraden, vooral als kennisbron, maar twijfelen tegelijk aan de representativiteit ervan.
- Ambtenaren hebben informatiebehoefte over de wijkaanpak. Het faciliteren in het eigen maken van de wijkaanpak blijft nodig.

De Utrechtse wijkaanpak

Utrecht heeft een jarenlange traditie als het gaat om bewonersparticipatie. Met het programma “Wijkaanpak in uitvoering” gaf de gemeente Utrecht in 2002 een nieuwe impuls aan het wijkgerichte werken. Het doel is het vergroten van het vertrouwen en de betrokkenheid van burgers bij het lokale bestuur. Om dit doel te bereiken zijn verschillende instrumenten ontwikkeld: het wijkprogramma, de wijkwethouder, het wijkspreekuur, de wijkraad, wijkraadpleging en wijkbezoeken van de gemeenteraad. De gemeente zet de instrumenten in onderlinge samenhang in.

Resultaten proefperiode

Over de proefperiode van de wijkaanpak concludeerden de onderzoekers dat de wijkraden een belangrijke impuls kunnen bieden aan bewonersparticipatie. Uit de evaluatie bleek dat de wijkraden zelf nog weinig tevreden waren met de

bereikte resultaten. Het werk van de wijkraden werd te veel bepaald door de logica van de gemeentelijke begrotingscyclus. Het gevolg was weinig ruimte voor de eigen agenda. Daarnaast bleek dat de wijkraden worstelden met hun rol en positie in het netwerk van bewonersorganisaties in de wijk. Uitspraken over de effecten van de wijkaanpak waren gezien de beperkte tijdsperiode vooralsnog onmogelijk.

Het convenant

In maart 2004 besloot de gemeenteraad tot de voortzetting van de wijkaanpak in gewijzigde vorm. De wijkraden hebben kort daarna gezamenlijk het initiatief genomen voor het opstellen van een convenant. In dit convenant zijn afspraken vastgelegd over de kernfunctie van de wijkraden: het adviseren van het College van Burgemeester en Wethouders over zaken die de wijk aangaan. Het convenant is bovendien te zien als een uitwerking van het raadsbesluit over de voortzetting. Het convenant is ondertekend door alle wijkraden en het college van B&W.

De wijkaanpak opnieuw onderzocht

Eind 2005 maken we de balans op van de mate waarin het bestuur van de gemeente Utrecht erin is geslaagd de Utrechtse burger meer te betrekken bij het lokale bestuur en het vertrouwen onder hen in het lokale bestuur te vergroten. Het evaluatieonderzoek dat de tweede helft van 2005 is uitgevoerd, levert inzichten vanuit verschillende gezichtspunten op over de effectiviteit van de wijkaanpak.

De wijkaanpak als strategie van burgerparticipatie

De wijkraad vervult een sleutelrol in het betrekken van bewoners bij hun wijk en het beleid en is daarom ook het vertrekpunt voor de analyse.

Samenstelling wijkraden

De wijkraden bestonden begin 2004 uit gemiddeld 16 leden. In september 2005 is dit gemiddelde met twee leden gedaald. Het aantal leden varieert tussen de elf en 21. Elke wijkraad heeft te maken met vertrekkende en nieuwe leden. De voornaamste redenen om te stoppen met het werk voor de wijkraad zijn gelegen in de privé-sfeer. Soms is de onvrede met het wijkraadswork en de (ontbrekende) effecten daarvan de reden voor vertrek. In de samenstelling streven wijkraden naar een goede afspiegeling van de wijk. Vooral de vertegenwoordiging van de verschillende buurten in de wijkraad achten de wijkraden van belang. Daarover zijn de wijkraden ook redelijk tevreden. De huidige wijkraadleden zijn gemiddeld iets jonger dan tijdens de proefperiode. De deelname van allochtonen is redelijk constant. Hun aantal is echter beperkt.

Rol en positie wijkraad als adviesorgaan

De kernfunctie van de wijkraad is het adviseren van het College van B&W over zaken die de wijk aangaan. De meeste wijkraden vinden deze adviseursrol erg belangrijk. Ook vinden wijkraden de rollen “ogen en oren van de wijk” en “vroegtijdig meedenken in beleids- en planontwikkelingen” belangrijk tot zeer belangrijk. Een aantal wijkraden is nog zoekende naar een rol die hen het beste past.

Advisering als kerntaak

Over de periode 2004-2005 varieert het aantal uitgebrachte adviezen per wijkraad van zeven tot 21. Het merendeel van deze adviezen hebben de wijkraden op eigen initiatief uitgebracht. Tijdens de proefperiode hadden de wijkraden kritiek op de wijze waarop het college omging met de adviezen.

Sindsdien is de kwaliteit van de reacties van het college op de adviezen verbeterd. Dit betreft vooral de termijn waarbinnen de wijkraden reactie krijgen op hun advies. De inhoud van de reacties en de mate waarin hun adviezen worden overgenomen vinden de wijkraden in veel gevallen nog beneden de maat. De ontevredenheid hiermee vloeit ook voort uit het gegeven dat de inspanning die het opstellen van adviezen van de wijkraden vergt, onvoldoende in verhouding staat tot wat men ervan terug ziet in het beleid en in de uitvoering. De ervaringen van de wijkraden met het adviseurschap zijn niet onverdeeld gunstig. Wijkraden met tegenvallende ervaringen, nemen afstand van de rol van adviseur. Zij zien zichzelf liever als bewaker van participatieprocessen tussen burgers en overheid.

Positie in het beleidsproces

De gemeentelijke begrotingssystematiek is voor de meeste wijkraden de afgelopen twee jaar minder beperkend geweest dan daarvoor. De wijkraden hadden meer ruimte voor eigen initiatief en het voeren van een eigen agenda. De toegenomen ruimte is onder meer af te lezen aan het aandeel adviezen dat op eigen initiatief is uitgebracht. Toch vinden de meeste wijkraden dat er nog veel verbeterd kan worden. Dit betreft de grote hoeveelheid informatie. Tegelijk wijzen ze op de eigen informatiebehoefte om een goed onderbouwd advies te kunnen opstellen.

Ondersteuning door wijkbureaus en wijkwelzijnsorganisaties

De wijkbureaus (vooruitgeschoven posten van de gemeente in de wijk) ondersteunen en faciliteren wijkraden bij de uitvoering van hun werkzaamheden. De goede relatie waarvan tijdens de proefperiode sprake was, is gecontinueerd. De wijkraden waarderen de ondersteuning die ze ontvangen van de wijkbureaus. Ook kunnen de wijkraden sinds het einde van de proefperiode een beroep doen op de wijkwelzijnsorganisaties voor ondersteuning. De ervaringen daarmee zijn echter niet onverdeeld gunstig te noemen. Een aantal wijkraden is ontevreden vanwege beperkte beschikbaarheid van opbouwwerkers, het gebrek aan initiatief van de wijkwelzijnsorganisatie en onduidelijkheid over wat verwacht kan worden. De wijkraden die wel tevreden zijn, willen gebruik blijven maken van de ondersteuning - bijvoorbeeld bij het werven van nieuwe leden.

Contacten met vakdiensten

De wijkraden onderhouden rechtstreeks contact met vakdiensten, of via de accountmanagers op het wijkbureau. De frequentie van de contacten verschilt per dienst en per wijkraad. De wijkraden zijn meest (matig) tevreden over de kwaliteit van de contacten. De mate waarin de wijkraden waardering ondervinden van de vakdiensten loopt uiteen. Wijkraden ondervinden wel meer verbetering dan verslechtering op dit punt.

De wijkraadpleging en andere vormen van communicatie

De wijkraadpleging voedt de wijkraad voor het opstellen van adviezen. Adviezen worden van een breed draagvlak voorzien, door bewoners te bevragen over de voor de wijk belangrijke thema's. De meeste wijkraden vinden de wijkraadpleging een waardevol instrument. Wijkraden maken steeds meer gebruik van wijkraadpleging. Sommige betreffen specifieke thema's (parkeren, groen, voorzieningen voor jongeren), andere zijn meer inventariserend van aard. De gebruikte methodieken variëren van het houden van enquêtes tot het organiseren van een 'knikkerspel' of een veiling. Meerwaarde van deze methoden, waarbij de wijkraden in contact treden met de bewoners in de wijk, is dat ze de wijkraden een gezicht in de wijk opleveren. De uitvoering van wijkraadplegingen vraagt veel tijd. Geboden ondersteuning kan in sommige gevallen soelaas bieden. Wijkraden kunnen op verschillende organisaties een beroep doen voor ondersteu-

ning. Daarvoor kunnen ze de afdeling Bestuursinformatie van de gemeente, het wijkbureau, de wijkwelzijnsorganisatie of een extern in te huren bureau inschakelen. De eerste twee genoemde zijn het meest benut. Over de kwaliteit van de ondersteuning zijn de meeste wijkraden goed te spreken. De wijkraden zoeken ook op andere manieren contact met de wijkbewoners. Ze zijn bijvoorbeeld aanwezig bij activiteiten in de wijk. De meeste wijkraden hebben een eigen website. Via huis-aan-huisbladen, folders, brochures en persberichten informeren wijkraden de bewoners. Bewoners blijken de wijkraad vooral via deze weg te kennen.

De wijkraad als instrument voor betrokkenheid en vertrouwen

De bijdrage van de wijkraden aan het vergroten van betrokkenheid bij en vertrouwen in het lokale bestuur wordt door hen zelf wisselend beoordeeld. De een vindt dat de gemeente de wijkraden bij belangrijke zaken passeert, waardoor de betrokkenheid en vertrouwen juist wordt gefrustreerd. Een ander geluid is dat de leden van de wijkraad wel meer betrokken zijn geraakt en invloed hebben, maar dat dit niet automatisch ook geldt voor de wijkbewoners. Daarvoor zijn de wijkraden nog te weinig geworteld in de wijk.

Wijkgericht werken van de gemeenteraad

De gemeenteraadsleden zijn tevreden over de opzet van wijkbezoeken. Vooral het directe contact tussen burgers en raadsleden en de 'boodschappenlijstjes' die het oplevert kunnen op waardering rekenen. De bewoners zijn niet altijd op de hoogte van deze bezoeken, maar wel geïnteresseerd in de wijkgerichte aanpak van de gemeenteraad.

De wijkaanpak gezien vanuit de ambtelijke organisatie, bewonersorganisaties en bewoners

Ambtenaren over de wijkaanpak

De ambtenaren waarderen het werk van de wijkraden meer dan de wijkraden zelf denken. Vakdiensten zijn positief over de inbreng van wijkraden. De meerwaarde van de wijkraden ligt vooral in hun kennis van wijk. Wel wordt getwijfeld aan de representativiteit. Wijkraden zijn kleine, niet representatieve groepen burgers die bovendien vaak niet gespeend zijn van scepsis ten opzichte van het gemeentebestuur.

De ambtenaren vinden dat de wijkraden wel tijdig maar weinig effectief worden betrokken bij beleidsvoorbereidingen. Zij zijn verdeeld als het gaat om hun mening over de bijdragen van de wijkraad aan het vergroten van betrokkenheid en vertrouwen in het lokale bestuur.

Wat betreft de aansluiting van ambtelijke organisatie bij de wijkaanpak vinden de ambtenaren die direct bij de wijkaanpak betrokken zijn, dat zij over voldoende kennis van de wijkaanpak beschikken om hun werk te kunnen doen. Hun niet direct betrokken collega's ervaren een tekort aan kennis. Veel ambtenaren maken tegelijkertijd duidelijk dat ze behoefte hebben aan (meer) informatie.

Bewonersorganisaties over de wijkraden

De helft van de bewonersorganisaties heeft contact met de wijkraden. Daarbij is sprake van grote verschillen tussen wijken. Er is een grote mate van overeenstemming tussen bewonersorganisaties en wijkraden over de waardering van de onderlinge contacten. De mate van tevredenheid hangt mede samen met de onduidelijkheid over de wederzijdse verwachtingen. Voor veel bewonersorganisaties is de betekenis en het werk van de wijkraden niet duidelijk. De opvattingen van de bewonersorganisaties over de mate waarin de wijkraden resultaten boeken, zijn positiever als zij kennis hebben van het werk van de wijkraad.

Verder leidt kennis over de uitgebrachte adviezen tot draagvlak voor de adviezen. De verbeterpunten die bewonersorganisaties aanreiken, wijzen dan ook vooral op het belang van de bekendheid van de wijkraad met de wijk en omgekeerd.

Bewoners over de wijkaanpak

Steeds meer Utrechters raken bekend met de wijkraden. Ongeveer eenderde van de Utrechters weet van de werkzaamheden van de wijkraden. Eveneens is er een toename te constateren in het aandeel Utrechters dat het werk van de wijkraad nuttig vindt. Nu is dat aandeel bewoners 50%. Veel andere mogelijkheden voor beleidsbeïnvloeding zijn bij de Utrechters bekend. Een kwart van de Utrechters wil zich bezighouden met gemeentelijk beleid. De bekendheid met de wijkwet-houder is toegenomen.

De Utrechtse wijkaanpak vergeleken

Uit een vergelijking van de Utrechtse wijkaanpak met aanpakken elders in Nederland en Europa valt een aantal zaken op. De Utrechtse wijkaanpak richt zich op het gehele proces van beleidsvorming door de gecombineerde inzet van diverse instrumenten, waar andere zich richten op beheer. Het wijkgerichte werken valt in verschillende steden samen met de gemeentelijke begrotingscyclus. Dit betekent dat burgerparticipatie institutionaliseert. Dit is het gevolg van het gegeven dat, hoezeer dit ook in overleg met alle betrokkenen gebeurt, gemeentelijke organisaties processen van burgerparticipatie bedenken en ontwikkelen.

Conclusies en aanbevelingen

Het geheel overziend komen we tot de conclusie dat de wijkaanpak bijdraagt aan betrokkenheid bij en vertrouwen in het lokale bestuur. Op tal van punten is verbetering gebleken. De aanbevelingen luiden dan ook:

- Ga door met de wijkaanpak als strategie voor het vergroten van het vertrouwen van de burgers in en hun betrokkenheid bij het lokale bestuur.
- Handhaaf de wijkraad als autonoom adviesorgaan dat de gemeente vanuit de wijk adviseert over het te voeren beleid voor de wijk.

Toch is een verbeteringslag nodig.

Positie als voorwaarde voor invloed; dialoog onontbeerlijk

Het adviseren van het College van B&W is de belangrijkste opdracht van de wijkraad. Voorwaarde voor de adviseursrol is niet alleen het gevraagd en ongevraagd kunnen adviseren, maar ook dat deze activiteit gebaseerd is op dialoog. Die dialoog moet op initiatief van beide partijen tot stand kunnen komen. De eis van dialoog is cruciaal: de afwezigheid van dialoog plaatst de wijkraden in de positie van consultatie (raadpleging). Aan die voorwaarde wordt niet altijd voldaan. Het ontbreken van dialoog leidt bij een aantal wijkraden tot een rolconflict. Zij gaan op zoek naar een andere rolvervulling. Wijkraden die over kwalitatief betere relaties beschikken, zowel met hun omgeving, bijvoorbeeld in contacten met bewonersorganisaties, als met de ambtenaren, kunnen hun adviseursrol beter vervullen.

Het onderzoek heeft hierover een aantal aanbevelingen opgeleverd. De aanbevelingen gaan over enerzijds mogelijkheden voor dialoog en anderzijds de wijk als legitimatiekader.

Mogelijkheden voor dialoog

- Wijs binnen de vakdiensten contactpersonen aan met als taak het toezien op een correcte behandeling van adviezen.
- Creëer mogelijkheden voor regelmatig face-to-face contact tussen de wijkraad en beleidsmedewerkers van de vakdiensten gedurende de adviesvoorbereiding en verwerking.
- Maak gebruik van de Utrechtse Standaard voor Communicatie (USC), in het bijzonder de daarvan deel uitmakende checklist.
- Wijkraden doen er goed aan de negatieve houding tegenover ambtenaren, voor zover daar sprake van is, om te zetten in een positief kritische.
- Intensiveer het onderlinge contact tussen wijkraden.
- Blijf de ambtenaren faciliteren en steunen bij het eigen maken van de wijkaanpak en de noodzakelijke cultuuromslag voor het betrekken van de wijkraden als meedenkers in het beleidsproces.
- Vakdiensten dienen er op toe te zien dat de wijkraden alleen de strikt noodzakelijke informatie verstrekt wordt en bovendien zoveel mogelijk in een voor burgers begrijpbare taal.
- Wijkraden dienen in een selectie en bestudering van de beschikbaar gestelde informatie meer op hun eigen kennis te vertrouwen.

De wijk als legitimatiekader

- De wijkraden bevelen we aan om meer werk te maken van directe communicatie met wijkbewoners, bijvoorbeeld door het uitvoeren van interactieve wijkraadplegingen.
- Ga als wijkraad de wenselijkheid en de mogelijkheden na voor samenwerking met bewoners- en andere relevante wijkorganisaties.
- Informeer bewonersorganisaties gericht over de uitgebrachte adviezen.

De wijkaanpak als strategie voor burgerparticipatie

1.1 Burgers in lokaal beleid

Burgers betrekken bij beleid en uitvoering

Beleidsontwikkeling en -uitvoering zijn in de afgelopen twee decennia gekenmerkt door drie samenhangende bewegingen. Het gaat om decentralisatie van een groeiend aantal beleidsonderdelen van het rijk naar de gemeente, een tendens naar minder overheidsbemoeyenis (deregulering en privatisering) en het zoeken naar nieuwe rollen voor de overheid.¹ Het beleid moet dichterbij de burger komen en de burger moet meer invloed krijgen op het beleid en de uitvoering. Deze ontwikkeling is een reactie op een aantal dominante maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de opkomst van de mondige burger en van de participatieve democratie en het streven van de overheid om beter aan te sluiten bij de vragen van burgers. Bovendien hopen lokale besturen op die manier meer draagvlak voor de plannen te verwerven.

Participatiemotieven van burgers

Burgers kunnen uiteenlopende motieven hebben om te participeren in een maatschappelijke organisatie. Leijenaar en Niemöller onderscheiden drie belangrijke motieven.² Ten eerste het zelfontplooiingsmotief. Door te participeren in een maatschappelijke organisatie willen mensen hun capaciteiten ontwikkelen. Vervolgens wordt het ideële motief genoemd. Mensen streven ernaar veranderingen teweeg te brengen en iets te betekenen voor anderen. Als laatste noemen zij het sociale motief. Het ontmoeten van (nieuwe) mensen en sociale contacten onderhouden zijn hierbij belangrijke aspecten. Bovendien hebben de burgers en de overheid vaak uiteenlopende verwachtingen van

¹ Huygen, A. (eds). (2004). Citizens' participation in local governance. In: *District approach Utrecht. Results of a two-year pilot* [cd-rom]. Utrecht: City of Utrecht / Verwey-Jonker Institute.

² Leijenaar, M. & Niemöller, K. (1994). Participatie in maatschappelijke organisaties. In: P. Dekker (red.), *Civil society*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

bewonersparticipatie.³ Burgers willen altijd inhoudelijke doelen bereiken. Voor bestuurders zijn procesdoelen (een betere verstandhouding met bewoners) meestal de reden om een interactief traject in te slaan.

Participatie van bovenaf

Sinds de tweede helft van de jaren negentig kan gesproken worden van een nieuwe bloeiperiode van participatie van bewoners bij het overheidsbeleid voor hun wijk of buurt. Daarbij gaat het vaak om het vergroten van de leefbaarheid van de wijken. Het opmerkelijke is echter, dat die participatie relatief vaak niet vanuit de bewoners zelf start, maar ‘bij de bewoners’ wordt gelegd door ‘het gemeentehuis’. Anders dan bij de traditionele inspraak die vaak min of meer door de burgers werd afgedwongen, vormt deze vorm van politieke vernieuwing een fenomeen dat op gemeentehuizen wordt geïnitieerd.⁴

1.2 De Utrechtse wijkaanpak in uitvoering

Wijkgericht werken

De gemeente Utrecht maakte eind jaren tachtig van de vorige eeuw met de oprichting van de eerste wijkbureaus een start met de wijkgerichte benadering. Met het programma ‘Wijkaanpak in uitvoering’ gaf de gemeente Utrecht een nieuwe impuls aan het wijkgericht werken. Hiermee krijgt een van de belangrijkste speerpunten van het Collegeprogramma 2002 - 2006 gestalte. Het gaat om het vergroten van het vertrouwen en de betrokkenheid van burgers bij het lokale bestuur door een betere aansluiting van het gemeentelijke beleid op de behoeften en wensen van burgers. Om dit doel te bereiken zijn in aanvulling op de wijkbureaus verschillende instrumenten ontwikkeld, namelijk het Wijkprogramma, de Wijkwethouder, het Wijkspreekuur, de Wijkraad en de Wijkraadpleging. Aanvankelijk hoorde daar ook de raadscommissies voor de wijk toe, maar die zijn in 2003 opgeheven en vervangen door bezoeken van de gemeenteraad aan de wijk. De instrumenten worden in een wijkgerichte benadering in onderlinge samenhang ingezet. Het geheel vormt de “Wijkaanpak in uitvoering”.

De wijkraad

Utrecht is opgedeeld in tien wijken. Elke wijk omvat een conglomeraat van subwijken en buurten. Sinds oktober 2002 beschikt elke wijk over een wijkraad. In totaal gaat het om tien wijkraden. Ze vervullen een sleutelrol in het betrekken van bewoners bij hun wijk en het beleid. De wijkraden hebben tot taak het adviseren van het College van Burgemeester en Wethouders bij zaken waar de gemeente om vraagt of die de wijkraad van belang vindt. Om zich verzekerd te weten van een breed draagvlak in de wijk en om te weten te komen wat de ideeën, meningen en wensen zijn van bewoners, organiseert iedere wijkraad jaarlijks een of meer wijkraadplegingen.

³ Kalk, E. (1998). De geest is uit de fles. In: J. Edelenbos & R. Monnikhof (red.), *Spanning en interactie. Een analyse van interactief beleid in lokale democratie*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek.

⁴ Kalk, E. (1998). De geest is uit de fles. In: J. Edelenbos & R. Monnikhof (red.), *Spanning en interactie. Een analyse van interactief beleid in lokale democratie*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek.

1.3 Wijkaanpak nieuwe stijl

De oogst van twee jaar wijkaanpak

De wijkaanpak is gedurende de proefperiode van begin 2002 tot eind 2003 verder ontwikkeld en op twee momenten uitvoerig geëvalueerd. De afdeling Bestuursinformatie van de gemeente Utrecht en het Verwey-Jonker Instituut voerden de evaluaties uit. In het eindrapport 'De oogst van twee jaar wijkaanpak' concludeerden de onderzoekers dat slechts tot op zekere hoogte uitspraken gedaan konden worden over de beoogde resultaten en effecten van de wijkaanpak als geheel en van de wijkraden in het bijzonder.⁵ Debet hieraan waren de vertraagde start van de wijkraden en de, mede als gevolg hiervan, aanmerkelijk kortere proefperiode dan was voorzien. Wel was duidelijk dat de wijkraad een belangrijke impuls kan bieden aan bewonersparticipatie en dat voor een deel ook al deed.

Meer ruimte voor eigen initiatief

Voorts liet de evaluatie zien dat de wijkraden zelf nog weinig tevreden waren met wat zij bereikt hadden. Dit werd onder andere veroorzaakt doordat zij zich te veel gebonden voelden aan de gemeentelijke begrotingscyclus en daardoor te weinig ruimte hadden voor eigen inbreng. De verplichte advisering over het wijkprogramma, een onderdeel van de programmabegroting, en de gevoelde verplichting om op alle gevraagde adviezen van de gemeente in te gaan, werden door de wijkraden als een grote belemmering ervaren. Het werk van de wijkraden werd te veel bepaald door de logica van de gemeentelijke begrotingscyclus. Daardoor was er te weinig ruimte voor een eigen agenda, gebaseerd op de logica en de dynamiek van de wijk. Besloten werd dat de wijkraden meer vanuit een eigen agenda te werk konden gaan door meer aansluiting te zoeken bij de behoeften en verwachtingen in de wijk en hun eigen positie daarbinnen. Onderwerpen voor advisering en de mate waarin de wijkraden ingaan op adviesvragen van de gemeente dienden vanuit dat perspectief bepaald te kunnen worden. Daarnaast bleken de wijkraden te worstelen met hun rol en de positie die zij ieder voor zich innemen in het netwerk van bewonersorganisaties in de wijk.

Convenant tussen wijkraden en College van Burgemeester en Wethouders

De (politieke) discussie over de voorstellen op basis van de evaluatie heeft onder meer geresulteerd in een convenant tussen de wijkraden en het College van Burgemeester en Wethouders. Dit convenant is een gezamenlijk initiatief van de wijkraden, maar is tevens te zien als de uitwerking van het raadsbesluit van maart 2004 over de voortzetting van de wijkaanpak in gewijzigde vorm. Het convenant beschrijft op hoofdlijnen de wederzijdse afspraken rond de kernfunctie van de wijkraden: het adviseren van het College van Burgemeester en Wethouders over zaken die de wijk aangaan. Daarnaast heeft het gemeentebestuur in oktober 2005 in een verordening de kenmerken van en de basisafspraken over omvang, voorwaarden voor lidmaatschap en dergelijke met de wijkraden vastgelegd. Convenant en verordening tezamen vervangen de spelregels uit de proefperiode.

⁵ De oogst van twee jaar wijkaanpak. Samenvattende eindrapportage proefperiode 'Wijkaanpak in uitvoering'. (2004) Utrecht: Bestuursinformatie, Gemeente Utrecht.

1.4 Opzet en uitvoering van het onderzoek

Naast de genomen besluiten over het verbeteren en versterken van het functioneren van de wijkraden, de ambtelijke organisatie en de raad, heeft de raad tevens besloten om in de tweede helft van 2005 de wijkaanpak nader te onderzoeken. Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de effecten van de wijkaanpak, met bijzondere aandacht voor de wijzigingen die zijn doorgevoerd na het raadsbesluit van maart 2004. Het onderzoek bestaat uit vijf deelonderzoeken. De deelonderzoeken leveren vanuit verschillende gezichtspunten inzichten op over de effectiviteit van de aanpak. De deelonderzoeken betreffen de volgende onderwerpen:

1. De positie en het functioneren van de wijkraden en de daaruit voortvloeiende effecten en resultaten.
2. De betrokkenheid van de gemeentelijke diensten en afdelingen bij het wijkgericht werken.
3. De positie van de wijkraden in de wijknetwerken en de relatie met bestaande bewonersorganisaties.
4. De bekendheid met de wijkaanpak - wijkraad en wijkwethouders - en de waardering hiervan onder de Utrechtse burgers.
5. Het wijkgericht werken vanuit de gemeenteraad.

De afdeling Bestuursinformatie van de gemeente Utrecht voerde het onderzoek naar de betrokkenheid van de gemeentelijke organisatie bij het wijkgericht werken uit. Ook de bekendheid met de wijkaanpak en de waardering hiervan door de Utrechtse burgers werden in het onderzoek meegenomen. De Griffie voerde het onderzoek naar het wijkgericht werken vanuit de gemeenteraad uit. Het Verwey-Jonker Instituut verzorgde de deelonderzoeken naar respectievelijk de positie en het functioneren van de wijkraden en naar de positie van de wijkraden en hun relaties met bewonersorganisaties.

De benodigde gegevens werden verzameld met behulp van documentanalyse, enquêtes en groepsinterviews. Voor een meer gedetailleerde uitwerking van de onderzoeksopzet per deelonderzoek verwijzen we naar de bijlagen.

1.5 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk bespreken we de uitkomsten van het onderzoek naar het functioneren van de wijkraden. We beschrijven de samenstelling van de wijkraden, hun positie in het beleidsproces en de relaties die zij onderhouden met de wijkbureaus en vakdiensten. Vervolgens gaan we in op de betekenis en het gebruik van de wijkraadpleging door de wijkraden. Ook besteden we aandacht aan de betekenis van de wijkraad als instrument voor betrokkenheid en invloed. We sluiten dit hoofdstuk af met een beschouwing op de wijkbezoeken van de gemeenteraad.

Hoofdstuk 3 belicht de opvattingen van externe partijen. Het gaat om de wijkaanpak gezien door de ambtelijke organisatie, de bewonersorganisatie en de Utrechtse burgers. Het laatste onderdeel van dit hoofdstuk betreft een vergelijking van de Utrechtse wijkaanpak met aanpakken elders in Nederland en Europa. In hoofdstuk 4 maken we de balans op van vier jaar wijkaanpak in uitvoering. We trekken we onze conclusies uit de deelonderzoeken en geven onze aanbevelingen voor het vervolg.

De wijkaanpak revisited

2.1 Wijkraden over de wijkaanpak

In dit hoofdstuk gaan we in op de uitkomsten van het deelonderzoek onder de wijkraden in relatie tot de vraag naar de betekenis van de wijkaanpak als strategie voor burgerparticipatie. De centrale vraag daarbij is in hoeverre de wijkaanpak bijdraagt aan het vergroten van het vertrouwen en de betrokkenheid van burgers bij het bestuur van de stad. Als vertrekpunt nemen we de wijkraad. We kijken naar de ontwikkelingen en resultaten zoals die zich sinds eind 2004 hebben voorgedaan. In de analyse betrekken we waar dat mogelijk en relevant is ook de uitkomsten van de overige vier deelonderzoeken. We sluiten af met een beschouwing op de wijkbezoeken door de gemeenteraad

2.2 De wijkraad

Samenstelling en vertegenwoordiging

Licht afnemend ledental

De wijkraden bestonden begin 2004 uit gemiddeld zestien leden.⁶ De grootste wijkraad telde 23 leden en de kleinste elf leden. Een telling in september 2005 laat een kleine daling van het gemiddelde zien van twee leden.⁷ Op dat moment telt de kleinste wijkraad zes leden en de grootste 21 leden. Wijkraad Overvecht groeide van 20 naar 21 leden en is daarmee niet alleen de grootste, maar ook de enige wijkraad die in omvang toenam. Alle overige wijkraden zagen hun ledental in meerdere of mindere mate afnemen.

Wisselend verloop

Elke wijkraad heeft te maken met verloop doordat leden ermee ophouden. Het meest stabiel in lidmaatschap is de wijkraad Binnenstad, terwijl het grootste verloopplaats vond bij de wijkraad Zuid met twaalf leden, waarvan acht in 2005. Daartegenover staat een werving van drie nieuwe leden. De redenen voor vertrek variëren. Het meest genoemd worden drukke werkzaamheden, ziekte en

⁶ Begin 2004 trad de eerste wijkraad Noordoost af. In de loop van 2004 is een nieuwe wijkraad geformeerd.

⁷ Deze telling vond plaats in de enquête die we in september 2005 afnamen bij de wijkraden. Waar deze verschillen liet zien met de telling in juli 2005 door het wijkbureau, werd in de groepsgesprekken met de wijkraden om opheldering gevraagd.

verhuizing. Soms is er onvrede met het wijkraadswerk en de effecten daarvan. Het wijkraadswerk vraagt veel energie, waar je volgens verschillende wijkraadsleden relatief weinig voor terugkrijgt. Ook stoppen leden zonder opgave van redenen, waarbij de wijkraadsleden die we spraken het vermoeden uitspraken dat ook deze leden teleurgesteld zijn in wat het werk vraagt en biedt. Daarnaast zijn in 2004 en 2005 leden vertrokken omdat ze al enige jaren meedraaiden in de wijkraad. In het huishoudelijk reglement van de wijkraden wordt aangegeven dat naast continuïteit ook wisseling van de wacht belangrijk is voor het levendig houden van het werk. Maar tegenover de vertrekkende leden wisten alle wijkraden in meerdere of mindere mate ook weer nieuwe leden te winnen. Het aantal nieuwe leden dat in de periode 2004 - 2005 per wijkraad aangesteld werd varieert tussen één en vijftien.

Buurten redelijk vertegenwoordigd

Elke wijkraad vertegenwoordigt een gebied dat bestaat uit meerdere subwijken en buurten, dikwijls met grote onderlinge verschillen. Om die verschillen zo goed mogelijk tot hun recht te laten komen is het van belang dat de samenstelling van de wijkraad een afspiegeling vormt van de buurten in de wijk en hun bewoners. Naast buurtvertegenwoordiging gaat het om de samenstelling van de wijkraad naar leeftijd, geslacht en etniciteit. Van deze vier kenmerken vinden de wijkraden buurtvertegenwoordiging het belangrijkste, gevolgd door etniciteit en leeftijd. Op een na zijn de wijkraden redelijk tevreden over de buurtvertegenwoordiging.

Voor de wijkraad Binnenstad is de betrokkenheid van ondernemers een punt van aandacht. Ondernemers blijven volgens deze wijkraad nog te veel vasthouden aan hun eigen communicatiekanalen met de gemeente, hoewel de gemeente er bij de ondernemers op aandringt aansluiting te zoeken bij de wijkraden. Wel heeft de wijkraad Binnenstad kans gezien om met de ondernemers een gezamenlijk standpunt te formuleren over het parkeerbeleid in de binnenstad.

Wijkraadsleden gemiddeld iets jonger

Ook aan de spreiding van leeftijd en etniciteit wordt belang gehecht. Zeker de helft van de wijkraden vindt dit belangrijk voor hun functioneren. Desondanks zijn jongeren tot 35 jaar meestal ondervertegenwoordigd. Wel is tussen 2004 en 2005 het aandeel jongeren over het geheel genomen iets gestegen. Dit ging ten koste van het aandeel 35 - 60 jarigen. Het aandeel oudere wijkbewoners bleef gelijk. Deze verschuiving doet zich op twee na bij elke wijkraad voor, maar het sterkst is dat het geval bij de wijkraad Leidsche Rijn. Hier groeide het aandeel van jongere wijkbewoners van 27% in 2004 naar 57% in 2005.

Deelname van allochtonen redelijk constant

De Utrechtse bevolking bestaat voor ongeveer een derde uit mensen met een allochtone herkomst, verdeeld over een grote diversiteit aan etniciteiten. Deze verhouding zien we in de bevolkingsamenstelling van de meeste wijken weerspiegeld. Ook de meeste wijkraden tellen leden die behoren tot een van de etnische groepen. Wel is hun aantal daarin beperkt. Daardoor staat hun aandeel in de wijkraden vaak niet in verhouding tot het aandeel dat woonachtig is in de betrokken wijk. Positief is het feit dat zich tussen 2004 en 2005 weinig ontwikkelingen hebben voorgedaan in de verhoudingen. Wijkraden die allochtone leden hebben weten deze leden ook te binden.

Hoewel alle wijkraden representativiteit op deze kenmerken belangrijk vinden ervaart geen enkele het achterblijven van die representativiteit als een belemmering voor het functioneren.

Rol en positie van de wijkraad als adviesorgaan

Diversiteit aan rollen

De kernfunctie van wijkraden is het adviseren van het College van Burgemeester en Wethouders. Dit is tevens hun belangrijkste legitimatiekader. Zij vervullen dus de rol van adviseur; volgens het convenant en de verordening de primaire rol van de wijkraad. Zes wijkraden vinden deze rol zeer belangrijk; twee wijkraden zeggen deze rol het meest te ambiëren. Verder vinden alle wijkraden de rollen 'ogen en oren in de wijk' en 'vroegtijdig meedenken in beleids- en planontwikkelingen' belangrijk tot zeer belangrijk. Dat is ook begrijpelijk. Goed functioneren in deze rollen vormt immers de voorwaarde voor de wijkraden om kwalitatief goed, met draagvlak en effectiever te kunnen adviseren. Andere wijkraden zien zichzelf dan ook primair als ogen en oren van de wijk (twee wijkraden), als meedenker in de beleids- en planontwikkeling (vier wijkraden), of als 'luis in de pels' (drie wijkraden). Zo gezien lijkt het erop dat in ieder geval een aantal wijkraden nog zoekende is naar de rol die het beste bij hen past. Overigens wordt geen van de voorgelegde rollen als onbelangrijk afgedaan. Wel zeggen twee wijkraden de rol van adviseur niet onbelangrijk, maar ook niet belangrijk te vinden.

Het convenant

Op 20 juni 2005 ondertekenden de voorzitters van de tien wijkraden en de verantwoordelijke wethouder voor wijkgericht werken en bestuurlijke vernieuwing een convenant. Het bevat de wederzijdse afspraken tussen de wijkraden en de gemeente zoals die voortvloeien uit de wijkaanpak nieuwe stijl. In dit convenant wordt de wijkraad omschreven als een groep actieve betrokkenen die zich verbinden tot het adviseren van het College door middel van gevraagde en ongevraagde adviezen. Het College verplicht zich in dit convenant tot het zo vroeg mogelijk betrekken van de wijkraden bij de beleidsvoorbereiding. Daarnaast zal het bij de door hem gevraagde adviezen aangeven wat de grenzen zijn van het beoogde advies. Ook verplicht het College zich tot het tijdig geven van een heldere reactie op de ontvangen adviezen en deze over te nemen, tenzij deze strijdig zijn met budgettaire mogelijkheden, stedelijk of bovenstedelijk beleid of andere belangen. Hieronder gaan we eerst in op aantal en soort van de uitgebrachte adviezen. Vervolgens staan we stil bij de meningen van de wijkraden over de wijze waarop het College de adviezen heeft verwerkt en hoe zich dit verhoudt tot hun ervaringen hiermee in de proefperiode.

Advisering als kerntaak

Merendeel van de adviezen in de laatste twee jaar op eigen initiatief

In de eerste twee jaar van hun bestaan hebben de wijkraden gezamenlijk 109 adviezen uitgebracht. Verreweg het grootste deel daarvan, namelijk 82 adviezen, is uitgebracht in 2003. Het verschil met 2002 heeft als voornaamste oorzaak dat niet alle wijkraden tegelijk in functie waren. Zo waren halverwege 2002 sommige wijkraden al volop actief terwijl in andere wijken de oprichting ervan nog van start moest gaan. Gerekend vanaf januari 2004 hebben de wijkraden gezamenlijk 127 adviezen uitgebracht.⁸ Verdeeld over 2004 en 2005 zijn de aantallen adviezen bijna gelijk aan elkaar, maar elk jaaraantal is lager dan het aantal in 2003 uitgebrachte adviezen. Verder zijn er van de 127 in 2004 en 2005 uitgebrachte adviezen 75 door de wijkraden aangemerkt als ongevraagd, wat gelijk

⁸ Het aantal uitgebrachte adviezen is ontleend aan een overzicht van de Dienst Wijken en omvat het totale aantal uitgebrachte adviezen tot september 2005. Dit overzicht maakt geen onderscheid tussen gevraagd en ongevraagd.

staat aan 59%. Dit betreft adviezen die op eigen initiatief zijn uitgebracht over onderwerpen die de wijkraden van belang achtten.

Aantal uitgebrachte adviezen per wijkraad varieert

Per wijkraad afzonderlijk verschilt het aantal uitgebrachte adviezen aanzienlijk. Over de periode 2004 - 2005 varieert dit van zeven tot 21. Die variatie doet zich ook voor in het aantal op eigen initiatief uitgebrachte adviezen: dit ligt tussen de nul en de twaalf. De huidige wijkraad Noordoost heeft als enige in de periode 2004 - 2005 geen enkel advies op eigen initiatief uitgebracht. Dit vloeit waarschijnlijk voort uit het nog betrekkelijk korte bestaan van de wijkraad en het gegeven dat de wijkraad zich nog moest inwerken.⁹ Het percentage adviezen op eigen initiatief op het totale aantal loopt per wijkraad uiteen van 48% tot 91%.

Kwaliteit collegereacties op adviezen licht verbeterd

Tijdens de proefperiode hadden de wijkraden veel kritiek op de wijze waarop het college omging met de adviezen. De kritiek betrof zowel de wijze van reageren en de tijd die het college daarvoor nam, als de mate waarin de wijkraden hun adviezen overgenomen zagen en de argumenten daarvoor. Hoe denken de wijkraden nu over deze kwesties? Als eerste zien we dat een kleine meerderheid van de wijkraden (zes van de tien) ten opzichte van de proefperiode een verbetering constateert in de tijd die het College neemt om te reageren op een advies. Toch zijn slechts twee wijkraden tevreden met de huidige reactierijmij. De overige acht wijkraden zijn niet ontevreden, maar ook niet tevreden. Over de inhoudelijke kant zijn de wijkraden minder te spreken. Vooral de helderheid (ambtelijk taalgebruik) en de motivatie laten nog veel te wensen over. Als het gaat om de mate waarin de wijkraden in vergelijking met de proefperiode hun adviezen overgenomen zien, dan constateren eveneens slechts twee wijkraden een verbetering, terwijl zes wijkraden geen verandering zien en één wijkraad spreekt van een verslechtering. De relatieve ontevredenheid vloeit onder andere voort uit de inspanning die de adviezen vergen. Die staan volgens verschillende wijkraden niet in verhouding tot de opbrengst, ofwel wat men van het advies terugziet in het uiteindelijke beleid en in de uitvoering. Daarnaast is de schriftelijke afhandeling van de adviezen de wijkraden een doorn in het oog.

Ervaringen met adviseurschap niet onverdeeld gunstig

Het is niet ondenkbaar dat de ambivalente houding ten opzichte van de adviseursrol bij sommige wijkraden samenhangt met de mate waarin ze zich serieus genomen voelen als adviseur van het College. Zo vinden slechts twee wijkraden dat ze voldoende serieus genomen worden. Zeven wijkraden zijn van mening dat ze matig serieus genomen worden en één wijkraad vindt dit (nog steeds) onvoldoende. Ook de ruimte voor beleidsbeïnvloeding wordt door slechts twee wijkraden als voldoende aangemerkt, terwijl vijf wijkraden hieraan het predikaat onvoldoende toekennen. Eveneens laat het tijdstip waarop de wijkraden betrokken worden bij de beleidsontwikkeling volgens zes wijkraden nog te wensen over. Wel is een meerderheid van zeven wijkraden van mening dat ze vaker op tijd betrokken worden bij de opstelling van de wijkprogramma's. Ze wijzen hierbij op het "buiten het bestek vallen van adviezen". Dit is het geval wanneer in een eerdere fase van beleidsvorming al belangrijke beslissingen genomen (blijken te) zijn. De ervaringen die wijkraden op deze aspecten opdoen leiden mogelijk tot het zoeken naar een andere rolvervulling. Illustratief hiervoor zijn de opvattingen van de wijkraden in Noordwest en Zuid. Deze wijkraden nemen afstand van de rol van adviseur als het gaat om het belang ervan, vanwege hun nog steeds tegenvallende ervaringen hiermee. Zij richten zich op

⁹ Deze verklaring is uitsluitend een vermoeden van de onderzoekers. We hebben de wijkraad hier niet nader op kunnen bevragen omdat hiermee geen groepsgesprek heeft kunnen plaatsvinden (zie ook bijlage 1).

een positionering als bewaker ('luis in de pels') van participatieprocessen tussen burgers en overheid.

Positionering in het beleidsproces

Wijkraden positief over ruimte voor eigen agenda

Veel wijkraden gaven in de evaluatie van de proefperiode aan dat zij in hun functioneren ernstig beperkt werden door de verplichte advisering en de grote invloed van de gemeente op hun agenda. Wat dat betreft is de situatie verbeterd. De beperkende werking van het meedraaien in de begrotingssystematiek had mede tot gevolg dat de wijkraden onvoldoende aan andere voor hen belangrijke zaken toekwamen. Hierop is gereageerd door de wijkraden meer ruimte te laten voor eigen initiatief en het voeren van een eigen agenda. De meeste wijkraden, zeven in getal, geven aan (zeer) tevreden te zijn met de ruimte die zij nu hebben. De overige drie zijn matig tevreden. Wijkraden proberen hier op verschillende manieren vorm aan te geven. Onder meer betreft dit het werken met thema's en werkgroepen. Voorbeelden hiervan treffen we aan bij onder andere de wijkraden West en Oost. Zo heeft wijkraad West er bewust voor gekozen om niet meer op alle adviesvragen van de gemeente te reageren. Op basis van de wijkraadpleging en de actualiteit bepaalt deze wijkraad elk jaar drie buurtoverstijgende onderwerpen. Vervolgens worden werkgroepen gevormd die met deze onderwerpen aan de slag gaan. Een vergelijkbare benadering treffen we aan bij wijkraad Oost. Door in werkgroepen aan enkele behapbare thema's te werken voelen de wijkraadsleden de druk van de beleidscyclus verminderen. Zoals we nog zullen laten zien speelt bij sommige wijkraden ook de wijkraadpleging een belangrijke rol in het bepalen van de eigen agenda.

Spanning tussen begrotingsystematiek en eigen agenda

De toegenomen ruimte voor het werken op basis van een eigen agenda kan onder meer afgemeten worden aan het aandeel adviezen dat op eigen initiatief is uitgebracht. Daaruit valt af te leiden dat de wijkraden de mogelijkheden voor een eigen agenda goed weten te benutten. Desondanks is de helft van de wijkraden van mening dat zich in de beperkende werking van de begrotingsystematiek, met als gevolg weinig ruimte voor eigen initiatief, geen verandering heeft voorgedaan. Drie wijkraden constateren wel enige verbetering maar zijn desondanks van mening dat dit nog beter kan. Wat hierbij, aldus de wijkraden, vooral belemmerend werkt is de grote hoeveelheid informatie die op de wijkraden afkomt. Daarop is veel kritiek te beluisteren vanuit de wijkraden. Tegelijkertijd wijzen ze paradoxaal genoeg op de eigen informatiebehoefte als voorwaarde voor advisering. Informatie is nodig om een goed onderbouwd advies op te kunnen stellen. Illustratief hiervoor is de weigering van een wijkraad om een advies uit te brengen vanwege het ontbreken van een bijlage bij de stukken. Zo keert de vervulling van de eigen informatiebehoefte zich tegen de al even begeerde ruimte voor eigen initiatief.

Wijkbureaus; steun en toeverlaat van de wijkraden

Goede relaties met wijkbureaus gecontinueerd

Naast andere taken hebben de wijkbureaus de taak om wijkraden te ondersteunen en te faciliteren bij de uitvoering van hun werkzaamheden. Het gaat om het tijdig leveren van informatie, het bieden van inhoudelijke ondersteuning bij de advisering en andere zaken, het beschikbaar stellen van vergaderruimte, het notuleren bij vergaderingen en de verspreiding van stukken. Uit de evaluatie van

de proefperiode bleek dat de meeste wijkraden een goede verstandhouding met de medewerkers van de wijkbureaus hadden. De toenmalige spaarzame kritiek op de wijkbureaus betrof de beperkte capaciteit van sommige wijkbureaus en de variërende ondersteuning. Twee jaar na de evaluatie van de proefperiode kunnen we constateren dat elke wijkraad maandelijks of vaker contact heeft met 'zijn' wijkbureau. Daarin is volgens de meeste wijkraden ook weinig of niets veranderd. Ook zijn de meeste wijkraden nog steeds te spreken over de kwaliteit van de contacten met het wijkbureau. Van een verslechtering is zeker geen sprake.

Wijkraden waarderen ondersteuning door wijkbureaus en Dienst Wijken positief

De ondersteuning die de wijkbureaus bieden scoort bij de meeste wijkraden hoog. Dit betreft zowel de inhoudelijke en facilitaire ondersteuning in algemene zin, als de steun die geboden wordt voor de uitvoering van wijkraadplegingen. De kwaliteit van beide vormen stemt de wijkraden ook vaker en meer tevreden dan de ondersteuning die ze ontvangen van andere organisaties.

Kwaliteit van de ondersteuning door wijkwelzijnswerk wisselt

Omdat wijkraden behoefte bleken te hebben aan meer onafhankelijke vormen van ondersteuning, kunnen ze sinds het einde van de proefperiode ook ondersteuning inroepen van de wijkwelzijnsorganisaties. Drie van de acht wijkraden die hiervan gebruik hebben gemaakt zijn ronduit ontevreden met de geboden ondersteuning van het wijkwelzijnswerk. Deze ontevredenheid vloeit voort uit de beschikbaarheid van opbouwwerkers, of beter gezegd het gebrek daaraan, en het gebrek aan initiatief van de welzijnsorganisatie. Ook bestaat onduidelijkheid over wat wel en wat niet verwacht kan worden. De andere vijf wijkraden zijn wel tevreden met de ondersteuning door het wijkwelzijnswerk. Zij willen hier verder gebruik van blijven maken, bijvoorbeeld bij het werven van nieuwe leden en bij de wijkraadplegingen.

Contacten met vakdiensten

Bij het wijkgericht werken en de uitvoering van de wijkaanpak zijn vanzelfsprekend verschillende vakdiensten van de gemeente Utrecht betrokken. In het bijzonder betreft dit de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, de Dienst Stadsbeheer, de Dienst Stadsontwikkeling en de Dienst Wijken. Daarnaast zijn enkele projectorganisaties van belang, zoals de Project Organisatie Stationsgebied en het Projectbureau Leidsche Rijn. De vier genoemde vakdiensten zijn van belang voor alle wijkraden, terwijl het belang van de twee projectorganisaties zich beperkt tot enkele wijkraden. Hoe verlopen de contacten met deze diensten?

Wijkraden weinig eensgezind over hun contacten met vakdiensten

De contacten met de vakdiensten en de daaruit voortvloeiende ervaringen verschillen per dienst, maar ook per wijkraad. Zo geven vier wijkraden aan geen rechtstreeks contact te onderhouden met de vakdiensten. Bij hen loopt de communicatie via de wijkaccountmanagers. De overige zes onderhouden wel rechtstreeks contact, hoewel bij twee wijkraden dit contact sporadisch plaatsvindt. Daarentegen hebben eveneens twee wijkraden maandelijks of vaker contact. Bij de overige twee wijkraden beperkt het contact zich tot tweemaal per jaar. Over de kwaliteit van de contacten is één wijkraad slecht te spreken. Deze is van mening dat de ambtenaren van de vakdiensten de wijkraden weinig serieus nemen en slecht luisteren. De andere wijkraden zijn (matig) tevreden over de kwaliteit. Volgens twee wijkraden is de kwaliteit sinds de proefperiode

verbeterd. Vier wijkraden bespeuren echter geen verandering; volgens hen is de kwaliteit gelijk gebleven.

Wijkraden ervaren meer waardering bij vakdiensten

De mate waarin de wijkraden bij de vakdiensten waardering voor hun werk ervaren, varieert. De meeste waardering ondervinden ze bij de Dienst Wijken, direct gevolgd door de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. De wijkraad Binnenstad heeft goede ervaringen met de voor hem belangrijke projectorganisatie Stationsgebied. Daarentegen zijn Leidsche Rijn en Vleuten-de Meern maar matig te spreken over het voor hen belangrijke projectbureau Leidsche Rijn. Vier wijkraden hebben over dit aspect geen mening. Meestal is dat omdat zij geen directe contacten onderhouden met de vakdiensten; alles verloopt via het wijkbureau. Ongeacht deze verschillen is het belangrijk dat in het algemeen de wijkraden meer verbetering dan verslechtering op dit punt ondervinden.

2.3 De wijkraadpleging en andere vormen van communicatie

De wijkraadpleging als instrument voor meningsvorming

Toenemend gebruik van wijkraadpleging

Een belangrijk instrument van de wijkaanpak is de wijkraadpleging. Dit instrument staat ter beschikking van de wijkraden. Daarmee kunnen zij peilingen uitvoeren onder de bewoners van hun wijk. De achterliggende gedachte is dat een wijkraad niet zonder meer de mening van de wijk representeert. De wijkraadpleging heeft tot doel de mening van de wijkraad, weerspiegeld in de adviezen, te onderbouwen en zo van een breed draagvlak te voorzien door bewoners te bevragen over voor de wijk belangrijke thema's. Wijkraden worden geacht ten minste eenmaal per jaar een wijkraadpleging te houden. Tijdens de proefperiode hebben op één na alle wijkraden een of meer wijkraadplegingen uitgevoerd. Alle wijkraadplegingen op één na vonden plaats in 2003. In eerste instantie was de wijkraadpleging een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de wijkraad en de gemeente. Sinds het einde van de proefperiode kunnen de wijkraden geheel zelfstandig en onder eigen verantwoordelijkheid het doel en de opzet van de wijkraadpleging bepalen. De aandacht kan uitgaan naar fysiekruimtelijke aspecten, naar thema's en naar doelgroepen. Op één na alle wijkraden hebben in 2004 opnieuw een of meer wijkraadplegingen gehouden.¹⁰ Tot september 2005 hebben drie wijkraden een of meer wijkraadplegingen uitgevoerd. Zes van de overige zeven waren op dat moment bezig met de voorbereidingen voor een wijkraadpleging voor dit jaar. In totaal hebben de wijkraden in 2004 en 2005 negentien wijkraadplegingen uitgevoerd.

Thema's voor wijkraadpleging

Grote variëteit in thema's

De overzichten van de gehouden en geplande wijkraadplegingen laten een keur aan onderwerpen zien. Sommige betreffen een specifiek onderwerp, zoals parkeren, groenvoorzieningen en voorzieningen voor jongeren. Andere zijn meer inventariserend van aard. Daarmee beogen de betrokken wijkraden te achterhalen wat er speelt onder de bewoners in de wijk en wat de voor hen belangrijke

¹⁰ De uitzondering betreft wijkraad Noordoost. In 2004 was deze wijkraad niet in de gelegenheid een wijkraadpleging uit te voeren. Voor 2005 is de wijkraad druk met de voorbereidingen.

thema's zijn. De overeenkomst tussen de thema's is steeds dat de wijkraadpleging de wijkraad moet voeden voor het opstellen van adviezen.

Vormen van wijkraadpleging

Verscheidenheid in methodiek

Wijkraadplegingen vinden in verschillende vormen plaats. Daarin blijken sommige wijkraden zeer inventief en succesvol te werk te gaan. Een voorbeeld is het zogeheten 'Knickerspel', dat tweemaal per jaar tijdens een braderie wordt uitgevoerd door wijkraad Overvecht. Deze methode bestaat uit een opstelling van buizen waarop kaartjes bevestigd zijn. Op de kaartjes staan mogelijke aandachtspunten vermeld. Bewoners kunnen met knickers aangeven welke aandachtsgebieden prioriteit behoeven. Het onderwerp dat vermeld staat op de buis met de meeste knickers is het onderwerp dat het meest belangrijk wordt gevonden. Via een nieuw op te zetten werkgroep probeert de wijkraad iets met dit onderwerp te doen. Een ander voorbeeld is de 'Veiling' in Vleuten-De Meern. Hierbij is, naast de aanpak zelf, ook de samenwerking met bewonersorganisaties bijzonder te noemen. In samenwerking met de bewonersorganisaties heeft de wijkraad een veiling georganiseerd van mogelijke onderwerpen. Via de veiling konden bewoners hun prioriteiten (voor 2006) aangeven door 200 euro (symboolisch) in te zetten op door de wijkraad en bewonersorganisaties aangereikte onderwerpen.¹¹ Een belangrijke meerwaarde van dergelijke vormen is dat ze de wijkraden een gezicht geven. De leden van de wijkraad voeren deze aanpakken zelf uit en raken zo steeds beter bekend bij de bewoners van hun wijk.

Uitvoerbaarheid van wijkraadplegingen

Wijkraadpleging vraagt veel tijd en voorbereiding

Verreweg de meeste wijkraden vinden de wijkraadpleging een waardevol instrument. Enerzijds betreft dit de mogelijkheid om informatie te verzamelen over de wijk en de bewoners. Dit is van belang om tot onderbouwde adviezen te kunnen komen, maar ook voor de representativiteit van de adviezen. We zagen al dat vooral adviezen en andere inbreng die gebaseerd zijn op wijkraadplegingen bij de vakdiensten hoog gewaardeerd worden. Anderzijds is het een instrument waarmee de wijkraad zich kenbaar kan maken onder de bewoners. Beide kwaliteiten worden op hun waarde geschat door de wijkraden. Maar dit neemt niet weg dat een wijkraadpleging veel tijd en voorbereiding vergt. Bij een klein deel van de wijkraden leidt dit tot gemengde gevoelens over de werkbaarheid ervan. Sommige wijkraden kijken daarom uit naar alternatieve vormen, zoals het hierboven beschreven knickerspel en de veiling. Andere vormen zijn het houden van polls in bijvoorbeeld de wijkorganen. Als het gaat om de werkzaamheid, ofwel het bereiken van het beoogde resultaat, zijn de wijkraden beter te spreken. Het budget dat de wijkraden ontvangen voor de wijkraadpleging wordt door de meeste wijkraden toereikend geacht. Sommige hebben het budget geheel besteed, terwijl andere geld overhielden. Een wijkraad heeft in 2004 meer besteed dan beschikbaar was.

¹¹ Opmerkelijk is dat geen van beide werkwijzen staan opgenomen in de activiteitenoverzichten die we ontvingen van de betrokken wijkbureaus. Ook lijkt het erop dat de wijkraad Overvecht zelf deze activiteiten niet ziet als een 'echte' wijkraadpleging. Deze wijkraad spreekt van een tussendoortje in de wijkraadplegingen. Vleuten-De Meern ziet zijn veiling wel als een wijkraadpleging. Het vormt een werkbaar alternatief voor bijvoorbeeld een enquête.

Ondersteuning bij de wijkraadpleging

Ondersteuning naar behoren

Al eerder kwam de ondersteuning bij de wijkraadplegingen zijdelings aan de orde. Wijkraden kunnen bij verschillende organisaties een beroep doen op ondersteuning. Dit zijn de Afdeling Bestuursinformatie, het wijkbureau, de wijkwelzijnsorganisatie of andere bureaus. Hiervan zijn de eerste twee genoemd het meest benut: Bestuursinformatie door zes wijkraden en de wijkbureaus door negen wijkraden. Vier wijkraden hebben, al of niet daarnaast, ook gebruik gemaakt van diensten van anderen. Genoemd wordt '094'. Over de kwaliteit van de ondersteuning zijn de meeste wijkraden goed te spreken.

Andere vormen van communicatie

Veel vormen van communicatie

Naast de wijkraadpleging laten de wijkraden ook op andere wijze van zich horen. Daarvoor bedienen zij zich van verschillende mogelijkheden. Zo beschikken steeds meer wijkraden over een eigen website. Wijkraden die nog niet zover zijn kunnen in ieder geval gebruik maken van de hen toebedeelde ruimte op de website van de gemeente Utrecht. Andere middelen zijn wijkkranten, folders en flyers, brochures en persberichten. Een enkele wijkraad presenteert zich ook via tv-spotjes op RTV Utrecht. Verder maken de wijkraden gebruik van al of niet eenmalige activiteiten, zoals presentaties op bijeenkomsten van derden en openingen van wijkvoorzieningen. Zeker één wijkraad neemt deel aan de buurtpanels in zijn wijk. Maar, zo stellen de leden, dat is eigenlijk ook een soort wijkraadpleging. Afgaande op de meest populaire media bij bewoners, danken de wijkraden hun toegenomen bekendheid vooral aan de publiciteit die ze zoeken via wijkkranten en presentaties tijdens activiteiten waar veel bewoners aanwezig zijn.

2.4 De wijkraad als instrument voor betrokkenheid en invloed

Op de vraag naar de bijdrage van de wijkraden aan het vergroten van het vertrouwen en de betrokkenheid van de burger bij het lokale bestuur komen verschillende meningen naar voren. De meningen zijn niet eenduidig te scheiden in twee kampen: wel of geen bijdrage. Zo vindt de een dat de wijkraad niet bijdraagt aan het vergroten van de betrokkenheid omdat de gemeente met sommige belangrijke zaken de wijkraad volledig passeert en zo de betrokkenheid en het vertrouwen verder frustreert, van de bewoners, maar ook van de leden van de wijkraad. Anderen stellen eveneens dat er geen sprake is van een bijdrage, maar dat dit ook niet de doelstelling is van de wijkraad. De wijkraad is in hun ogen een selecte groep bewoners die zich op deze manier willen inzetten voor hun wijk. Maar daarmee zijn de overige bewoners van een wijk niet vanzelfsprekend ook meer betrokken geraakt. Weer anderen vinden dat er wel een bijdrage geleverd kan worden, maar dat de wijkraden daarvoor nog te weinig geworteld zijn in de wijk. Het informeren van bewoners over het gemeentelijk beleid lukt nog wel, maar bewoners betrekken bij de wijkraad is moeilijker. Dat is ook een groei- en leerproces, waarin de wijkraad zich actiever moet opstellen. Een wijkraad wil met het oog hierop in samenwerking met het wijkbureau buurtpanels gaan organiseren. De informantenrol - het informeren van de bewoner over het gemeentelijke beleid - waarnaar deze leden verwijzen komen we in dit verband vaker tegen. Gesproken wordt ook wel over een doorgeefluik. Deze rol legitimeren de betrokken wijkraadsleden met hun kennis van en inzicht in het gemeentelijk beleid en het beleidsproces.

Tot zover het reilen en zeilen van de Utrechtse wijkraden. In het volgende hoofdstuk bespreken we de bevindingen van medewerkers van de vakdiensten, bewonersorganisaties en bewoners zelf. Maar eerst gaan we in op een ander instrument van de wijkaanpak: het wijkgerichte werken door de gemeenteraad.

2.5 Wijkgericht werken van de gemeenteraad

Wijkbezoeken

In augustus 2004 is de gemeenteraad begonnen met de 'Gemeenteraad in de wijk': het tweemaal per jaar bezoeken van alle tien wijken door leden van de gemeenteraad. Doel van de gemeenteraad is om door informatie uit de wijken beter geïnformeerd te worden over wat in de wijken gebeurt, om de eigen agenda van de raad te voeren en om in contact te komen met bewoners. De opzet van de avonden is gevarieerd, van discussieavonden in Lagerhuisopstelling tot een fietstocht langs bijzondere plekken in de wijk en ontmoetingen onderweg met actieve bewoners. Waar nodig zijn soms professionals aanwezig. Per bezoek ontmoeten de raadsleden 25 tot 50 bewoners (en ondernemers). Medio 2005 is de opzet geëvalueerd (zie ook bijlage 5). Er zijn geen meetbare doelstellingen geformuleerd voor de bezoeken van de gemeenteraad aan de wijk.

Wijkbezoeken gewaardeerd

Gemeenteraadsleden tevreden over opzet en resultaat

De evaluatie bevatte veel organisatorische elementen over de ondersteuning door de griffie en de wijkmanagers. Daarnaast bleken de raadsleden tevreden over de opzet. Zij hebben daarom besloten deze methodiek te continueren. Sterke kanten van deze opzet zijn: het directe contact tussen burger en raadsleden en het 'boodschappenlijstje'. Het boodschappenlijstje geeft aan wat er met zaken gedaan wordt, hetzij ambtelijk, hetzij door raadsleden. Dit laatste kan inhouden dat er zaken uit de wijk op de agenda van de gemeenteraad komen te staan. Het wijkgericht werken van de gemeenteraad is onderdeel van het brede scala van instrumenten bij de wijkaanpak (meldingen wijkbureau, contact met de wijkraad, spreekuur wijkwethouder, het leefbaarheidsbudget, het recht van initiatief) die bewoners hebben om invloed uit te oefenen.

Bewoners geïnteresseerd in wijkgerichte aanpak van gemeenteraad

Bijna een vijfde van de Utrechters is op de hoogte van deze bezoeken, daarop geattendeerd door huis-aan-huisbladen en soms ook door uitnodigingen of door posters en flyers (zie ook bijlage 4). Een vijfde van de Utrechters die van de bezoeken op de hoogte zijn, heeft dit op andere wijze vernomen of gelezen over afgelegde werkbezoeken. Voorts blijkt dat van alle bevraagde Utrechters ruim de helft meer wil weten van de werkbezoeken. Zij geven ook aan op welke wijze zij het liefst op de hoogte gebracht worden. Vooral de huis-aan-huisbladen en uitnodigingen zijn in trek. Minder is dat het geval met media als Internet, posters en flyers en RTV Utrecht. Opmerkelijk hier is de overeenkomst met de media waarmee Utrechters die al bekend zijn met de bezoeken, op de hoogte zijn geraakt.

De wijkaanpak gezien vanuit de ambtelijke organisatie, bewonersorganisaties en bewoners

3.1 Ambtenaren over de wijkaanpak

In deze paragraaf kijken we vanuit de ambtelijke organisatie naar de wijkraden. Welke betekenis hechten ambtenaren van de vakdiensten aan de wijkaanpak en de wijkraad? Uit het onderzoek onder medewerkers van de vakdiensten (zie bijlage 2) komt een tamelijk gunstig beeld naar voren. Sterker nog, het lijkt erop dat het werk van de wijkraden door hen meer gewaardeerd wordt dan ze zelf denken. Dit geldt vooral voor die medewerkers die direct met wijkraden te maken hebben.

De wijkraad

Vakdiensten positief over de inbreng van de wijkraden als kennisbron

Ambtenaren zijn over het algemeen tevreden over de meerwaarde die de wijkraden leveren als het gaat om kennis van de wijk. Wijkkraden leveren nuttige informatie over de wijk. Dit is voor veel ambtenaren ook hun belangrijkste rol. De waardering hiervan neemt nog toe wanneer die kennis gebaseerd is op een wijkraadpleging. Maar bij deze lovende woorden plaatsen zij ook een kanttekening: wijkraden vertegenwoordigen slechts een kleine, niet representatieve groep burgers, die bovendien - aldus de ambtenaren - vaak niet gespeend zijn van scepsis over het gemeentelijk bestuur. Vooral het laatste maakt dat ambtenaren niet altijd even ontvankelijk zijn voor de inbreng van de wijkraden.

Wijkkraden wel tijdig maar niet effectief betrokken bij de beleidsvoorbereidingen

In de gesprekken bevestigen de betrokken ambtenaren het vermoeden van een aantal wijkkraden, dat sommige adviesvragen alleen nog 'pro forma' aan de wijkraden worden voorgelegd. De feitelijke beleidsvorming heeft dan al plaatsgevonden. Dit wil niet zeggen dat de wijkkraden niet op tijd bij de beleidsvoorbereiding betrokken worden; meestal is dat wel het geval. Het probleem is dat - voordat een wijkraad tot feitelijke inbreng komt - er meestal al een standpunt door het College van Burgemeester en Wethouders is geformuleerd.

Met hun inbreng zorgen de wijkraden er soms wel voor dat er een andere denkwijze en discussie ontstaat.

Advisering weinig effectief

Opmerkelijk is verder dat als het gaat om de waardering van het feitelijke werk van de wijkraden, namelijk het beïnvloeden van het beleid door het verstrekken van adviezen, de reacties van de betrokken ambtenaren veel terughoudender zijn. Een derde is van mening dat met de installatie van wijkraden de wijken meer invloed hebben gekregen op het beleid. Maar eveneens een derde ziet hierin geen verandering en al helemaal niet als het gaat om invloed van de wijk, ofwel de bewoners. Hooguit, zo stellen zij, heeft de wijkraad meer invloed gekregen. Maar dat is, gezien de achtergronden en kenmerken van de wijkraad, niet hetzelfde als invloed van de wijk. Verder menen veel ambtenaren dat de invloed die wijkraden op het beleid uitoefenen via hun adviezen vaak beperkt is. Een derde is zelfs van mening dat de wijkraden met hun adviezen helemaal geen invloed uitoefenen. Wel kunnen wijkraden er voor zorgen dat bepaalde zaken op de politieke agenda komen. Ambtenaren die deelnamen aan de groeps gesprekken lichten dit toe en stellen dat beïnvloeding vooral kansen heeft via het lobbyen. Invloed uitoefenen via het afgeven van adviezen is volgens deze ambtenaren veel minder effectief. Daarvoor moet een advies optimaal aansluiten bij de bestaande beleidsplannen.

Ambtenaren verdeeld over bijdrage van de wijkraad aan betrokkenheid en vertrouwen

Over de bijdrage van de wijkraad aan het vergroten van de betrokkenheid bij en het vertrouwen in het lokale bestuur zijn de meningen verdeeld. Een derde van de ambtenaren is van mening dat de wijkraden bijdragen aan de betrokkenheid en vertrouwen. Maar een nagenoeg even groot deel wijst dit effect naar het land der fabeltjes. Uit het groeps gesprek blijkt dat de mening ook afhangt van wat er precies onder betrokkenheid verstaan wordt. Als groep bewoners die de gemeente adviseert is er zeker sprake van het vergroten van betrokkenheid van die bewoners, althans voor zover ze niet eerder betrokken waren bij de gemeentelijke beleidsvoorbereidingen. Meer twijfels zijn er als het gaat om de wijkraad als voertuig voor betrokkenheid in het algemeen. Het 'gezag' van wijkraden is mede afhankelijk van de contacten van de wijkraad met de bewoners in de wijk. Veel ambtenaren betwijfelen of de wijkraden wel over dergelijke contacten beschikken. Verder werpen sommige ambtenaren de vraag op of het vertrouwen onder de leden van de wijkraad in het bestuur niet juist is afgenomen, gezien de soms trage besluitvorming waar wijkraden mee te maken hebben.

Aansluiting van ambtelijke organisatie bij de wijkaanpak

Ambtenaren beschikken over voldoende kennis

Iets meer dan drie kwart van de ambtenaren die betrokken zijn bij de wijkaanpak zegt over voldoende kennis te beschikken om hun werk te kunnen doen. De overigen, voor het merendeel medewerkers binnen de vakdiensten, ervaren juist een tekort aan kennis. Zij beschikken over minder kennis dan hun collega's van de wijkbureaus. Verder zien we dat ruim de helft van de ambtenaren die weinig of nooit met wijkraden te maken hebben, een tekort aan kennis heeft.

Meer informatie gewenst

De aanwezige kennis is geen garantie voor voldoende informatie. Bijna de helft van de ambtenaren geeft aan behoefte te hebben aan meer informatie. Ook hier gaat het vaker om ambtenaren binnen de vakdiensten. Er is geen verband tussen de informatiebehoefte en de mate waarin men met de wijkraden te maken heeft. Verder komt het voor dat ambtenaren wel over voldoende informatie beschikken maar toch behoefte hebben aan meer. Hierbij lijkt het vooral te gaan om procedurele informatie, zoals procedurele beschrijvingen bij de adviezen. Daarmee moet duidelijk worden hoe de betrokkenen met de adviezen moeten omgaan. Ook blijkt dat de informatie vanuit de wijkbureaus goed gewaardeerd wordt. De communicatie binnen de vakdiensten over de werkzaamheden of activiteiten van de wijkraden is daarentegen voor verbetering vatbaar. Daartoe zouden wijkraden een vast punt op de agenda moeten worden.

3.2 Bewonersorganisaties over wijkraden

Het functioneren van de wijkraden

Betekenis en werk van wijkraden niet duidelijk bij veel bewonersorganisaties

Uit de evaluatie van de proefperiode kwam onder meer naar voren dat er bij de meeste wijkraden nog veel onduidelijkheid bestond over het onderscheid tussen hun rol en die van de bewonersorganisaties. Utrecht kent een groot aantal bewonersorganisaties. Voor zover ons bekend gaat het om 347 organisaties. Hiervan heeft 35% meegewerkt aan het onderzoek. Bijna twee derde van de geënquêteerde organisaties hield en houdt zich bezig met belangenbehartiging van hun buurt of wijk en is daarom vaak ook gericht op beïnvloeding van het beleid als het gaat om wijk- en buurtzaken. Deze organisaties waren tot de komst van de wijkraden dan ook vaak de belangrijkste gesprekspartners voor de gemeente. Voor een groot deel van deze organisaties is dat nog steeds het geval.¹² Vooral die positie en hoe deze zich verhoudt tot die van de wijkraden riep bij de wijkraadsleden veel vraagtekens op. Inmiddels is het onderscheid in betekenis in ieder geval voor één wijkraad aanmerkelijk verduidelijkt. Bij zes wijkraden is deze kwestie enigszins duidelijker maar nog niet helemaal opgehelderd. Slechts één wijkraad vindt het onderscheid nog steeds onduidelijk. Dat rekent deze wijkraad ook zichzelf aan: “De wijkraad kan hier ook zelf meer actie op inzetten en haar rol duidelijker uitventen.” Maar de onduidelijkheid over ieders rol bestond - zo blijkt nu - niet alleen bij de wijkraden, maar ook bij een groot aantal bewonersorganisaties. Rond de helft van zowel alle bewonersorganisaties als van de belangenorganisaties onder hen heeft geen duidelijk beeld van de rol en het werk van de wijkraden. Belangenorganisaties hebben dus niet meer zicht op de rol en het werk van wijkraden dan andere organisaties.

Onbekend maakt onbemind

Twee derde van de bewonersorganisaties vindt dat de wijkraden onvoldoende of slechts in beperkte mate resultaten boeken voor hun wijken. Sommige bewonersorganisaties zien daarom geen heil in het bestaan van de wijkraden. Andere

¹² De continuering van deze positie wordt niet alleen aangegeven door de betrokken organisaties, maar ook door de ambtenaren van vakdiensten. Een meerderheid zegt dat de aandacht voor bewonersorganisaties vanuit de vakdiensten niet is verminderd. Daarnaast is een derde van mening dat deze organisaties gelijkwaardig zijn aan de wijkraden.

zeggen dat de wijkraad grotendeels hun taak heeft overgenomen. Het contact met het wijkbureau is sinds de komst van de wijkraad verminderd. Een bewonersorganisatie wil dat de wijkraad zeggenschap heeft die meetelt: “anders doen we het liever zelf”. Het lijkt er echter sterk op dat de opvattingen van de bewonersorganisaties over de mate waarin de wijkraden resultaat boeken beïnvloed wordt door hun kennis van het werk van de wijkraad. Nadere analyse wijst namelijk uit dat de organisaties die zeggen het minst zicht te hebben op wat de wijkraad doet of kan betekenen, tegelijkertijd het meest stellig zijn in het ontkennen van resultaten. Een aanwijzing is ook de aangetroffen samenhang tussen het op de hoogte zijn van de adviezen die wijkraden uitbrengen enerzijds en de waardering van die adviezen en daarmee van het werk van de wijkraad anderzijds.

Draagvlak onder bewonersorganisaties voor uitgebrachte adviezen

Hoewel het overgrote deel van de bewonersorganisaties graag door ‘hun’ respectievelijke wijkraden geïnformeerd zou willen worden over de uitgebrachte adviezen, wordt een meerderheid hierover niet rechtstreeks geïnformeerd, dus ook niet wanneer het een advies betreft dat hen direct raakt. Dit betreft twee derde van alle bewonersorganisaties, maar van de belangenorganisaties geeft bijna drie kwart te kennen niet op de hoogte gebracht te worden. Van de organisaties die wel op de hoogte gebracht worden stemt een overgrote meerderheid over het algemeen in met de adviezen. Bij de organisaties die niet geïnformeerd worden blijft dit beperkt tot iets minder dan de helft. Het lijkt of kennis over de uitgebrachte adviezen leidt tot draagvlak hiervoor. Maar vermoedelijk speelt erkenning ook een rol: worden de bewonersorganisaties door de wijkraden gezien als een belangrijke partner of juist niet? Die erkenning kan blijken uit de aard van de eventuele contacten tussen beide organen en uit de daarmee samenhangende wederzijdse roltoekenningen, ofwel de rollen die men ten opzichte van elkaar wil vervullen.

Contacten tussen wijkraden en bewonersorganisaties

Wijkraden matig tevreden met contacten met bewonersorganisaties

Om de relatie en rollen duidelijk te krijgen is in de eerste plaats dialoog en dus contact nodig. Op één na onderhouden alle wijkraden contact met de in hun wijk actieve bewonersorganisaties. De wijkraad die hier de uitzondering vormt geeft aan hier heel bewust voor te kiezen. Die keus is - aldus deze wijkraad - gelegen in het gegeven dat een bewonersorganisatie meestal een *one issue* organisatie is en zich veelal beperkt tot een bepaald gebied binnen de wijk: een straat, een buurt, een complex, of gericht is op een bepaalde doelgroep. De wijkraad gaat daarentegen over de hele wijk en allerlei thema's en is daarom veel meer gericht op beïnvloeding van het totale beleid voor de wijk. Bij de negen wijkraden die wel contacten onderhouden is zowel het aantal bewonersorganisaties waarmee zij contact hebben als de frequentie van de contacten wisselend; van sporadisch tot halfjaarlijks of vaker. De mate van tevredenheid over de inhoudelijke kwaliteit van deze contacten loopt uiteen. Slechts een enkele wijkraad is ontevreden over de kwaliteit van zijn contacten met de bewonersorganisaties in de wijk, terwijl de helft hierover maar matig tevreden is. Vermoedelijk speelt hierin ook mee dat het nog lang niet voor alle wijkraden duidelijk is wat men over en weer voor elkaar kan betekenen en van elkaar kan verwachten. Daarom weten wijkraden niet altijd met welke organisaties ze wel en met welke ze geen intensief contact moeten onderhouden. Met andere woorden: de mate van tevredenheid hangt samen met de (on)duidelijkheid over de wederzijdse verwachtingen.

Helpt bewonersorganisaties heeft geen contact met wijkraden

Het verhelderen van deze kwestie wordt bovendien beperkt door de vaak relatief grote aantallen bewonersorganisaties in de wijk. De vraag is met welke bewonersorganisaties wel en met welke geen contact onderhouden moet worden en, meer nog, hoe je dit dan vormgeeft, gelet op de tijd en de middelen die de wijkraden hiervoor ter beschikking staan. Dit verklaart waarom wijkraden ieder voor zich maar met een beperkt aantal organisaties contact onderhouden. Gezien vanuit de bewonersorganisaties blijkt dat ruim de helft van hen geen contact heeft met de wijkraad in hun wijk. Daarbij is eveneens sprake van grote verschillen tussen de wijken onderling. Van de organisaties in bijvoorbeeld Noordwest, Overvecht en Zuid heeft meer dan twee derde geen contact met 'hun' wijkraad. Daarentegen heeft een gelijk deel van de organisaties in Noordoost daar wel contact mee. Opmerkelijk is verder de grote mate van overeenstemming tussen de bewonersorganisaties en de wijkraden over de waardering van de onderlinge contacten. Evenals dat bij de wijkraden het geval is, zijn ook de bewonersorganisaties over het algemeen (matig) tevreden over de contacten.

Betekenis van bewonersorganisaties en wijkraden voor elkaar

We hebben ook gekeken naar wat de wijkraden en de bewonersorganisaties voor elkaar kunnen en willen betekenen. Zo zien drie wijkraden de bewonersorganisaties vooral als spreekbuis voor de wijk, terwijl zes wijkraden de bewonersorganisaties vooral zien als een mogelijke schakel naar de wijk. Omgekeerd zien de wijkraden voor zichzelf ook verschillende rollen weggelegd in de relatie met bewonersorganisaties. Dit varieert van spreekbuis vanuit de wijk richting de gemeente (twee wijkraden) tot samenwerkingspartner (drie wijkraden). Vier wijkraden zien zichzelf in dit verband vooral in de rol van informant (vanuit de gemeente naar de wijk). Maar combinaties zijn ook mogelijk. Het is maar een klein deel van de bewonersorganisaties dat een rol weggelegd ziet voor de wijkraad als spreekbuis of als informant. Voor een meerderheid vervult de wijkraad geen enkele rol. Tegelijkertijd geeft een meerderheid van de bewonersorganisaties wel aan een rol te (willen) vervullen, bijvoorbeeld als informant, schakel of spreekbuis en soms ook als adviseur (van de wijkraad wel te verstaan).

Intermezzo: verbeterpunten aangedragen door bewonersorganisaties

In het deelonderzoek onder bewonersorganisaties is hen ook gevraagd om vanuit hun visie op en ervaringen met de wijkaanpak verbeterpunten aan te reiken voor het functioneren van de wijkraden (zie ook bijlage 3). Daarvan is door veel bewonersorganisaties gebruik gemaakt, maar een niet gering aantal geeft aan geen verbeterpunten te kunnen leveren omdat ze te weinig kennis hebben van wat een wijkraad doet. Samengevat wijzen de verbeterpunten vooral op het belang van bekendheid van de wijkraad met de wijk en omgekeerd.

Wijkraden dienen meer betrokken te zijn bij de wijk en zijn bewoners

De wijkraad moet meer betrokken zijn bij de wijk en vragen naar wat bewoners willen. Dat kan door bijvoorbeeld vaker op bezoek te gaan bij verenigingen en bewonersgroepen. Zo krijgen ze een beter inzicht in wat er leeft onder de bewoners. Meer overleg tussen bewoners(organisaties) en de wijkraad en terugkoppeling hierover is eveneens gewenst. Complicerende factor hierbij is wel dat de schaal van de wijk een belemmering vormt voor bewoners om zich met de wijkraad te identificeren. Bewoners identificeren zich bijvoorbeeld als bewoner van Tuindorp Oost maar niet als bewoner van de wijk Noordoost.

Wijkraden dienen bewoners beter te informeren over hun werkzaamheden

Omgekeerd moet de wijk beter worden geïnformeerd over het werk van de wijkraad. Bijvoorbeeld door middel van een persverslag, een jaarverslag of een nieuwsbrief voor bewonersorganisaties - helder en beknopt in één A4-tje, of een nieuwsbrief over de gerealiseerde invloed van de wijkraad. Verschillende bewonersorganisaties pleiten ervoor verslagen en agenda's van vergaderingen ook op andere manieren dan alleen via Internet beschikbaar te stellen, omdat nu eenmaal niet iedereen over een internetverbinding beschikt.

De verbeterpunten suggereren een behoorlijke mate van onbekendheid met de wijkaanpak onder de bewoners van de Utrechtse wijk. Hoe bekend is de Utrechter nu werkelijk met de wijkaanpak en de wijkraden? Daarover zijn de Utrechters bevraagd in de burgerpeiling. De volgende paragraaf geeft hierover uitsluitsel.

3.3 Bewoners over de wijkaanpak

Burgerpeiling

Voor een meerderheid van de bewonersorganisaties is het vaak niet duidelijk waar de wijkraad voor staat en wat hem onderscheidt van de traditionele bewonersorganisaties. Ze vermoeden dat onder bewoners deze onduidelijkheid nog groter is. Ook de wijkraden zelf hebben hun twijfels over de bekendheid van de wijkaanpak onder de bewoners. Om hier meer inzicht in te krijgen is in 2004 en 2005 door de afdeling Bestuursinformatie een enquête afgenomen onder de Utrechtse bevolking. De enquête van 2005 betrof deelonderzoek 4 van dit onderzoek (zie bijlage 4). Hoe bekend is de Utrechter met de wijkaanpak en de daarvan deel uitmakende instrumenten? Gezien het doel van de wijkaanpak geen onbelangrijke vraag.

De wijkaanpak

Bekendheid met de wijkraad toegenomen

Uit de enquête van 2005 komt naar voren dat steeds meer Utrechters bekend raken met de wijkraden. In zowel hun bekendheid met de samenstelling van de wijkraad als met de activiteiten daarvan is sprake van een lichte toename. Momenteel is 27% bekend met de samenstelling en 34% met de werkzaamheden. In 2004 waren de percentages respectievelijk 23% en 30%. Het meest bekend met het fenomeen wijkraad zijn de bewoners van de wijken VleutenDe Meern (50%) en Zuid (44%).

Wijkraden verrichten nuttig werk

Voorts is er een toename te constateren van het aandeel Utrechters dat vindt dat de wijkraden nuttig werk verrichten. Het spreekt voor zich dat dit alleen de Utrechters betreft die bekend zijn met dit werk. Dit aandeel is gestegen van 43% naar 50%. Daarentegen blijft het aandeel dat het werk niet nuttig vindt, beperkt tot slechts 6%. Voorts is ruim een derde van mening dat de wijk via de wijkraden meer invloed op het beleid heeft gekregen. Dit vindt 38% van de bevroegde bewoners. In 2004 lag dit aandeel iets lager, namelijk op 36%. Een relatief klein en afnemend aantal is van mening dat de invloed niet is toegenomen.

Mogelijkheden voor beleidsbeïnvloeding

Naast de mogelijkheid tot beleidsbeïnvloeding die de wijkraden bieden, beschikt de Utrechtse burger nog over een scala aan andere mogelijkheden voor beleidsbeïnvloeding. Sommige zijn al van oudere datum, maar andere zijn ontwikkeld binnen de wijkaanpak. In de burgerpeiling is onderzocht in hoeverre de Utrechters bekend zijn met deze mogelijkheden en hoe bereidwillig ze zijn om zich bezig te houden met het gemeentelijk beleid.

Utrechters bekend met mogelijkheden voor beleidsbeïnvloeding

Hoewel bovenstaande cijfers wellicht anders doen vermoeden, zijn de Utrechters over het algemeen niet onbekend met de mogelijkheden die hen ter beschikking staan voor beïnvloeding van het beleid. Van alle beschikbare instrumenten genieten met 78% informatie-, discussie- en/of inspraakbijeenkomsten de grootste bekendheid, bijna onmiddellijk gevolgd door overleg-, beheer-, klankbord- en buurtpreventiegroepen met 69%. Relatief hoog scoren ook het spreekuur van de wethouder (42%) en het correctief referendum (52%). Verder neemt de bekendheid met het recht van initiatief, het burgerinitiatief en het leefbaarheidbudget toe. De bekendheid hiermee komt uit op respectievelijk 27%, 36% en 23%. In 2004 waren deze percentages nog 20%, 20% en 17%.

Kwart Utrechters wil zich bezighouden met gemeentelijk beleid

Nagenoeg een kwart van de Utrechters wil zich daadwerkelijk bezighouden met gemeentelijk beleid of doet dat ook. Deelname aan informatie-, discussie- en/of inspraakavonden geniet de voorkeur, gevolgd door het schrijven van een brief.¹³ De overige mogelijkheden zijn duidelijk minder populair. Niet bekend is hoeveel van de bewoners een zetel in de wijkraad ambiëren als mogelijkheid tot beïnvloeding van het beleid.

Bekendheid met wijkwethouder

Ook de bekendheid met het bestaan van de wijkwethouder is toegenomen, vooral als het gaat om de al langer zittende wethouders. Met uitzondering van twee nieuwe wethouders betreft de toename in bekendheid gemiddeld 6%. Van de langer zittende wethouders genieten wethouder Lenting (Leidsche Rijn - 45%) en wethouder Spekman (Zuid - 32%) de meeste bekendheid. Toegenomen is ook de bekendheid met datgene wat de wethouders voor 'hun' wijken doen. Iets meer dan de helft van de bewoners is van mening dat met de benoeming van de wijkwethouder gemakkelijker contact gelegd kan worden met het gemeentebestuur.

3.4 De Utrechtse wijkaanpak vergeleken

Wijkaanpakken elders in Nederland en Europa

Het wijkgerichte werken is in veel Nederlandse gemeenten gemeengoed geworden. Lokale overheden spannen zich in om burgers meer te betrekken bij het beleid en hun wijk, door hun wensen en ideeën te horen, ze invloed te geven op plannen en ze mede verantwoordelijk te maken voor hun leefomgeving. Utrecht heeft al een jarenlange traditie op dit terrein, maar ook andere gemeenten ontwikkelden met dit oogmerk wijkaanpakken.

¹³ De grootste categorie betreft de categorie 'anders': niet nader genoemde mogelijkheden.

Ook veel steden buiten Nederland werken aan het vergroten van bewonersbetrokkenheid en ontwikkelen daartoe een variëteit aan vormen van burgerparticipatie. Uitwisseling van kennis hierover heeft onder andere plaatsgevonden in het Europese project Demos. In dit project hebben een aantal steden, waaronder Utrecht, gedurende tweeënehalf jaar geëxperimenteerd met vernieuwende aanpakken van burgerparticipatie en hun ervaringen daarmee uitgewisseld. Het ligt voor de hand dat, wanneer gemeenten burgers willen betrekken bij beleid, gezocht wordt naar manieren om in contact te komen met bewoners om hun wensen en ideeën boven tafel te krijgen. We komen dan ook een grote diversiteit in methodieken voor bewonersraadpleging tegen. Dominant daarin zijn de panels van burgers waarmee in verschillende vormen wordt gewerkt. Deze panels zijn steeds vaker ook virtueel. Forums en enquêtes worden via internet georganiseerd.

Overeenkomsten en verschillen met de Utrechtse wijkaanpak

In de vergelijking van de Utrechtse wijkaanpak met de aanpakken elders, valt een aantal zaken op (zie bijlage 6).

- De Utrechtse wijkaanpak richt zich op het gehele proces van beleidsvorming door de inzet van diverse instrumenten. Een dergelijke doordachte combinatie van een wijkraad, bewonersraadpleging, wijkwethouders, wijkprogramma en wijkbezoeken van raadsleden komen we elders niet tegen. Aanpakken die de Utrechtse wijkaanpak nog het meeste benaderen zien we in Antwerpen, Delft, Deventer en Zutphen.
- In een aantal steden (Deventer, Delft, Zutphen) valt het cyclische proces op. Via één-, twee- of driejaarlijkse processen komen deze steden tot een breed gedragen wijkprogramma. Na de uitvoering en evaluatie begint het proces van consulteren en prioriteiten vaststellen opnieuw. Deze cyclus sluit aan bij de gemeentelijke beleids- en begrotingscyclus en daarmee komen we op het volgende punt. In Utrecht kan de wijkraad adviseren over het wijkprogramma en meedraaien in de beleids- en begrotingscyclus. Sinds 2004 kunnen de wijkraden elk jaar kiezen of ze hieraan meedoen.
- Burgerparticipatie is in steden zoals Utrecht en Deventer relatief ver geïnstitutionaliseerd. Dit lijkt een logisch gevolg te zijn van het feit dat vanuit de gemeentelijke organisaties veel capaciteit wordt gestoken in het bedenken en ontwikkelen van processen voor burgerparticipatie. Maar wat Utrecht betreft gebeurt dit wel steeds in overleg met alle betrokkenen.
- Van evaluatie van de wijkaanpakken is in weinig steden sprake. Utrecht vormt daar, samen met Deventer, Aberdeen en Antwerpen, een uitzondering op. De wijkaanpakken in Aberdeen en Antwerpen zijn tezamen met de Utrechtse wijkaanpak onderwerp van onderzoek geweest in het Europese Demos-project over burgerparticipatie.
- We zien dat het consulteren van bewoners, naast het inventariseren van problemen, ideeën en wensen, ook als doel heeft de dienstverlening te verbeteren. Vooral in een aantal Europese steden wordt burgerparticipatie op deze manier ingevuld.

Conclusies en aanbevelingen

4.1 Perspectief voor burgerparticipatie

Balans van vier jaar wijkaanpak

Bijna vier jaar na de start van de wijkaanpak in uitvoering maken we de balans op. Is het bestuur van de gemeente Utrecht erin geslaagd de Utrechtse burgers meer te betrekken bij het lokale bestuur? Hebben de bewoners meer vertrouwen gekregen in het lokale bestuur? Om deze doelen te bereiken zijn, naast de al langer bestaande instrumenten, in de afgelopen vier jaar verschillende nieuwe instrumenten ingezet. Drie daarvan zijn in het voorgaande beschreven en geanalyseerd. Het gaat om de wijkraad, de wijkraadpleging en, zij het minder uitvoerig, het wijkgericht werken door de gemeenteraad. In de analyse hebben we ook de opvattingen van de gemeentelijke vakdiensten, bewonersorganisaties en bewoners zelf betrokken. Verder hebben we beschreven wat de ervaringen zijn van de Utrechtse burgers met andere instrumenten voor beleidsbeïnvloeding. Het gaat om de wijkwethouder en de wijkgerichte benadering van de gemeenteraad, maar ook om instrumenten als overleg- en beheergroepen, het correctief referendum, het recht van initiatief en leefbaarheidbudgetten. In dit hoofdstuk trekken we onze conclusies en geven we aanbevelingen voor een verdere voortzetting van de wijkaanpak. De aanbevelingen kunnen betrekking hebben op de gemeente, de wijkraden en andere betrokken organisaties.

Wijkaanpak draagt bij aan vertrouwen en betrokkenheid bij het lokale bestuur

Het geheel overziend komt de wijkaanpak naar voren als een dynamische en vitale strategie voor het betrekken van de burger bij het lokale bestuur en het vergroten van het vertrouwen van de burger in dit bestuur. Er is op tal van punten sprake van verbetering in het functioneren van de wijkraden, terwijl de invoering van het convenant eveneens vruchten begint af te werpen. De wijkraden zijn ook gegroeid in hun rollen en stralen een groter zelfbewustzijn uit dan in de proefperiode. Kenmerkend is ook de gedegenheid die zij aan de dag leggen in de uitoefening van hun taken. Mede daardoor snijden de talrijke gevraagd en ongevraagd uitgebrachte adviezen hout. Dit blijkt zowel uit de mate waarin de adviezen geheel of gedeeltelijk overgenomen zijn, als uit de reacties van ambtenaren op deze adviezen. Bewonersorganisaties die kennis hebben van

het doel en het werk van de wijkraden zijn eveneens positief in hun oordeel. Wijkraden vinden met hun adviezen een breed draagvlak bij deze organisaties. Bovendien blijken steeds meer Utrechters niet alleen bekend met het werk van de wijkraden, maar onderschrijven zij ook het belang ervan. De eerste aanbevelingen die we willen doen zijn dan ook:

- Ga door met de wijkaanpak als strategie voor het vergroten van het vertrouwen van de burgers in en hun betrokkenheid bij het lokale bestuur.
- Handhaaf de wijkraad als autonoom adviesorgaan dat de gemeente vanuit de wijk adviseert over het te voeren beleid voor de wijk.

Laatste verbeter slag nodig

Deze aanbevelingen nemen niet weg dat de inbedding van de wijkraad in de beleidsvorming en de daaraan verbonden legitimiteit en rollen verder aandacht behoeven. De matige waardering van de wijkraden van de mate waarin zij in hun rol van adviseur serieus genomen worden, beschouwen we als een belangrijk signaal. Daar zijn ook oorzaken voor aan te wijzen die, hoewel soms niet eenvoudig, weggenomen kunnen worden. Samen met de andere betrokkenen - ambtenaren, wijkraadsleden en bewonersorganisaties - dienen College en gemeenteraad zich in te spannen voor een laatste verbeteringsslag. Het gaat om verdere versterking van de positie van de wijkraden in de beleidsvoorbereiding. Onze conclusies hierover en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen presenteren we hieronder aan de hand van twee clusters:

1. Mogelijkheden voor dialoog
2. De wijk als legitimatiekader

Maar we beginnen met een nadere beschouwing van de positie van de wijkraden in het proces van beleidsvorming in relatie tot de rol die de wijkraden vervullen. Deze beschouwing is nodig omdat de conclusies daaruit een verklaring bieden waarom bepaalde verbeteringen niet het gewenste resultaat opleveren. Inzicht hierin is nodig voor de besluitvorming over verdere voortzetting van de wijkaanpak en het inzetten van de wijkraad daarin.

Participatie en dialoog

Convenant als leidraad voor participatie van de wijkraad

De evaluatie van de proefperiode heeft, zoals we eerder al aangaven, geleid tot een aantal wezenlijke wijzigingen in de uitvoering van de wijkaanpak. Een groot deel van deze wijzigingen betrof het functioneren van de wijkraden. Zo kregen de wijkraden meer ruimte voor een eigen agenda en werd het onderscheid tussen gevraagd en ongevraagd advies losgelaten. Ongevraagde adviezen zouden vanaf dat moment op gelijke wijze behandeld worden als gevraagde. Een derde belangrijke wijziging was het vastleggen van de belangrijkste nieuwe afspraken tussen de wijkraden en het College van burgemeester en wethouders in een convenant. Het convenant is te beschouwen als de weerslag van de in maart 2004 in gang gezette vernieuwing van de wijkraad. Dit maakt het mogelijk om het convenant, hoewel zelf van betrekkelijk recente datum, te betrekken in de evaluatie. In het bijzonder betreft dit het onderdeel over de effectuering van de positie en de rol van de wijkraad als adviseur van het College van Burgemeester en Wethouders. Met de vervulling van die rol werd een grotere invloed van de wijkraad op de beleidsvorming beoogd.

Positie als voorwaarde voor invloed

Positie heeft betrekking op de mogelijkheden die de wijkraden geboden worden voor deelname aan het beleidsproces. Daarover stelt het convenant dat de wijkraden zo vroeg mogelijk bij het beleidsproces betrokken moeten worden. Dat kan zijn op het moment dat er bij de gemeente behoefte ontstaat aan bijstelling van bestaand beleid of aan nieuw beleid. Maar het kan ook zijn op het moment dat een wijkraad aanleiding ziet voor het ontwikkelen van beleid en daarover een advies uitbrengt. Waar het vervolgens op aankomt is de rol die de wijkraad daarbij vervult of gaat vervullen.

Rollen en rolbegrenzingsen

De rol van de wijkraad houdt verband met de positie die de wijkraad inneemt. Binnen het kader van de wijkaanpak is de rol van adviseur de belangrijkste opdracht van de wijkraad. Die opdracht vloeit voort uit de door de gemeente geïnitieerde vorm van burgerparticipatie. Deze kwam tot stand na evaluatie van een drietal experimenten 'overleggroepen nieuwe stijl' en een interactief proces met Utrechtse burgers en bewoners- en belangenorganisaties. De leden van de overleggroepen nieuwe stijl, de voorlopers van de wijkraden hechtten zeer aan de rol van adviseur. Maar dat wil niet zeggen dat die rol ook overeenstemt met de positie die de wijkraad in het beleidsproces inneemt. Welke rol de wijkraad namelijk feitelijk speelt hangt af van de mogelijkheden voor (actieve) deelname aan dit proces. Gezien de wijze waarop de wijkraden deelhebben aan het beleidsproces, hun momenten van inbreng en de mogelijkheden voor argumentatie, valt te betwijfelen of zij inderdaad de rol van adviseur (kunnen) vervullen. Voorwaarde voor de adviseursrol is namelijk niet alleen het gevraagd en ongevraagd kunnen geven van adviezen, maar ook dat deze activiteit gebaseerd is op dialoog én dat die dialoog op initiatief van beide partijen tot stand kan komen. De eis van dialoog is cruciaal; zonder dialoog beperkt de deelname zich tot die van consulent.

Adviseur of consulent

Wanneer we de betrokkenheid van de Utrechtse wijkraden bij de beleidsvoorbereiding nader bestuderen, wordt al snel duidelijk dat zij weinig of geen invloed hebben op de verwerking van de door hen uitgebrachte adviezen omdat zij hieraan geen deel hebben. In de regel hoort een wijkraad op twee momenten iets terug over zijn advies. Het eerste moment is de datum van eerste inhoudelijke reactie. Het tweede moment is het moment waarop de wijkraad geïnformeerd wordt over de uitkomst van de behandeling van het advies, ofwel in hoeverre en op welke punten het advies is overgenomen. De communicatie hierover gebeurt in de regel schriftelijk. Maar dit betekent dus ook dat er geen sprake is van dialoog. De afwezigheid van dialoog plaatst de wijkraden in de positie van consulent. Ze worden geconsulteerd ten behoeve van de beleidsvoorbereiding. Het feit dat de consultatie plaatsvindt in de vorm van een advies doet hier niets aan af, ook niet wanneer het gaat om een advies op eigen initiatief. Daarmee is de context niet in overeenstemming met de rol die wijkraden geacht worden te vervullen en waar ze, volgens het convenant, ook zelf voor gekozen hebben. Hoe dan ook: waar die overeenstemming ontbreekt ontstaat gemakkelijk een rolconflict. Dat is precies wat we zien gebeuren bij een aantal wijkraden, met als gevolg dat zij naar een andere rolvervulling zoeken dan de overeengekomen rol van adviseur. Opmerkelijk is echter dat bij sommige andere wijkraden het tegendeel het geval is. Wat daarbij opvalt is dat zij over kwalitatief veel betere relaties beschikken zowel met hun omgeving, bijvoorbeeld in hun contacten met bewonersorganisaties, als met de ambtelijke diensten. Zij zoeken de dialoog waar die ontbreekt, simpelweg door met betrokken ambtenaren in gesprek te gaan. Zelf zijn ze goed geïnformeerd door hun relaties in de wijk. Daar valt dus van te leren.

4.2 Mogelijkheden voor dialoog

Positionering in de beleidsvorming

Het aandeel van eigen adviezen op het totale aantal dat de wijkraden in de afgelopen twee jaar uitbrachten wekt sterk de indruk dat de wijkraden goed gebruik maken van de ruimte voor een eigen agenda. Ook zagen we dat de adviezen mede gebaseerd worden op informatie uit de wijk, zoals afkomstig uit wijkraadplegingen. De aldus gewekte indruk is juist. Toch heerst bij de wijkraden nog vaak het gevoel te veel gestuurd te worden door de begrotingscyclus van de gemeente. Deze ambivalentie vloeit voort uit de spanning tussen de meer informele, open dialoog van participatieprocessen enerzijds en representatieve democratie met zijn formele en ambtelijke procedures anderzijds. De rol die de wijkraden toebedeeld is en die de meeste ook ambiëren vereist ruimte voor dialoog. Recht doen aan die spanning voorkomt dat de participatie verzandt in oeverloos gepraat. Maar dat kan alleen op een voor alle partijen bevredigende wijze plaatsvinden, wanneer de communicatie gebaseerd is op dialoog, zoals hiervoor betoogd is. Deze dialoog heeft niet als doel het reduceren van de spanning, maar een constructief gebruik ervan. Echter, de dialoog wordt verhinderd door het verschil in dynamiek tussen het bestuurlijke en ambtelijke beleidsproces enerzijds en de werkwijze van de wijkraad als groep van kundige bewoners anderzijds. Om de dialoog op gang te brengen moet aan twee voorwaarden voldaan worden.

Als eerste gaat het om de feitelijke mogelijkheden tot deelname aan de beleidsvorming. Daar zijn duidelijke afspraken over gemaakt. Vaak is dat ook geen probleem. Maar het komt nog regelmatig voor dat adviezen pro forma afgehandeld worden, omdat het ambtelijke advies in feite al is afgerond. Dit moet gezien worden als een doodzonde, niet alleen omdat daarmee in feite fundamentele afspraken geschonden worden, maar wellicht meer nog omdat mensen die veel tijd en energie gestoken hebben in hun advies geschoffeerd worden. Met als gevolg een (verdere) afname van het vertrouwen in het lokale bestuur. Dat dient gezien het doel van de wijkaanpak met alle middelen voorkomen te worden. Daarom bevelen we het volgende aan:

- Wijs binnen de vakdiensten contactpersonen aan met als taak het toezien op een correcte behandeling van adviezen. De contactpersoon moet iemand zijn met voldoende autoriteit binnen de vakdienst. Hij of zij moet bij voorkeur niet zelf direct betrokken zijn bij het onderwerp waar het advies betrekking op heeft.

Dialoog veronderstelt wederzijds begrip en vertrouwen. Daaraan ontbreekt het nog vaak. Ambtenaren van de vakdiensten bekritisieren de scepsis die zij ervaren bij wijkraden en stellen zich mede daardoor terughoudend op. Wijkraden staan wantrouwig tegenover de medewerkers van vakdiensten. Soms is dat terecht gebleken, maar het komt ook voor dat het puur gaat om beeldvorming. Hieruit volgt de tweede voorwaarde. Die houdt in dat zowel gedurende de adviesvoorbereiding als tijdens de verwerking ervan face-to-face-contact mogelijk is tussen de wijkraad en de beleidsmedewerkers van de betrokken vakdiensten. In het bijzonder moet hierbij gedacht worden aan de medewerkers die met de adviezen aan de slag moeten. Op die manier kan een voor beide partijen waardevolle uitwisseling van kennis, ervaringen en opvattingen op gang komen. Daardoor ontstaat een transparante verwerking van de adviezen, waarmee een belangrijk fundament gelegd wordt voor wederzijds begrip en vertrouwen. Hieruit volgen drie aanbevelingen:

- Creëer mogelijkheden voor regelmatig face-to-face contact tussen de wijkraad en beleidsmedewerkers van de vakdiensten gedurende de adviesvoorbereiding en verwerking. De aanbevolen contactpersonen binnen de vakdiensten zouden hierbij kunnen fungeren als ‘officiers de liaison’.
- Maak gebruik van de Utrechtse Standaard voor Communicatie (USC), in het bijzonder de daarvan deel uitmakende checklist. Een voor het bovenstaande wezenlijk uitgangspunt is “dat het proces met externe partijen aansluit bij de kenmerken en de aard van het project. Als er nauwelijks beïnvloedingsruimte is, dan tuigen we geen participatiecircus op. Als er veel belanghebbende partijen zijn, dan praten we niet alleen met één van die partijen.”¹⁴ Het opvolgen van dit uitgangspunt als leidraad kan veel misverstanden en ergernissen over en weer voorkomen.
- Wijkraden doen er goed aan de negatieve houding tegenover ambtenaren, voor zover daar sprake van is, om te zetten in een positief kritische. Daarin ligt hun verantwoordelijkheid voor een constructieve dialoog.

Wat de wijkraden daarbij kan helpen is het intensiveren van de uitwisseling tussen de wijkraden onderling. Tot nu toe verloopt het onderlinge contact voornamelijk via het voorzittersoverleg. Tegelijk opereren de wijkraden vaak als op zichzelf staande eilandjes. Die cultuur gaat voorbij aan het feit dat de Utrechtse wijkaanpak een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van alle wijkraden en hun partners tezamen. Door vaker met elkaar in contact te treden kan er gewerkt worden aan een verdere versterking van het zelfbewustzijn. Die gezamenlijke kracht heeft al eerder geleid tot constructieve oplossingen van belemmeringen. Een goed voorbeeld hiervan is het convenant. Als aanbeveling volgt hieruit:

- Intensiveer het onderlinge contact tussen wijkraden, bijvoorbeeld door het organiseren van themadagen met iets leuks.

Anders denken, anders handelen

Uit het onderzoek onder de ambtenaren komt naar voren dat velen van hen waardering hebben gekregen voor het werk van de wijkraden. Opmerkelijk is dat de waardering voor een groot deel betrekking heeft op de kennis die de wijkraad levert over de wijk. De wijkraad wordt in dit verband vooral gewaardeerd als kennisbron. Even opmerkelijk is dat die waarde tegelijkertijd weer in twijfel getrokken wordt door de eis van representativiteit. Er wordt getwijfeld aan de geldigheid van die kennis vanwege de onvoldoende representatief geachte samenstelling van de wijkraad. Er is dus sprake van een ambivalente houding ten opzichte van de relevantie van de wijkraad als kennisbron. Maar belangrijker is de vraag in hoeverre de ambtenaren overtuigd zijn van de meerwaarde die wijkraden als adviseur kunnen leveren voor de beleidsvoorbereiding. Het beeld van kennisbron is daarvoor te beperkt; het zet de wijkraden in de positie van consulent. Iets minder dan de helft is voldoende gestimuleerd om de wijkraden op die manier bij het beleid te betrekken. Een valkuil is dat een deel van hen zich hiertoe meer gedwongen dan gestimuleerd voelt door de betrokken vakwethouder of leidinggevende. Een ander belangrijk gegeven is het feit dat de helft van de ambtenaren zijn of haar werk voor de wijkraad beschouwt als onderdeel van het reguliere werk. Hoewel er zo gezien onmiskenbaar vooruitgang

¹⁴ Op citaat uit de “Utrechtse Standaard voor Communicatie”

is geboekt met de implementatie van de wijkaanpak in het beleidsproces is verdere aandacht hiervoor gewenst.

- Het verdient daarom aanbeveling om de ambtenaren te blijven faciliteren en steunen bij het zich eigen maken van de wijkaanpak en de noodzakelijke cultuuromslag voor het betrekken van de wijkraden als meedenkers in het beleidsproces, door bijvoorbeeld het aanbieden van cursussen en workshops. In dit verband is een overtuigende en stimulerende houding van de vakwethouders en leidinggevendens eveneens gewenst.

Onderdeel van de ambtelijke cultuur is ook de productie van grote hoeveelheden informatie, die bovendien in een niet voor iedereen toegankelijke taal is gesteld. Informatie die vaak nodig is om de zaak sluitend te krijgen. Die productie leidt tot een spagaat bij de wijkraden. Enerzijds is er de onmogelijkheid van het verwerken van de verstrekte informatie, ook gelet op de relatief korte tijd waar wijkraden over beschikken. Anderzijds is er de behoefte aan informatie om tot een sluitend advies te komen. Om deze spanning te reduceren doen we de volgende aanbevelingen:

- Vakdiensten dienen erop toe te zien dat de wijkraden alleen de strikt noodzakelijk informatie ontvangen, die bovendien zoveel mogelijk in een voor burgers begrijpbare taal is gesteld. Tevens bevelen we aan om, voor het geval dat niet gebeurt, de informatie overzichtelijk in te delen met een overzicht van bijvoorbeeld kerndocumenten (wat is per se nodig om te weten) en toelichtende documenten. Ook hier kan de eerder genoemde USC goede diensten bewijzen.
- Wijkraden dienen in de selectie en bestudering van de beschikbaar gestelde informatie meer op hun eigen kennis te vertrouwen. Die kennis is waardevol en erkend. Hij vormt de basis voor de participatie van burgers als kundige actoren in het beleidsproces.

Het laatste neemt overigens niet weg dat die kennis blijvend gevoed moet worden. Daarover gaat de volgende en laatste paragraaf.

4.3 De wijk als legitimatiekader

Verbondenheid met de wijk

Elke wijkraad bestaat uit een selecte groep bewoners van een wijk die als groep de taak op zich nemen het College van Burgemeester en Wethouders te adviseren. Dit is de strekking van het eerste artikel in het convenant. Om te zorgen voor voldoende vertegenwoordiging van de wijk in zijn volle breedte streeft elke wijkraad naar een zo evenredig mogelijke vertegenwoordiging van de buurten. Via collectieve en persoonlijke netwerken van de leden vormt de wijkraad de ogen en oren van de wijk. Hij verwerft daarmee tevens het nodige legitimatiekader. In de praktijk blijkt dit echter minder vanzelfsprekend te werken dan gewenst. Wijkraden beschikken, anders dan bijvoorbeeld bewonersorganisaties, niet over een duidelijke achterban en daarmee over een verantwoordingskader in de wijk op grond waarvan de wijkraad zich kan legitimeren. Leden treden op persoonlijke titel toe op grond van hun betrokkenheid bij de wijk. Betere communicatie en interactieve vormen van wijkraadpleging kunnen bijdragen aan het verwerven van een duidelijke en door bewoners erkende positie in de wijk maar ook in het beleidsproces. Sommige wijkraden proberen hierin te voorzien

door verschillende interactieve vormen van wijkraadpleging, waarmee zij in direct contact treden met de bewoners. Daarmee verzekeren zij zich van een sterkere basis om het advieswerk te benaderen vanuit het perspectief van de wijk. Bovendien schept de wijkraad voor zichzelf zo een basis voor een positie van waaruit de wijkraad op autonome wijze deel kan nemen aan de beleidsvoorbereiding. Deze werkwijze verdient navolging.

- De wijkraden bevelen we aan om meer werk te maken van directe communicatie met wijkbewoners, bijvoorbeeld door het uitvoeren van interactieve wijkraadplegingen zoals polls.

Relaties met bewonersorganisaties

Tijdens de proefperiode was er onvoldoende inzicht in de positie en rollen van de wijkraden in relatie tot bewoners/ belangenorganisaties in de wijk. Op basis van signalen werd wel eens ingebracht dat de gemeente minder aandacht had voor bewonersorganisaties door de komst van de wijkraden. De informatie uit deze evaluatie laat echter zien dat dit niet de intentie is. Zo stelt bijna 90% van de ambtenaren dat de komst van de wijkraden niet betekent dat ze minder aandacht aan bewonersorganisaties hoeven te besteden. Slechts één bewonersorganisatie zegt dat de wijkraad grotendeels hun taak heeft overgenomen en dat het contact met het wijkbureau minder is geworden na de komst van de wijkraad.

Dit neemt echter niet weg dat in sommige wijken nog steeds sprake is van een ambivalente houding ten opzichte van elkaar. In andere wijken zijn de wijkraden dit stadium gepasseerd. Zij zoeken actief naar mogelijkheden voor samenwerking met bewonersorganisaties of andere relevante organisaties. Als voorbeeld noemen we het voornemen van een van de wijkraden om samen met de bewonersorganisaties buurtpanels te vormen. Op die manier kunnen de bewoners meer betrokken worden bij het werk van de wijkraad. Opvallend is ook het effect van het gericht informeren van bewonersorganisaties over uitgebrachte adviezen. Dit draagt duidelijk bij aan het draagvlak voor die adviezen en aan de waardering van het werk van de wijkraden. Ook deze ontwikkeling kan navolging verdienen. Daarmee komen we tevens toe aan onze laatste aanbevelingen:

- Ga als wijkraad de wenselijkheid en de mogelijkheden na voor samenwerking met bewoners- en andere relevante wijkorganisaties.
- Informeer bewonersorganisaties gericht over de uitgebrachte adviezen.

Bijlagen

Bijlage 1 Positie en functioneren van wijkraden (Verwey-Jonker Instituut)

Bijlage 2 De ambtelijke organisatie over de wijkaanpak (Bestuursinformatie gemeente Utrecht)

Bijlage 3 Bewonersorganisaties over wijkraden (Verwey-Jonker Instituut)

Bijlage 4 Burgerpeiling wijkaanpak (Bestuursinformatie gemeente Utrecht)

Bijlage 5 Wijkgericht werken door de gemeenteraad (Griffie Gemeente Utrecht)

Bijlage 6 De wijkaanpak vergeleken (Verwey-Jonker Instituut)

Bijlage 1 Positie en functioneren van de wijkraden

Door: Verwey-Jonker Instituut

Het deelonderzoek naar de positie en het functioneren van de wijkraden en de daaruit voortvloeiende effecten en resultaten is gericht op de vernieuwingen die zijn aangebracht na de evaluatie van de proefperiode. Naast het analyseren van documenten en activiteitenoverzichten hebben we de wijkraden in een enquête gevraagd naar hun ervaringen en opvattingen met de vernieuwde werkwijze. De uitkomsten hiervan zijn vervolgens met hen besproken in groeps gesprekken.¹⁵ Twee van de tien wijkraden (Noordoost en Leidsche Rijn) hebben niet meegewerkt aan een groeps gesprek. In deze notitie beschrijven we de uitkomsten van dit deelonderzoek.

¹⁵ Wijkraad Noordoost heeft de vragenlijst slechts gedeeltelijk kunnen invullen, omdat de betrekkelijk nieuwe wijkraad over een aantal onderwerpen geen uitspraak kon doen. Daardoor werden ook tamelijk veel vragen niet beantwoord, waardoor het totale aantal antwoorden op deze vragen maar tot negen optelt.

1. Samenstelling wijkraden

Omvang wijkraden

De afspraak is dat de wijkraden bestaan uit minimaal negen en maximaal 25 personen. De leden zitten op persoonlijke titel in de wijkraad. De onderstaande tabel biedt een overzicht van het aantal leden en het verloop in 2004 en 2005.

Tabel 1 Aantal leden en verloop periode 2004 - 2005

	Aantal leden 2004	Verloop 2004		Aantal leden 2005		Verloop 2005	
		Vertrokken	Nieuw	Bron: activiteiten-overzicht (juli)	Bron: vragenlijst (september)	Vertrokken	Nieuw
West	19	2 (10%)	4	17	15	4	0
Noordwest	15	8 (53%)	4	12	10 ¹⁶	3	1
Overvecht	20	4 (20%)	5	22	21	2	3
Noordoost	11	-	-	10		2	1
Oost	15	4 (27%)	1	13	13	5	-
Binnenstad	14	2 (14%)	2	13	13	2	1
Zuid	15	4 (27%)	2	11	6 ¹⁷	8	1
Zuidwest	13	5 (38%)	4	18	16	4	7
Leidsche Rijn	11	9 (82%)	6	7	7	1	0
Vleuten-De Meern	23	5 (22%)	9	21	18	6	6

Verloop bij alle wijkraden maar omvang varieert

Alle wijkraden hebben te maken met wisselingen van het ledenbestand. Wijkraad Noordoost is begin 2004 in zijn geheel opgestapt en eind 2004 vervangen door een wijkraad met nieuwe leden. Leidsche Rijn heeft te maken gehad met een grootst aantal vertrekkende leden in 2004, de samenstelling lijkt in 2005 gestabiliseerd. Hetzelfde deed zich in 2005 voor bij wijkraad Zuid, waar acht leden stoppen met hun werkzaamheden.

Alle wijkraden hebben nieuwe leden kunnen werven. De meeste wijkraden zijn in 2005 iets kleiner dan in 2004, met twee uitzonderingen: Overvecht en Zuidwest.

Redenen van vertrek vooral persoonlijk van aard

De redenen van vertrek hebben vooral te maken met drukke werkzaamheden, een verhuizing, ziekte. Ook komt het voor dat mensen gewoon stoppen, zonder opgaaf van reden. In een aantal gevallen stappen mensen uit onvrede op. Ze kunnen zich niet vinden in de werkwijze, voelden zich bijvoorbeeld overstelpt door enorme hoeveelheden papier, of zijn teleurgesteld in de bereikte resultaten.

De in ledental grootste wijkraad is Overvecht met 21 leden. In 2004 was die 'eer' weggelegd voor Vleuten - De Meern. De 25 leden die nog een jaar eerder geteld werden vond men geen meerwaarde hebben. Sommige leden kwamen alleen naar de vergadering, maar waren verder weinig actief. Wijkraad West stelt vast dat er op dit moment (oktober 2005) te weinig leden zijn. Vooral de dekking van de subwijken is hierdoor in het geding.

¹⁶ In oktober 2005, zo bleek uit het groepsgesprek, bestond de wijkraad weer uit vijftien leden; daarmee is men terug op het peil van begin 2004

¹⁷ In oktober zijn vier nieuwe leden gewonnen. Het ledental is terug op elf.

Wijkraden als afspiegeling van de wijk

Het streven is dat de wijkraad een zo goed mogelijke afspiegeling vormt van de wijk. Daarbij wordt onder andere gelet op de bevolkingssamenstelling en de geografische spreiding over de buurten.

Buurten redelijk vertegenwoordigd

De wijkraden hechten er het meeste belang aan dat de buurten goed zijn vertegenwoordigd. Drie wijkraden vinden dit zeer belangrijk, zes wijkraden vinden het belangrijk. De buurten zijn in de wijkraden redelijk vertegenwoordigd. Eén wijkraad vindt dat de buurten niet goed vertegenwoordigd zijn. Een andere wijkraad vindt dat de vertegenwoordiging in het geding is.

Ondervertegenwoordiging jongeren en allochtonen

Ook aan de spreiding van leeftijd en etniciteit wordt belang gehecht. Zeker de helft van de wijkraden vindt dit belangrijk voor het functioneren van de wijkraad. Naar leeftijd gerekend bestonden de wijkraden in 2004 gemiddeld genomen voor 20% uit leden jonger dan 35 jaar, behoorde 65% uit leden tot de leeftijdsgroep 35 - 60 jaar en was 15% ouder dan 60 jaar. In 2005 komen deze percentages uit op respectievelijk 25%, 60% en eveneens 15%. Jongere wijkbewoners zijn daarmee ondervertegenwoordigd in de wijkraden. Wel is ten opzichte van 2004 over het geheel genomen het aandeel jongere wijkbewoners iets toegenomen, terwijl het aandeel 35 - 60 jarigen afnam. Het aandeel oudere wijkbewoners bleef gelijk. Deze verschuiving doet zich op twee na bij elke wijkraad voor, maar het sterkst is dat het geval bij de wijkraad Leidsche Rijn. In deze wijkraad groeide het aandeel jongere wijkbewoners van 27% in 2004 naar 57% in 2005. Deze toename wordt vooral verklaard door het vertrek van leden uit de middengroep en de jongere leeftijd van de nieuwe leden. Daarmee kromp tevens het ledental van elf naar zeven leden. Hiervan zijn er vijf in de loop 2004 aangesteld als lid.

Gelijk aantal mannen en vrouwen minder van belang

Of het aantal mannen en vrouwen in de wijkraad gelijk is, doet er voor de wijkraden niet veel toe. Eén wijkraad vindt dit zeer onbelangrijk, drie zeggen dit onbelangrijk te vinden en de helft van de wijkraden staat er neutraal tegenover. Mannen zijn in de meeste wijkraden oververtegenwoordigd.

Ondernemers weinig betrokken in de wijkraad

Voor één van de wijkraden is de achterblijvende betrokkenheid van ondernemers een punt van aandacht. Ondernemers hebben vaak hun eigen kanalen om te communiceren met het College. Het College dringt er bij de ondernemers op aan via de wijkraden te communiceren. Inmiddels hebben ze op een punt (parkeren) een gezamenlijk standpunt geformuleerd.

Gebrek aan representativiteit niet belemmerend voor functioneren

Zes wijkraden ervaren het niet als belemmerend voor het functioneren van de wijkraad, wanneer de wijkraad op één van de onderdelen niet representatief is. Drie wijkraden hebben hierover geen mening of weten het niet.

2. Rol en positie van de wijkraden

In deze paragraaf beschrijven we de rol en de positie van de wijkraden. Ten eerste beschrijven we de rol en de positie die de wijkraden innemen ten opzichte van de gemeente.

Vervolgens komt de rol die de wijkraden innemen ten opzichte van de wijk aan de orde.

Rol ten opzichte van de gemeente

Wijkraden hechten belang aan adviseursrol

Op de vraag naar welke rol de wijkraad ten opzichte van de gemeente vooral inneemt, antwoorden twee wijkraden dat zij zichzelf voornamelijk zien als adviseur van het college. Dit is opmerkelijk weinig, omdat het gaat om de formele rol van de wijkraden, zoals dat is vastgelegd in het convenant. Andere rollen die genoemd worden, zijn 'Ogen en oren van de wijk' (eveneens 2 wijkraden), meedenken in beleids- en planontwikkeling (4 wijkraden) en 'Luis in de pels' (3 wijkraden). Wel vinden zes van de tien wijkraden de rol van adviseur zeer belangrijk. Opvallend is ook dat twee wijkraden afstand lijken te nemen van de adviseursrol, zij staan neutraal ten opzichte van het belang van deze rol. Daarnaast vinden acht wijkraden het belangrijk en twee wijkraden zeer belangrijk dat zij de 'ogen en oren in de wijk' zijn. Net zo belangrijk vinden ze het dat ze vroegtijdig meedenken in beleids- en planontwikkelingen.

Adviseursrol matig serieus genomen

De meeste wijkraden vinden dat ze maar matig serieus worden genomen in de rol van adviseur. Slechts twee wijkraden voelen zich voldoende serieus genomen. Een wijkraad merkt op dat sinds het convenant gesloten is, de wijkraad serieuzer genomen wordt. De ambtenaren en de politiek staan meer open voor de wijkraad. "Maar", zeggen deze wijkraadsleden: "de wijkraad is ook een positie die je moet bevechten, moet opeisen, voordat er echt wat gebeurt en de invloed van burgers zichtbaar wordt." Een andere wijkraad, die zich onvoldoende serieus voelt genomen, merkt geen verschil tussen de periode voor en na het convenant: "Elk jaar moeten we weer hetzelfde zeggen. Ze zijn allemaal van goede wil maar er komt nog te weinig van terecht."

Wijkraden ervaren meer waardering door vakdiensten

De wijkraden variëren in hun mening over hoe hun inbreng door de vakdiensten gewaardeerd wordt, maar over het geheel genomen is er sprake van verbetering. Drie vakdiensten waarover de wijkraden zich een mening kunnen vormen zijn Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, Dienst Stadsbeheer en Dienst Wijken. De wijkraden zijn het meest te spreken over de Dienst Wijken. Zeven wijkraden vinden dat ze door deze dienst voldoende tot goed gewaardeerd worden. Volgens zes wijkraden waardeert de Dienst Maatschappelijk Ontwikkeling de inbreng van zes wijkraden voldoende tot goed. Volgens vijf wijkraden waardeert de Dienst Stadsbeheer de inbreng van de wijkraad voldoende. Over de Dienst Stedelijke Ontwikkeling zijn de wijkraden wisselend te spreken. Projectbureau Leidsche Rijn waardeert hun inbreng volgens de twee wijkraden die met deze dienst te maken hebben matig, vinden ze. Van de overige vakdiensten¹⁸ is het voor de meeste wijkraden onduidelijk of en hoe hun inbreng gewaardeerd wordt. Met de meeste van deze diensten hebben de wijkraden weinig te maken.

De helft van de wijkraden zegt dat in het algemeen de waardering van de vakdiensten voor hun inbreng in vergelijking met de proefperiode hetzelfde is gebleven of is verbeterd. Vier wijkraden hebben hierover geen mening of weten het niet. In de groepsgesprekken zegt een aantal wijkraden bij de vakdiensten een worsteling met de functie van de wijkraad te bespeuren. Eén wijkraad spreekt zijn twijfel uit over of de vakdiensten een juist beeld hebben van de functie van de wijkraad. Een andere wijkraad merkt op dat het lastig is om te beoordelen of de gebrekkige samenwerking aan de cultuur ligt of aan de persoon in kwestie. Als het een onderwerp betreft dat de gemeente liever 'met rust' wil laten, krijgt de wijkraad geen bevredigende antwoorden van de dienst in

¹⁸ Ontwikkelingsbedrijf, Projectorganisatie Stationsgebied, GG&GD, Reinigings en havendienst, Secretarie.

kwestie. Deze wijkraad ervaart in zo'n geval niet dat hun inbreng wordt gewaardeerd.

Wijkraden voelen zich nog steeds beperkt door de begrotingssystematiek

De systematiek van de gemeentelijke beleidsvorming bleek veel wijkraden tijdens de tussenevaluatie (2003) te beperken in hun functioneren. De helft van het aantal wijkraden denkt hier in 2005 nog hetzelfde over. Vier wijkraden zien verbeteringen, maar drie daarvan vinden dat het nog beter kan. Eén wijkraad geeft te kennen dat de wijkraad nog steeds 'wordt geleefd' door het ambtelijke apparaat. "In de praktijk word je door de werkelijkheid ingehaald. Je bewegingsvrijheid blijft beperkt". Maar de wijkraden realiseren zich ook dat sommige onderwerpen een grote maatschappelijke dynamiek kennen en dat dit van invloed is op de beleidsvorming. Een wijkraadslid geeft het voorbeeld van de ontwikkeling van het stationsgebied. "Van een wijkraad kan niet verwacht worden dat ze zich daar tot in detail in verdiepen. Maar ze worden wel geacht daarover een mening te hebben". Uit het gesprek met een andere wijkraad blijkt dat in een aantal gevallen de communicatie van de gemeente richting de wijkraden verbetering behoeft. Wijkraden worden niet in alle gevallen op de hoogte gebracht van relevantie ontwikkelingen. Wanneer in een eerdere fase van beleidsvorming al beslissingen zijn genomen, verklaart dit vaak waarom bepaalde adviezen buiten 'het bestek' vallen, ofwel alleen nog pro forma behandeld worden. Een andere wijkraad legt uit waarom ze zich beperkt voelt door de begrotingscyclus. De budgetten zijn aan het begin van het jaar al bepaald. Daardoor heb je het idee niet veel meer te kunnen doen.

Tevredenheid over bepalen eigen agenda overheerst

Ondanks het feit dat de wijkraden zich beperkt voelen door de systematiek van de begrotingscyclus overheerst de tevredenheid over het bepalen van de eigen agenda. Drie wijkraden zijn matig, twee wijkraden tevreden en vier wijkraden zijn zeer tevreden over de mate waarin ze hun eigen agenda kunnen bepalen. Een manier waarop zij proberen het grote aantal thema's behapbaar te maken is een aantal aandachtsgebieden te benoemen en deze te koppelen aan werkgroepen. Hierdoor voelen de wijkraadsliden zich niet beperkt door de gemeentelijke begrotingscyclus. Een wijkraad zegt er bewust voor gekozen te hebben om niet op alle adviesaanvragen van de gemeente te reageren. "We maken onze eigen agenda". De wijkraadsliden bepalen mede op basis van de wijkraadplegingen en de actualiteit elk jaar drie onderwerpen. Het moet dan gaan om buurtoverstijgende onderwerpen.

Belemmeringen in het werken met een eigen agenda

Wijkraden ondervinden ook belemmeringen in het werken met een eigen agenda. Dat de wijkraden niet altijd naar volle tevredenheid kunnen werken volgens een eigen agenda, heeft volgens een van de wijkraden twee redenen: zaken lijken al beklonken voordat de wijkraad er iets over heeft kunnen zeggen én het tijdsbestek en tijdsbeslag. Er komt zoveel op de wijkraad af dat er weinig ruimte is om eigen punten op de agenda te zetten. Een andere wijkraad geeft te kennen dat ze te veel gestuurd wordt door de informatie van het wijkbureau. Daardoor dreigen ze soms te vergeten wat hun eigen speerpunten zijn. Hiermee samen hangt het punt van informatievoorziening. Hierover verderop meer.

Rol van de wijkraad in de wijk

In deze paragraaf beschrijven we achtereenvolgens hoe de wijkraden zich verhouden tot de in de wijk aanwezige bewonersorganisaties en tot de wijkbewoners.

Frequentie en kwaliteit van contacten tussen wijkraden en bewonersorganisaties variëren

Op één wijkraad na onderhouden alle wijkraden contacten met de bewonersorganisaties in hun wijk. Overigens geldt voor iedere wijkraad dat dit een beperkt deel van de bewonersorganisaties in de wijk betreft (zie ook bijlage 3). De frequentie van deze contacten loopt nogal uiteen. Van sporadisch tot maandelijks of vaker. Zes wijkraden hebben halfjaarlijks of vaker contact. De meeste wijkraden zijn matig tevreden tot tevreden over deze frequentie. Twee wijkraden zijn ontevreden. Een daarvan is eveneens ontevreden over de kwaliteit van deze contacten. Over het algemeen zijn de wijkraden matig tevreden (vijf wijkraden) tot tevreden (drie wijkraden) over de kwaliteit van deze contacten.

Onderscheid rol bewonersorganisaties en wijkraden enigszins verduidelijkt

Uit de tussenevaluatie (2003) is gebleken dat er veel onduidelijkheid was over het onderscheid tussen de rol van de wijkraad enerzijds en de rol van de bewonersorganisaties (beheergroepen, buurtorganisaties, bewonerscomités) anderzijds. Sinds het einde van de proefperiode is dit onderscheid voor zes wijkraden enigszins verduidelijkt, voor één wijkraad zelfs veel duidelijker. Een wijkraad, die ontevreden is over de frequentie van de contacten, zegt het onderscheid nog steeds onduidelijk te vinden. Met de bewonersorganisaties bestaat onvoldoende een ‘wederzijds relatiegevoel’. Deze wijkraad uit echter ook zelfkritiek: “De wijkraad kan hier ook zelf meer actie op in zetten en haar rol duidelijker uitventen, ook tegenover bewoners”. In een andere wijk is wat het onderscheid tussen de wijkraad en bewonersorganisaties is, veel verbeterd. “We worden de laatste jaren meer door actiegroepen benaderd, zodat ze hun standpunten kunnen presenteren. Ze leggen het probleem bij ons neer, maar blijven ook zelf actief. In de proefperiode werden wij niet benaderd”. De leden van de wijkraad denken dat dit komt door de aandacht in de lokale pers en een inventarisatieronde vanuit het wijkbureau.

Wijkraden zien bewonersorganisaties vooral als schakel naar de wijk

Ongeveer de helft van de wijkraden wil voor de bewonersorganisaties vooral informant zijn, ofwel de gemeente naar de wijk brengen. Een kleiner aantal wijkraden zien voor zichzelf een rol als spreekbuis weggelegd, dus om vanuit de wijk richting de gemeente te communiceren. Een drietal wijkraden ziet ook een meer gezamenlijke rol weggelegd: het elkaar versterken, wederzijdse ondersteuning bieden en samenwerkingspartner zijn. Voor de meeste wijkraden (zes) vervullen de bewonersorganisaties dan ook vooral een schakel naar de wijk.

Wijkraden willen zich onderscheiden van bewonersorganisaties door onafhankelijkheid

Voor verschillende wijkraden is het duidelijk: de wijkraad is géén actiegroep en onderscheid zich hierdoor van bewonersorganisaties. Wijkraden hechten dan ook belang aan de onafhankelijke positie die ze innemen. Voor een van de wijkraden is het niet altijd even duidelijk of ze nu actiegroep of adviesorgaan zijn. De nagestreefde onafhankelijkheid wordt door bewonersorganisaties niet altijd als dusdanig erkend. Een bewonersplatform (dat al bestond vóóordat de wijkraden er waren en dat bestaat uit vertegenwoordigers van bewonerscommissies) zag ervan af als wijkraad te gaan functioneren. Het platform wilde haar eigen onafhankelijke positie niet opgeven.

Wijkraden als procesbewaker

Wat betreft de positie van de wijkraad ten opzichte van de bewonersorganisaties stellen meerdere wijkraden dat de wijkraad zich meer richt op het proces in plaats van op de inhoud. De wijkraden zien zichzelf als intermediair tussen bewoners en gemeente. Deze rol van de wijkraad wordt omschreven als

makelaarsrol en procesbewaker. “Daarin zijn we voor actiegroepen zeer waardevol. We bewaken de procedures (dat de gemeente zich daaraan houdt), dat is de waarborg voor een betrouwbare overheid”, aldus een van deze wijkraden.

Wijkraden en bewonersorganisaties hebben elk een eigen, maar ten opzichte van elkaar aanvullende rol naar gemeente toe

Wijkraden kunnen, in tegenstelling tot de bewonersorganisaties, terugvallen op gemaakte afspraken in het convenant. Verschillende wijkraden zijn dan ook van mening dat ze meer gewicht in de schaal kunnen leggen dan individuele bewonersorganisaties, omdat de wijkraad rechtstreekser contact heeft met de gemeente en sneller reacties kunnen geven. Een van de wijkraden stelt dat de wijkraad en de bewonersorganisatie elk een eigen rol hebben naar de gemeente toe. Als de bewonersorganisaties vastlopen, kunnen ze bij de wijkraad aankloppen en kan gezamenlijk een standpunt bepaald worden. De wijkraad werkt aanvullend op de bewonersorganisatie. Uniek in Vleuten - De Meern is dat de wijkraad gezamenlijk met de bewonersorganisaties een lijst met prioriteiten opgesteld. Deze wijkraad heeft een bredere aanpak dan de bewonersorganisaties. Ze wil niet tussen de bewonersorganisaties en de gemeenten in gaan zitten. De bewonersorganisaties hebben hun eigen contacten met de gemeente. Een andere wijkraad zegt dat ze in het begin als verlengstuk van de gemeente werden gezien. Allerlei bewonerscomités werden opeens niet meer gehoord omdat er een wijkraad was. Dit heeft sterk gespeeld, maar nu herkennen de wijkraadsleden dit niet langer. “De wijkraad en de bewonersorganisaties vullen elkaar nu prima aan en versterken elkaar. Er is geen sprake meer van concurrentie.”

Wijkraden wensen zich te richten op de grote lijnen

Een wijkraad zegt liever niet rechtstreeks aanspreekbaar te zijn voor wijkbewoners, omdat de wijkraad zich bezig houdt met beleidszaken en procedures. “Mensen moeten kunnen komen als (inspraak)procedures niet gevolgd worden. Niet als het gaat om paaltjes of hondenpoep.” Een andere wijkraad stelt dat ze ‘niets kunnen’ met individuele klachten. De mensen met klachten verwijzen ze door naar het wijkbureau.

Bekendheid wijkraden laat te wensen over

Veel wijkraden maken zich zorgen om hun bekendheid in de wijk. Die laat nogal eens te wensen over. Het merendeel van de wijkraden vindt dat zij beperkt (vijf) of onvoldoende (twee) aanspreekbaar zijn voor wijkbewoners. Drie wijkraden vinden dat zij wel voldoende aanspreekbaar zijn. Een wijkraad merkt op dat de wijkraad zich niet goed weet te profileren en daardoor weinig of niet bekend is bij bewonersorganisaties. Een andere wijkraad denkt dat het probleem niet zit in het feit dat de wijkraad onbekend zou zijn bij de wijkbewoners. Bewoners hebben eerder hun vraagtekens bij de beslissingsruimte die de wijkraad heeft. Weer een andere wijkraad noemt het zelfs als reden om geen contact te zoeken met de bewoners(organisaties). Ze vinden het frustrerend dat ze niks te bieden hebben.

Wijkraden werken aan vergroten bekendheid

Door hun geringe bekendheid uit een aantal wijkraden de zorg of ze wel aansluiten bij wat hun achterban vindt. De wijkraadpleging kan hierin een rol vervullen. Een wijkraad wijst erop dat als de wijkraadpleging in het vervolg representatiever wordt, dit de positie van de wijkraden versterkt. De wijkraden proberen hun bekendheid te vergroten door diverse communicatiemiddelen in te zetten. Zeven wijkraden hebben een eigen website. Drie wijkraden zijn via de gemeentelijke website te benaderen. Sommige wijkraden geven een nieuwsbrief

uit of hebben een rubriek in de wijkkrant. Ze verspreiden folders, bewonersbrieven en freecards. In Vleuten - De Meern krijgen nieuwe wijkbewoners in het welkomstpakket standaard een folder met informatie over de wijkraad. Daarnaast is de wijkraadpleging vaak aanleiding om het bestaan van de wijkraad meer bekendheid te geven. De wijkraden proberen aanwezig te zijn bij bijeenkomsten of evenementen in de wijk. Daar hebben de wijkraden de mogelijkheid om zich te presenteren aan de aanwezigen. De indruk bestaat dat de naamsbekendheid wel toeneemt, aldus een van de wijkraden. Bekendheid ontstaat ook doordat wijkraden de wijkbewoners informeren over iets dat de wijkraad voor elkaar heeft gekregen. De keerzijde hiervan wordt ook benadrukt: “Als je iets niet voor elkaar krijgt, wordt je geloofwaardigheid ook minder”.

3. Kernactiviteiten

Een van de belangrijkste activiteiten van de wijkraden is het geven van advies aan het College van Burgermeester en Wethouders over kwesties die de wijk aangaan. Om deze adviezen te kunnen opstellen, hebben de wijkraden informatie nodig. Enerzijds verstrekt de gemeente (wijkbureaus en vakdiensten) deze informatie. Anderzijds verzamelen de wijkraden deze informatie zelf, onder andere door het houden van wijkraadplegingen. Achtereenvolgens beschrijven we in deze paragraaf het adviseren, de informatievoorziening en de wijkraadpleging.

Adviseren van college

De wijkraden hebben in 2004 en 2005 diverse adviezen uitgebracht. De wijkraden worden door de gemeente gevraagd om over een bepaald onderwerp advies uit te brengen. Maar ook brengen wijkraden op eigen initiatief, dus ongevraagd, adviezen uit.

Tabel 2 Aantal uitgebrachte adviezen

	Aantal adviezen sinds 2004 ¹⁹	Waarvan ongevraagd ²⁰
West	9	8
Noordwest	7	4
Overvecht	7	6
Noordoost	9	-
Oost	20	10
Binnenstad	16	12
Zuid	15	8
Zuidwest	11	10
Leidsche Rijn	12	7
Vleuten-De Meern	21	10

Tevredenheid over inhoudelijke reacties varieert

De mate van tevredenheid over de inhoudelijke reacties die de wijkraden krijgen op hun adviezen varieert. Drie wijkraden zijn ontevreden (“De reacties op de adviezen zouden wel wat inhoudelijker mogen zijn”), drie zijn tevreden en vier wijkraden zijn niet ontevreden, maar ook niet tevreden. Sinds het einde van de proefperiode vinden vier wijkraden de inhoudelijke reacties verbeterd. “Hoewel dit ook een onderbuik gevoel kan zijn”, aldus een van de respondenten. Vier wijkraden vinden dat de reacties gelijk zijn gebleven. “Aan de ene kant krijgen

¹⁹ Bron: overzicht Dienst Wijken.

²⁰ Bron: vragelijst.

we uitgebreide argumentering, maar aan de andere kant blijft het gevoel bestaan dat de punten te gemakkelijk van tafel worden geveegd”.

Reacties zijn te procedureel

Een ander geluid van kritiek is dat de inhoudelijke reacties op de adviezen nogal procedureel van aard zijn: “Het lijkt regel dat het College drukker bezig is een ambtelijk antwoord op onze adviezen te formuleren, dan er werkelijk mee aan de slag te gaan.” Een andere wijkraad verwijt sommige diensten onhandigheid in de communicatie. Andere opmerkingen die in dit verband gemaakt zijn: “De reacties van de gemeente op de adviezen raken niet altijd de kern”, “Men geeft reactie omdat men reactie moet geven” en “De motivatie is erg slecht, het raakt hart nog hoofd”. In een van de gesprekken werd het voorstel gedaan een andere ambtenaar dan degene die ‘al diep in het dossier zit’ verantwoordelijk te maken voor de beantwoording van de adviezen. Hierbij wordt verwezen naar de bezwaarprocedure in het bestuursrecht: dezelfde instantie kijkt dan nog een keer naar het advies, maar het zijn net andere personen.

Tevredenheid over reactietermijn toegenomen

De termijn waarop de adviezen door de gemeente worden afgehandeld is in de ogen van de vier wijkraden verbeterd, twee wijkraden vinden de termijn zelfs sterk verbeterd. Drie wijkraden vinden dat de reactietermijn niet veranderd is.

Mate waarin adviezen worden overgenomen varieert

De mate waarin de adviezen door de gemeente worden overgenomen, is volgens twee wijkraden verbeterd, maar kan nog beter. Zes wijkraden vinden niet dat er sinds de proefperiode iets veranderd is in de mate waarin hun adviezen worden overgenomen. Eén wijkraad vindt dat de gemeente minder dan voorheen hun adviezen overneemt. Naast het oordeel over de mate waarin de gemeente adviezen overneemt, hebben de wijkraden ook hun tevredenheid hierover aangegeven. De meningen hierover lopen uiteen: vijf wijkraden zijn niet ontevreden maar ook niet tevreden. Drie wijkraden zeggen ontevreden tot zeer ontevreden te zijn. Een wijkraad is tevreden over de mate waarin de gemeente hun adviezen overneemt. Deze wijkraad is dan ook een van de twee wijkraden die zeggen tevreden te zijn over de beïnvloedingsruimte die ze hebben. Een wijkraad heeft de indruk dat de gemeente de ‘bezorgdheid’ die wijkraden vaak uiten in hun adviezen wel overneemt, maar er vervolgens weinig mee doet. Een andere wijkraad vindt de mate waarin de adviezen worden overgenomen verbeterd, maar blijft ontevreden. De wijkraad voelt zich wel serieus genomen, maar heeft het gevoel als ‘betere’ wijk geen prioriteit te hebben. De indruk bestaat dat ‘probleemwijken’ meer prioriteit krijgen. Deze wijkraad doet de suggestie per wijk een probleem dossier te maken.

Ontevredenheid over beïnvloedingsruimte

Zeker de helft van de wijkraden is ontevreden over de beïnvloedingsruimte die zij hebben in beleidsontwikkeling voor de wijk. Slechts twee wijkraden zijn hierover tevreden. Ze zijn dan ook niet ontevreden over de mate waarin hun adviezen worden overgenomen. Twee anderen zijn niet tevreden, maar ook niet ontevreden. Een van de wijkraden stelt dat de gemeente in verzoeken om advies vaak blijft steken in abstracties. Ze geeft niet concreet genoeg aan wat ze van de wijkraad verwacht. Het is daardoor niet altijd even duidelijk waar de beïnvloedingsruimte ligt. Soms loopt een wijkraad tegen procedurele problemen aan. In een geval bijvoorbeeld heeft de wijkraad afgezien van het uitbrengen van advies, omdat een bijlage ontbrak. Het wijkbureau dacht dat ze dat niet nodig zouden hebben.

Beïnvloedingsruimte moet geclaimd

Daadwerkelijk invloed uitoefenen blijft moeilijk, aldus een van de wijkraden. “Eens in de zoveel tijd worden de adviezen nagelopen, wat het College met de adviezen heeft gedaan. Met de belangrijkste adviezen is niets gedaan”. De beïnvloedingsruimte moet soms worden ‘geclaimd’, vindt een wijkraad. Het uitbrengen van een advies is niet altijd voldoende: “Vaak is het zo dat de wijkraad naar een tweede stap moet ‘grijpen’ en dan in de commissievergadering van de gemeenteraad moet gaan inspreken, omdat het in de ambtelijke voorfase ter advisering aan het College van B&W niet lukt. Dit vormt ook één van de redenen waarom zoveel mensen uit de wijkraad zijn gestapt”. Eén van de respondenten vraagt zich af of een goed georganiseerde actiegroep met voldoende ondersteuning niet meer kan bereiken. “Als wijkraad kun je adviseren, doe het niet, maar daarna ben je toch uitgesproken. Maar de straat kan wel verder gaan”.

Vroegtijdige betrokkenheid laat te wensen over

Een van de belangrijke punten uit het convenant dat de wijkraden hebben gesloten met de gemeente is dat het college de wijkraden zo vroeg mogelijk betreft in de beleidsvoorbereiding (Convenant, 2005). De vroegtijdige betrokkenheid van de wijkraad is volgens de wijkraden nodig om te voorkomen dat er tegenstellingen ontstaan. Als de wijkraad later in het proces betrokken wordt dan “zijn de stellingen ambtelijk al getrokken en is het lastig om daar nog wat van te vinden. Ik heb het idee dat de ambtenaar denkt: dit is het plan, dit is de reactie van de wijkraad, hoe kan ik ze zo samenbrengen dat ik mijn plan niet hoeft aan te passen”, aldus een wijkraad. Een andere wijkraad doet de suggestie om de betrokkenheid in een vroeg stadium te vergroten door de wijkraad bij nieuw beleid in te stellen als klankbordgroep. Zes wijkraden vinden dat ze niet op tijd betrokken worden bij beleids- en planontwikkeling voor de wijk. “In grote lijnen is er niet veel meer te veranderen dan”. Wel vinden ze (op één wijkraad na) dat ze op tijd worden betrokken bij het opstellen van het wijkprogramma. Twee wijkraden weten dit niet of hebben er geen mening over.

Dat de wijkraden niet altijd op tijd worden betrokken, heeft niet altijd met onwil te maken. “Neem de wijkmanager. Wij hebben een goede relatie, maar hij weet ook niet alles. Ik zie Utrecht ook als een veelkoppig monster dat zich af en toe in haar eigen staart bijt.” Voor andere wijkraden is het onduidelijk waarom ze niet eerder betrokken worden. Soms voelt een wijkraad zich domweg vergeten. Het zit volgens verschillende wijkraadsleden niet in het denkbeeld van ambtenaren om de wijkraad erbij te betrekken. De hoofdlijnen zijn vaak al uitgezet en in het stadium dat de wijkraad erbij betrokken wordt, valt nog weinig in te brengen is de ervaring. “Ze komen altijd wel, maar dan last-minute”. Een wijkraad merkt op dat het moment waarop zij betrokken worden bij beleidsvorming mede afhankelijk is van de wethouder in kwestie. “De een staat meer open voor advies dan de ander”. Maar tegenover deze kritische geluiden zijn ook positieven te beluisteren: “De ondertekening van het convenant heeft overigens wel voor positieve verandering gezorgd wat betreft het vroegtijdig betrekken van de wijkraden bij de planvorming”.

Wijkraden worden bij wenselijke onderwerpen betrokken

Zes wijkraden vinden dat ze over het algemeen bij wenselijke onderwerpen betrokken worden om over mee te praten of om een advies over uit te brengen. Drie anderen zijn hierover negatief. De betrokkenheid van wijkraden bij de plannen die de wijk overstijgen laat te wensen over. Een van de wijkraden merkt op dat plannen die voortkomen uit stedelijk beleid buiten het wijkbureau om gaan, bijvoorbeeld vervoersplannen. De wijkraad staat hierdoor ook buitenspel.

Zeggenschap over inpassing van stedelijke plannen in de wijk is volgens verschillende wijkraden wenselijk.

Flexibele budgetten

Bij alle wijkraden vormt de besteding van flexibele budgetten een punt op de agenda. Bij de helft soms, bij de andere helft regelmatig. De wijkraden hechten over het algemeen veel belang aan het beïnvloeden van de flexibele budgetten. Het zijn de budgetten van welzijn en veiligheid die regelmatig op de agenda staan. Een wijkraad vertelt dat ze twee keer een advies hebben uitgebracht over de besteding van flexibele budgetten. Ze weten niet wat met deze adviezen gebeurd is. De terugkoppeling hierover heeft nooit plaats gevonden. De flexibele budgetten zijn mede door deze ervaring niet een centraal onderwerp waarmee deze wijkraad zich de komende tijd wil bezig houden. Een andere wijkraad heeft de ervaring met flexibele budgetten iets positiefs te kunnen doen. Bijvoorbeeld door deze budgetten in te zetten voor extra jongerenwerk doe je iets voor de jeugd én je geeft een signaal af aan de politiek.

Informatievoorziening door de gemeente

De wijkraden hebben om hun werk te kunnen doen informatie nodig. Vanuit de gemeente wordt deze informatie onder andere door de wijkbureaus en de vakdiensten beschikbaar gesteld.

Wijkraden ambivalent over informatievoorziening door wijkbureaus

Alle wijkraden zijn het er over eens dat het wijkbureau op tijd informatie verstrekt. Over de inhoud van deze informatie zijn de wijkraden ook behoorlijk te spreken. Acht wijkraden zeggen de inhoud goed (zes wijkraden) tot zeer goed (twee wijkraden) te vinden. Twee wijkraden oordelen matig over de inhoud. Tegelijkertijd hebben sommige wijkraden kritiek op het grote aantal stukken dat zij ontvangen. Hoewel het wijkbureau de informatie al wel 'screent' en filtert. Over bijvoorbeeld de programmabegroting verzucht een respondent: "Onhandig zijn die grote beleidsstukken. Het is net een telefoonboek". Eén wijkraad zegt dat het wijkbureau vaak afhankelijk is van de informatie die zij van de vakdiensten krijgen. De indruk bestaat dat de wijkbureaus nogal laat worden geïnformeerd door de vakdiensten. Daardoor heeft de wijkraad ook korter de tijd om te reageren.

Ontevredenheid over informatie van vakdiensten

Ook ontvangen wijkraden informatie van de vakdiensten. De helft van de wijkraden vindt dat zij de informatie niet op tijd verstrekken. Over de inhoud zijn de meeste wijkraden niet te spreken. Eén wijkraad vindt de inhoud ronduit slecht. Zeven oordelen matig over de inhoud. Twee wijkraden zijn wel tevreden over de inhoud van de informatie die ze van de vakdiensten krijgen. De wijkraden hebben niet altijd de indruk dat de vakdiensten bezig zijn met wijkgericht werken. De informatievoorziening is in dat geval terughoudend. "Het gaat om het hebben van relaties wil je wat ingrijpends horen. Het gaat om vertrouwen in elkaar." Een wijkraad heeft de indruk dat de vakdiensten niet altijd zitten te wachten op de betrokkenheid van de wijkraden.

Wijkraadplegingen

In het convenant is afgesproken is dat de wijkraden minimaal één keer per jaar een wijkraadpleging houden. Het is een manier voor de wijkraden om zich te informeren over ontwikkelingen in de wijk. De gemeente levert daarvoor tijdig informatie en middelen (Convenant, 2005).

Wijkraadpleging is een waardevol instrument

Acht wijkraden vinden de wijkraadpleging een waardevol instrument voor de wijkraad. Eén wijkraad twijfelt daaraan. In 2004 hebben alle wijkraden, op één wijkraad na, een wijkraadpleging gehouden. In vier wijken zijn zelfs meerdere wijkraadplegingen gehouden. De onderwerpen van de wijkraadplegingen lopen uiteen. In twee wijken was de wijkraadpleging erop gericht te achterhalen welke onderwerpen prioriteit zouden moeten hebben voor de wijkraad. Andere onderwerpen waren: invloed en effectiviteit van de aanbevelingen van de wijkraad, herstructurering, parkeren, jongeren, groen- en speelvoorzieningen, wijkprogramma, verkeerssituatie en parkeren. Ook in 2005 houden de meeste wijken een wijkraadpleging. Deze hebben inmiddels plaats gevonden of zijn in voorbereiding. Van twee wijkraden is niet bekend of zij een wijkraadpleging houden.

VOORBEELDEN VAN WIJKRAADPLEGINGEN

In Overvecht zijn op de braderie de Knikkerbuizen geïntroduceerd. Via deze weg worden meningen van bewoners verzameld. Bij de knikkerbuizen hangen de leden kaartjes (met verschillende aandachtsgebieden) op, waar bewoners knikkers in kunnen gooien. De buis met de meeste knikkers is het onderwerp dat het meest belangrijk wordt gevonden. Dit Knikkerspel wordt twee keer twee dagen per jaar gespeeld. De laatste keer kwam het onderwerp 'gezondheid' als belangrijkste onderwerp naar voren. Via een nieuw op te zetten werkgroep probeert de wijkraad iets met dit onderwerp te doen. De opzet van braderieën en de knikkerbuizen worden door de wijkraad gezien als 'tussendoor-se' wijkraadplegingen. De reacties van andere wijkraden over deze experimenten zijn positief.

Een variant hierop is ontwikkeld in Vleuten-De Meern. In samenwerking met de bewonersorganisaties is een veiling georganiseerd. Tijdens de veiling konden bewoners hun prioriteiten (voor 2006) aangeven door 200 euro (symbolisch) in te zetten op genoemde onderwerpen tijdens de veiling.

Waardering over voorbereiding wijkraadpleging loopt uiteen

Over de wijze waarop de wijkraden de wijkraadpleging voorbereiden, zijn ze niet allemaal even te spreken. De waardering loopt uiteen. Drie wijkraden zijn zeer tevreden, drie andere wijkraden zijn ontevreden. De uitvoering van de wijkraadpleging waarderen de wijkraden hoger. De helft van de wijkraden is tevreden (vier wijkraden) tot zeer tevreden (één wijkraad). Drie wijkraden zijn niet ontevreden, maar ook niet tevreden. Een aantal wijkraden vindt dat de voorbereiding behoorlijk wat tijd en energie kost. Uitbesteden biedt niet altijd soelaas. De begeleiding van een extern bureau kost eveneens veel tijd. Een wijkraad ziet hierdoor af van een wijkenquête en organiseert een eenvoudiger, minder tijdrovende vorm van bewonersraadpleging.

Tevreden over ondersteuning wijkraadpleging

De wijkraden kunnen op verschillende organisaties een beroep doen voor ondersteuning bij de wijkraadpleging. Zeven wijkraden deden een beroep op Bestuursinformatie, negen wijkraden deden een beroep op het wijkbureau. Vier wijkraden deden een beroep op de wijkwelzijnsorganisatie. Twee wijkraden hebben een extern bureau ingehuurd. Over het algemeen zijn de wijkraden

tevreden over de ondersteuning die de diverse organisaties bieden. Het meest tevreden zijn de wijkraden over de ondersteuning door de wijkbureaus.

Resultaten wijkraadpleging stemmen meestal tevreden

De inhoudelijke resultaten van de wijkraadpleging stemt zeker de helft van de wijkraden tevreden. Drie wijkraden zijn niet ontevreden, maar ook niet tevreden. De resultaten van de wijkraadpleging worden vaak meegenomen in adviezen die de wijkraad later uitbrengt. De wijkraadpleging leidt niet altijd rechtstreeks tot een advies. Op basis van de wijkraadpleging benoemen wijkraden vaak ook een aantal onderwerpen waarmee ze zich de komende tijd willen bezig houden. Een aantal wijkraden publiceert over de resultaten van de wijkraadpleging in de wijkkrant. Het omzetten van de uitkomsten van de wijkraadpleging in zichtbare resultaten is lastig, merkt een wijkraad op. Daarvoor is de medewerking van andere organisaties nodig.

4. Contacten met politiek, ambtenaren en andere organisaties

De wijkraden onderhouden met verschillende personen en instanties contacten: de wijkwethouder, gemeenteraadsleden, ambtenaren van het wijkbureau en vakdiensten, andere wijkraden en maatschappelijke organisaties in de wijk.

Wijkwethouder

Frequentie en kwaliteit contacten met wijkwethouder variëren

Alle wijkraden hebben contact met de wijkwethouder. De frequentie van deze contacten wisselt sterk per wijk. Ook wisselt het aantal contacten in de wijk zelf. De meeste wijkraden (zes) onderhouden halfjaarlijks contact. Eén wijkraad heeft maandelijks of vaker contact. Twee wijkraden geven aan slechts sporadisch contact te hebben. De frequentie van het contact is sinds het einde van de proefperiode voor zes wijkraden veranderd. Telkens geven drie wijkraden aan dat het contact is toe- dan wel afgenomen. Twee wijkraden zeggen dat het aantal contacten hetzelfde is gebleven. De wijkraden zijn niet altijd tevreden over de kwaliteit van het contact dat zij hebben met de wijkwethouder. Twee wijkraden zijn ronduit ontevreden, vier zijn matig tevreden en slechts twee wijkraden zijn tevreden over het contact dat zij hebben met de wijkwethouder. De kwaliteit van het contact is vaak niet veranderd. Eén wijkraad zegt dat de kwaliteit verbeterd is, één andere verslechterd. De mate van tevredenheid over de wijkwethouder hangt niet altijd samen met het aantal contacten dat de wijkraad heeft met de wijkwethouder. De toegankelijkheid en ‘hart voor de wijk hebben’ vinden wijkraden wél belangrijk. Een van de wijkraden zegt geen behoefte te hebben aan regelmatig contact met wijkwethouder: "Indien nodig is hij gemakkelijk bereikbaar". Een wijkraad die ontevreden is over het contact, benadrukt juist het belang van goed contact: "Een goed contact kan enorm waardevol zijn. Als de relatie intensief en goed is, komt dat de invloed van de wijkraad op het College ten goede".

Minder tevreden over nieuwe wethouder

Sommige wijkraden hebben recent te maken met een nieuwe wijkwethouder. Eén wijkraad is ontevreden over het contact met zijn nieuwe wijkwethouder. Nadat hij herhaaldelijk niet is ingegaan op uitnodigingen van de wijkraad, hebben ze nu het initiatief bij hem gelegd. Ook een andere wijk is minder tevreden met de voor hen nieuwe wijkwethouder. Dit contact opbouwen kost jaren, is de ervaring.

Gemeenteraadsleden

Frequentie contact varieert

Alle wijkraden hebben contact met gemeenteraadsleden. De frequentie van het contact varieert sterk: van sporadisch (drie wijkraden) tot maandelijks of vaker (twee wijkraden). Zes wijkraden zijn matig tevreden en drie wijkraden zijn tevreden over de contacten met de gemeenteraadsleden. Voor vijf wijkraden is het aantal contacten toegenomen sinds het einde van de proefperiode. De kwaliteit van de contacten is voor vier wijkraden hetzelfde gebleven. Drie wijkraden vinden de kwaliteit verbeterd.

Contact via wijkbezoeken of bijwonen wijk(raad)bijeenkomsten

In de meeste wijken wordt halfjaarlijks een bijeenkomst georganiseerd waarbij gemeenteraadsleden naar de wijk komen. Het bezoek aan de wijk wordt samen met de wijkwethouder afgelegd. De 'highlights' worden onder de aandacht gebracht. Wat ermee gebeurt, is vervolgens niet altijd duidelijk. Een van de wijkraden betreurt het dat het altijd dezelfde raadsleden zijn die zich laten zien. In ieder geval twee wijken worden gemeenteraadsleden uitgenodigd om aanwezig te zijn bij wijkraadvergaderingen.

Belang contacten met politiek verschillend beoordeeld

Het contact met gemeenteraadsleden heeft niet voor de wijkraden niet de hoogste prioriteit. Een wijkraad merkt op: "We proberen hier af en toe gebruik van te maken, maar we moeten ons niet laten leiden en gebruiken door de politiek". Een andere wijkraad is van mening dat de politiek 'de meest onvoorspelbare factor' blijft: "Daar spelen meer dan alleen inhoudelijke factoren een rol." Een andere wijkraad ziet vooral de wijkwethouder als natuurlijke partner in de wijk (hoewel ze nog niet tevreden zijn over de contacten met de nieuwe wijkwethouder). De wijkraad is er immers in eerste instantie voor het adviseren van het College van B&W, vindt deze wijkraad. Gezien het duale stelsel zullen ze pas als er onbevredigende resultaten zijn naar de raad stappen. De nagestreefde onafhankelijkheid maakt de wijkraad voorzichtig met het contact leggen met raadsleden. Maar er zijn ook wijkraden die het contact met de gemeenteraadsleden juist belangrijker dan met de wijkwethouder: "Je hebt toch het idee dat gemeenteraadsleden wat dichterbij staan en dat ze net iets meer kunnen doen. Het is een ander gevoel." Over deze contacten zijn ze dan ook meer tevreden dan over de contacten met de wijkwethouder.

Wijkbureaus

Tevredenheid over contacten met wijkbureaus

Alle wijkraden hebben maandelijks of vaker contact met het wijkbureau. De wijkraden zijn over het algemeen tevreden (vier wijkraden) tot zeer tevreden (eveneens vier wijkraden) over de contacten met het wijkbureau. Slechts twee wijkraden zijn matig tevreden. Deze ontevredenheid heeft voor een van deze wijkraden niet zozeer te maken meer het contact zelf, maar met de informatie die ze van het wijkbureau krijgen. Ze krijgen de indruk, onder andere via het voorzittersoverleg, dat ze soms relevante informatie niet krijgen. Een wijkraad heeft om die reden wel eens een advies geweigerd. De oorzaak was het ontbreken van een bijlage bij de stukken. De betrokken wijkmanager was van mening dat de bijlage niet echt relevant was voor het advies en besloot, om de hoeveelheid informatie te beperken, het document uit de stapel stukken te verwijderen. Ook merken deze wijkraadleden op dat er verschillen lijken te bestaan tussen de mate waarin de medewerkers van het wijkbureau bereid zijn informatie te verschaffen.

In vergelijking met de proefperiode is wat betreft de kwaliteit en frequentie van de contacten met het wijkbureau voor de meeste wijkraden niets veranderd. Zeven wijkraden zeggen dat dit gelijk is gebleven.

Vakdiensten

Frequentie contacten vakdiensten loopt uiteen

Zes wijkraden geven aan dat zij rechtstreeks contact hebben met de vakdiensten van de gemeenten. De overige vier wijkraden hebben eveneens contact met de vakdiensten maar dan via de accountmanagers. De frequentie van de contacten loopt uiteen. Twee wijkraden hebben sporadisch contact, eveneens wijkraden halfjaarlijks en twee wijkraden maandelijks of vaker. Voor twee wijkraden is de frequentie van het contact sinds de proefperiode toegenomen, voor een andere afgenomen, terwijl dit bij drie wijkraden hetzelfde is gebleven.

Overwegend matige tevredenheid over contacten met vakdiensten

Matige tevredenheid over deze contacten overheerst (vijf wijkraden). Twee wijkraden zijn wel tevreden over het contact. Deze wijkraden hebben rechtstreeks contact met de vakdiensten. Eén wijkraad die ook rechtstreeks contact heeft, is zeer ontevreden. Sinds de proefperiode is de kwaliteit van het contact voor vier wijkraden hetzelfde gebleven. Twee wijkraden zien verbetering, maar zijn nog niet tevreden hiermee. Dit hangt overigens niet samen met het feit of de frequentie van de contacten is toegenomen. Eveneens twee wijkraden hebben over het verschil met de proefperiode geen mening of weten het niet. Het overleg met de (accountmanager van de) vakdiensten wordt niet altijd als even constructief ervaren. Een wijkraad merkt op dat het waarschijnlijk de persoon in kwestie is, die bepalend is voor hoe het contact verloopt.

Vakdiensten tonen weinig initiatief naar wijkraden toe

Vakdiensten komen weinig op eigen initiatief naar de wijkraden toe. Een wijkraad nodigt zelf inhoudelijk deskundigen van bepaalde vakdiensten uit om plannen te komen toelichten. Deze contacten zijn incidenteel van aard en gericht op specifieke onderwerpen. Een andere wijkraad denkt dat een vakdienst eerder geneigd is de wijkraad te benaderen als de wijkraad eerder 'van zich heeft laten horen'. "Na wat boosheid wordt het gesust en komen ze de volgende keer zelf naar je toe. Het zijn dingen die je moet bevechten. Je moet denken in termen van: als ik 50% kan behalen is dat ook al winst."

Andere wijkraden

Wijkraden onderhouden onderling contact vooral via voorzittersoverleg

De voorzitters van de wijkraden hebben een maandelijks voorzittersoverleg. Dit is voor de wijkraden de voornaamste manier waarop ze contact met elkaar onderhouden. De wijkraden zijn matig tevreden (vier) tot tevreden (zes) over deze contacten.

Frequentie weinig verandert, kwaliteit iets gestegen

In de frequentie van het contact lijkt sinds de proefperiode niet veel veranderd. Volgens vijf wijkraden is dit hetzelfde gebleven. Twee wijkraden zeggen dat ze vaker contact hebben.

De kwaliteit van de contacten is in de ogen van vier wijkraden verbeterd. Drie wijkraden geven aan dat dit hetzelfde is gebleven. Drie wijkraden kunnen niets zeggen over eventuele veranderingen

Behoeftte aan informatie-uitwisseling op specifieke thema's

Een aantal wijkraden heeft het belang benadrukt van informatie-uitwisseling op een specifiek thema. Het van elkaar leren stellen zij op prijs. Dit kan er toe leiden dat ze de eigen strategie aanscherpen. In ieder geval één wijkraad is een tegengestelde mening toegedaan. Zij ziet niet zo het nut van uitwisseling en leren van elkaar. In elke wijk spelen immers andere problemen.

Intensievere contacten tussen nabij gelegen wijken

De contacten zijn soms wat intensiever tussen wijkraden uit twee nabij gelegen wijken, bijvoorbeeld tussen Noordoost en Oost, Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern.

Intensiever contact rondom convenant

Eén van de wijkraden zegt dat het overleg vooral intensief was rondom het convenant. Op dit stadsbrede thema hebben de wijkraden gezamenlijk actie ondernomen. Ze hebben een gezamenlijk advies uitgebracht. Na de ondertekening van het convenant staat het contact op een lager pitje, aldus een van de wijkraden.

Maatschappelijke organisaties in de wijk

Contacten met maatschappelijke organisaties niet intensief

Acht wijkraden hebben contacten met maatschappelijke organisaties in de wijk, zoals scholen, woningcorporatie, politie en wijkwelzijnsorganisaties. De meeste wijkraden hebben halfjaarlijks contact met deze organisaties. Twee wijkraden zeggen slechts sporadisch contact te hebben. Twee wijkraden maken duidelijk dat sinds de proefperiode het aantal contacten is toegenomen. Drie wijkraden zeggen dat het aantal contacten hetzelfde is gebleven. De kwaliteit is voor vier wijkraden hetzelfde gebleven en voor één wijkraad verbeterd. Drie wijkraden kunnen niets zeggen over eventuele veranderingen. Dat wijkraden niet meer contact hebben, heeft te maken met gebrek aan tijd en ook is er, volgens een wijkraad, simpelweg geen reden toe. Een andere wijkraad zegt dat het er niet van gekomen is om gestructureerd contacten te leggen met deze organisaties. Bovendien bestaan er twijfels over of ze dat ook wel zouden moeten doen. Daarnaast merkt deze wijkraad op dat ze ook niet zelf benaderd zijn door andere instellingen. Het zou bovendien behoorlijk wat inspanning kosten, een van de wijkraden zegt dat deze contacten immers persoonlijk moeten worden opgebouwd.

5. Ondersteuning

De gemeente zorgt voor ondersteuning van de wijkraden. Deze ondersteuning wordt geboden door de wijkbureaus en wijkwelzijnsorganisaties. Hoewel in de proefperiode sommige wijkraden al gebruik maakten van ondersteuning door de welzijnsinstellingen in de wijk, is de ondersteuning door deze partij voor de meeste wijkraden betrekkelijk nieuw. Na de proefperiode hebben alle wijkraden de mogelijkheid een beroep te doen op jaarlijks 70 uur opbouwwerk.

Tevredenheid over ondersteuning door wijkbureaus

Vijf wijkraden zijn zeer tevreden en drie wijkraden zijn tevreden over de facilitaire ondersteuning door het wijkbureau. Over het algemeen zijn de wijkraden ook tevreden over de inhoudelijke ondersteuning die ze krijgen van de wijkbureaus. Eén wijkraad over het wijkbureau: "Ik ben soms verbaasd over hoe goed de samenwerking is. Ze blijven actief stimuleren en informeren". Ook een andere wijkraad laat zich positief uit over de ondersteuning door het wijkbureau en waardeert 'het gezamenlijk optrekken' naar het College en de vakdiensten.

Minder tevredenheid over ondersteuning door wijkwelzijnsorganisaties

Twee wijkraden zijn zeer ontevreden over de facilitaire ondersteuning door de wijkwelzijnsorganisatie. Vier wijkraden doen hiervoor geen beroep op de welzijnsorganisatie. Drie wijkraden uiten ontevredenheid over de inhoudelijke ondersteuning van de wijkwelzijnsorganisatie. Eén wijkraad zegt dat afspraken die gemaakt zijn over de ondersteuning van de welzijnsorganisatie bij het werven van nieuwe, vooral allochtone, leden niet worden nagekomen. Weer een andere wijkraad merkt op dat de wijkwelzijnsorganisatie te reactief werkt. Andere wijkraden merken weinig van de ondersteuning. Voor sommige wijkraden gaat daar binnenkort verandering in komen, omdat nieuwe afspraken zijn gemaakt. Niet overal zijn de wijkraden ontevreden over de ondersteuning van de wijkwelzijnsorganisaties. In ten minste één wijk is de wijkraad tevreden en heeft voor volgend jaar vooral ondersteuning gevraagd bij het werven van nieuwe leden.

Overwegend tevredenheid over scholingsaanbod

De wijkraden kunnen gebruik maken van een collectief scholingsaanbod aangeboden door de Dienst Wijken. Het gaat om een introductie cursus over de gemeentelijke organisaties, een training vergaderen en een training basiskennis pc/e-mail. Vier wijkraden zijn tevreden over dit scholingsaanbod. Eén wijkraad is zelfs zeer tevreden. Drie wijkraden hebben er geen mening over. Telkens één wijkraad is ontevreden en matig tevreden. Een wijkraad vindt dat onvoldoende geïnventariseerd wordt waar daadwerkelijk behoefte aan is. Het aanbod sluit daardoor onvoldoende aan op de vraag, met als gevolg te weinig animo om gebruik te maken van dit aanbod. De dienst Wijken heeft eerder dit jaar een inventarisatie gedaan naar de behoeften van de wijkraden op dit gebied. Daaruit is een structureel cursusaanbod ontwikkeld, dat bestaat uit vijf cursussen / trainingen, te weten een cursus Vergaderen & onderhandelen, een introductie cursus Gemeentelijke organisatie, een basiscursus PC-gebruik, een cursus Communicatie en netwerken en een training Adviseren. Van dit aanbod kunnen de wijkraden sinds oktober gebruik maken.

6. Budgetten

De wijkraden hebben budgetten tot hun beschikking voor de organisatie en voor de wijkraadpleging. Het budget voor de organisatie is in 2004 per wijkraad €6.300 en in 2005 €6.400. Voor de wijkraadpleging is dit in 2004 €14.800 en in 2005 €14.900.

Budget wijkraadpleging vaker voldoende toereikend dan organisatiebudget

In onderstaand overzicht presenteren we de besteding van de budgetten. Ook blijkt uit deze tabel wat de mening is van de wijkraden over de toereikendheid van de budgetten.

Tabel 3 Besteding wijkraadbudgetten

	Besteding Organisatiebudget		Toereikend?	Besteding Budget Wijkraadpleging		Toereikend?
	2004	2005 ²¹		2004	2005 ²²	
West	69%	87%	Nee	120%	1%	Nee
Noordwest	165%	65%	Nee	58%	80%	Nee
Overvecht	100%	50%	Nee	100%	40%	Ja
Noordoost	58,7%	23,4%	?	0% ²³	0%	?
Oost	100%	2,5%	Nee	100%	0%	Ja
Binnenstad	91,4%	31,2%	Ja	67,4%	0%	Ja
Zuid	Pm	Pm	verdeeld ²⁴	100%	0%	Ja
Zuidwest	93%	31,2%	Nee	77%	0%	Ja
Leidsche Rijn	52%	- ²⁵	Ja	60%	0%	Ja
Vleuten- De Meern	71%	40%	Nee	80%	100%	Nee

Zes wijkraden vinden het organisatiebudget niet toereikend. Opmerkelijk is dat drie van deze wijkraden desondanks het budget voor 2004 niet helemaal hebben opgebruikt. Twee wijkraden vinden het organisatiebudget toereikend. Sommige wijkraden hebben met het wijkbureau een afspraak gemaakt. Ze krijgen ambtelijke ondersteuning, een secretaresse, van wie de salariskosten worden betaald door het wijkbureau. Dit hoeft niet betaald te worden vanuit het organisatiebudget. Meer tevreden zijn de wijkraden over het budget dat beschikbaar is voor de wijkraadpleging, zes wijkraden vinden dit budget toereikend.

²¹ Tot 1 juli 2005.

²² Tot 1 juli 2005. De meeste wijkraden hebben dit jaar nog geen wijkraadpleging gehouden.

²³ Noordoost heeft in 2004 geen wijkraadpleging gehouden.

²⁴ De meningen zijn verdeeld: twee leden die we spraken vinden van wel, twee anderen niet.

²⁵ Budget van 2004 was nog niet op, dus het budget van 2005 is nog niet aangesproken.

Bijlage 2 De ambtelijke organisatie over de Wijkaanpak

Door: Bestuursinformatie gemeente Utrecht

- De ambtenaren die in hun werk direct te maken hebben met de Wijkaanpak, zijn redelijk enthousiast over de wijkraden. Via de wijkraden komt de gemeente iets meer te weten van wat er speelt in de wijk. Kanttekening hierbij is wel dat het volgens sommigen slechts om een beperkte groepen burgers gaat, die ook nog vaak sceptisch staan tegenover het gemeentebestuur. De contacten met bewonersorganisaties zijn volgens de (vak)ambtenaren met de komst van de wijkraden nauwelijks veranderd.
- De contacten die (vak)ambtenaren hebben met de wijkraden worden door eerstgenoemden over het algemeen positief gewaardeerd. De met regelmaat negatieve benadering van de vakambtenaren door sommige wijkraden doet hier enige afbreuk aan.
- De wijkraden hebben volgens de (vak)ambtenaren sinds het einde van de proefperiode meer ruimte om hun eigen agenda te bepalen. Hierin bestaan overigens wel verschillen tussen wijkraden.
- De kwaliteit van de wijkraadadviezen is volgens de (vak)ambtenaren in de afgelopen jaren verbeterd. Een knelpunt is de snelheid waarop een reactie op een advies wordt gegeven door de gemeente. Door de zeer verschillende adviezen en het traject dat doorlopen moet worden, wordt de reactietermijn niet altijd gehaald.
- De (vak)ambtenaren zijn erg te spreken over de wijkraadpleging. Dit komt vooral omdat de daaruit voortvloeiende adviezen niet alleen gebaseerd zijn op de mening van de wijkraadleden, maar een representatief beeld geven van wat bewoners van een hele buurt of wijk willen.
- De organisatie rondom de Wijkaanpak beoordelen de (vak)ambtenaren positief: de procedure voor het afhandelen van adviezen is helder, het is duidelijk voor de wijkraden op welke flexibele budgetten zij invloed kunnen uitoefenen en het wijkbureau is de logische ingang voor (informatie)vragen van de wijkraad. Ook is bij de meeste (vak)ambtenaren de wijkraad een vast onderdeel binnen hun werkzaamheden geworden. De samenwerking tussen de verschillende ambtenaren voor wat betreft het (vroegtijdig) betrekken van de wijkraad of de afhandeling van adviezen, is - ondanks soms tegengestelde belangen - meestal goed.

Voor de eindevaluatie van de Wijkaanpak in Uitvoering heeft de afdeling Bestuursinformatie een enquête afgenomen onder ambtenaren die in hun werk te

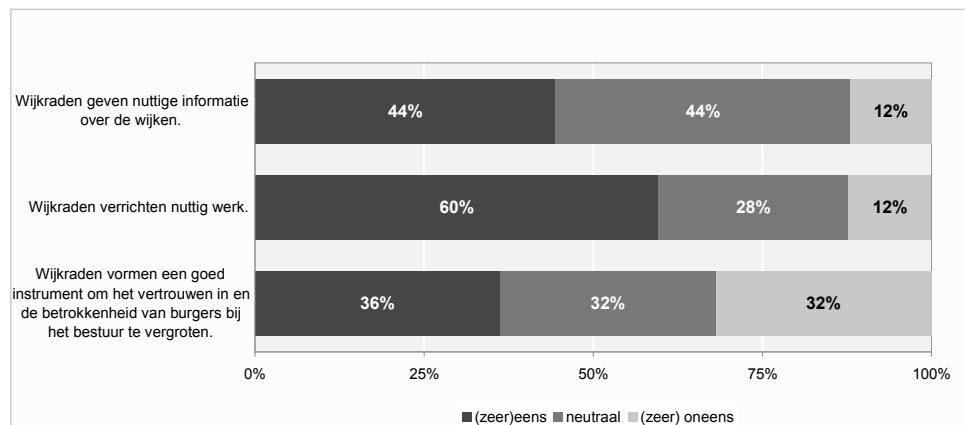
maken (zouden moeten) hebben met de wijkraden. Deze enquête is uitgezet onder 167 ambtenaren en is uiteindelijk door 117 mensen ingevuld. Het responsercentage komt daarmee op 70%. Vervolgens is in een tweetal groepsgesprekken (één met medewerkers die werkzaam zijn binnen de vakdiensten en één met medewerkers die werkzaam zijn op de wijkbureaus (wijkbureau-medewerkers en wijkaccountmanagers van de vakdiensten)) dieper ingegaan op de uitkomsten van de enquête. In deze notitie beschrijven wij de uitkomsten van de enquête en de groepsgesprekken.

Wij gaan in deze notitie eerst in op de mening van de ambtenaren over de wijkraad als instrument. Vervolgens bespreken we de meningen en ervaringen van de betrokken ambtenaren wat betreft de werkzaamheden van de wijkraad. Daarna komen de afhandeling van adviezen en het betrekken van de wijkraden bij beleids- en planontwikkeling aan de orde. Afsluitend geven wij aan in hoeverre de ambtenaren het gevoel hebben voldoende informatie te hebben over de Wijkaanpak. In de bijlage vindt u tabellen met de precieze uitkomsten van de enquête en een uitgebreidere toelichting over de onderzoeksopzet.

Het instrument wijkraad

Aan de hand van een aantal stellingen hebben de medewerkers kunnen aangeven hoe zij denken over het instrument wijkraad. Hieronder beschrijven wij de uitkomsten hiervan. De uitkomsten worden verduidelijkt met de resultaten uit de gehouden groepsgesprekken.

Figuur 1 - Functie wijkraad

Vertrouwen in en betrokkenheid bij bestuur niet per definitie verbeterd door wijkraden

De meningen over de mate waarin de wijkraden bijdragen aan het vergroten van de betrokkenheid en het vertrouwen van burgers bij het bestuur zijn verdeeld. Ongeveer een derde van de medewerkers vindt dat de wijkraden wel degelijk bijdragen aan de betrokkenheid van burgers en hun vertrouwen in het bestuur. Daarentegen is een derde van de respondenten het hier juist (zeer) mee oneens. Ook in de gesprekken werd verschillend over dit onderwerp gedacht. Als pluspunt wordt vooral de betrokkenheid van de wijkraadleden genoemd. Door de deelnemende ambtenaren worden echter ook veel kanttekeningen geplaatst. Zo wijst het merendeel erop dat het slechts gaat om een kleine groep betrokkenen (de leden van de wijkraad). Daarnaast zijn de contacten c.q. bekendheid van deze leden met andere burgers in de wijk volgens hen maar beperkt. Bovendien is het volgens deze ambtenaren door de soms trage besluitvorming de vraag of het vertrouwen in het bestuur van burgers die zitting hebben in de wijkraden is verbeterd. Enkele medewerkers denken dat het vertrouwen van wijkraadleden

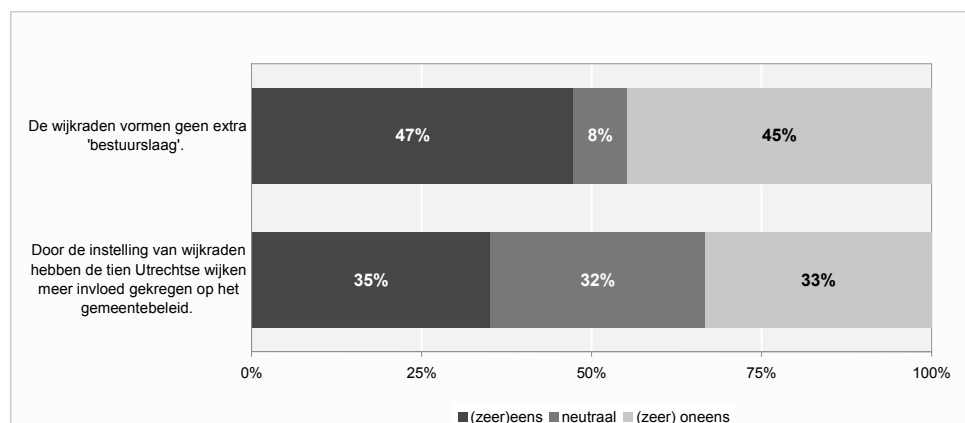
zelfs minder is geworden sinds zij via de wijkraad meer betrokken zijn. De houding van de wijkraden naar het bestuur is grotendeels sceptisch. Ook wordt opgemerkt dat grotere betrokkenheid van burgers niet gerealiseerd kan worden met alleen dit ene instrument. Het is volgens deze ambtenaren slechts één instrument waarmee je een beperkte groep bereikt.

Wijkraden doen nuttig werk

Ruim de helft van de respondenten vindt het werk van de wijkraden nuttig. Bijna een derde van de respondenten is hier (nog) niet over uit. Daarnaast vindt één op de tien medewerkers het werk van de wijkraden niet nuttig. Van de medewerkers vindt 40% dat de wijkraden nuttige informatie leveren over de wijken. Voor ruim 10% van de betrokken medewerkers is dit niet het geval.

Uit de gesprekken blijkt dat voor veel betrokken ambtenaren geldt dat de wijkraden één van de bronnen zijn die zij gebruiken. Zij zien de wijkraden met name als een groep mensen uit een buurt die laten weten wat er zoal leeft in een buurt. Een veel genoemd pluspunt is dat wijkraden kunnen zorgen dat bepaalde dingen op de politieke agenda komen. De lobby en discussies die zij starten zorgen er vaak voor dat een onderwerp op de politieke agenda komt te staan. Ook hierbij wordt echter de samenstelling en de totstandkoming van de wijkraden als knelpunt genoemd; de wijkraad is bijna nooit een goede afspiegeling van de wijk en het is daarmee een beperkte groep burgers die je hoort.

Figuur 2 - Positie wijkraad

Invloed wijken door wijkraad blijft beperkt

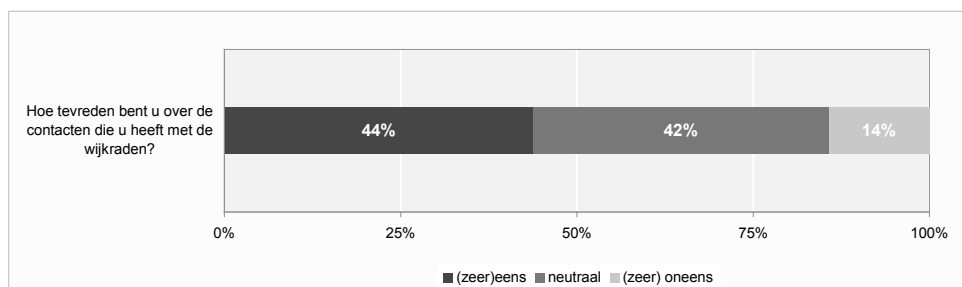
Over de vraag of de wijkraden de wijken meer invloed geven op het gemeentelijk beleid, zijn de meningen verdeeld. Van de respondenten vindt 35% dat de wijken op deze manier inderdaad meer invloed hebben op het beleid. Echter bijna net zoveel ambtenaren (34%) vinden van niet of denken hier neutraal over (32%). De wijkraden hebben volgens veel deelnemers aan de groepsgesprekken met name invloed op het gemeentebestuur door lobby te voeren. De invloed die zij direct door adviezen uitoefenen is volgens deze (vak)ambtenaren beperkt; een advies dat niet aansluit bij de bestaande of ontwikkelde beleidsplannen wordt meestal niet gehonoreerd. De invloed waarover gesproken wordt beperkt zich volgens deze ambtenaren bovendien tot de wijkraden zelf en geeft dus niet per definitie de wijken echt invloed. Ook hier is het beperkte contact tussen de wijkraadleden en de rest van de wijk (met uitzondering van de wijkraadpleging) volgens hen het knelpunt.

Wijkraad is voor de één wel, voor de ander geen 'extra' bestuurslaag

Sommige ambtenaren ervaren de wijkraad als 'extra' bestuurslaag (48%), anderen niet (44%). Wederom zijn de meningen hiermee verdeeld. Uit de gesprekken komt naar voren dat de wijkraad soms als 'extra' bestuurslaag wordt ervaren

omdat in een aantal gevallen plannen c.q. stukken ook langs de wijkraad moeten gaan. In die gevallen is de wijkraad opgenomen in de procedures. Sommige ambtenaren ervaren deze extra stap als bureaucratisch en vertragend. Daarnaast ervaren zij de reacties die zij moeten geven op de wijkraadadviezen als extra werk. Anderen vinden echter dat het betrekken van de wijkraad hen nauwelijks extra tijd kost. Wel worden de wijkraden volgens deze ambtenaren bij teveel zaken betrokken, vaak ook meer dan de wijkraden zelf willen. Enkele ambtenaren maken de opmerking dat de wijkraad (in democratische zin) geen echte formele bestuurslaag is en kan zijn, omdat wijkraadleden niet gekozen zijn en geen officiële zeggenschap hebben. Zij vinden dat wijkraden in sommige gevallen, doordat zij wel opgenomen zijn in een aantal procedures, misbruik maken van hun positie.

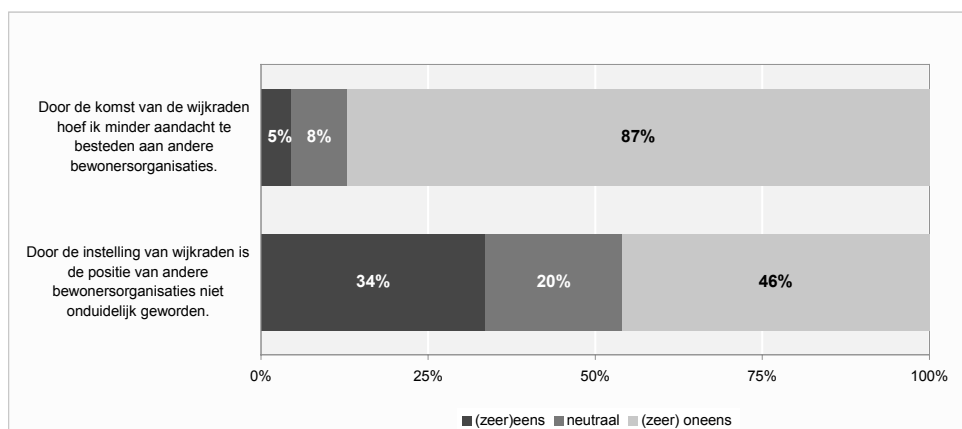
Figuur 3 - Contacten wijkraad

Contacten met de wijkraad over het algemeen goed

De contacten die ambtenaren met de wijkraden hebben ervaren zij over het algemeen positief. Ruim 80% staat neutraal tot zeer positief tegenover de contacten die zij hebben. De medewerkers die frequenter contact hebben met de wijkraden (vooral wijkbureau-medewerkers en de ambtenaren van de vakdiensten op de wijkbureaus) zijn in dit geval nog positiever dan de medewerkers die (bijna) nooit contact met de wijkraad hebben. In de gesprekken zeggen de medewerkers van vakdiensten dat zij met enige regelmaat tegen een negatieve houding aanlopen als zij iets toelichten of uitleggen tijdens een wijkraadvergadering. Een enkele medewerker zegt ronduit dat het geen pretje is naar een wijkraad te (moeten) gaan. Anderen zeggen dat soms wel een goed gesprek volgt.

Figuur 4 - Contacten bewonersorganisaties

Aandacht voor en contact met bewonersorganisaties blijft vrijwel gelijk

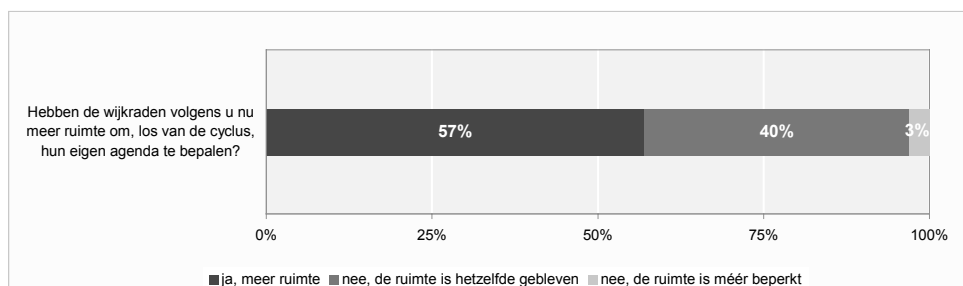
De meeste ambtenaren ervaren de wijkraden als een orgaan naast andere bewonersorganisaties. Er is dan ook maar een heel klein deel (5%) dat aangeeft minder aandacht te hoeven besteden aan bewonersorganisaties sinds de komst

van de wijkraden. De wijkraad is in de meeste gevallen volgens de ambtenaren geen vervanging voor de (al bestaande) bewonersorganisaties. Met de instelling van de wijkraden is de positie van bewonersorganisaties volgens een deel van de ambtenaren wel minder duidelijk geworden (46%). Een iets kleiner deel (34%) vindt dat dit niet het geval is. Zij geven aan de bewonersorganisaties als gelijkwaardige organisaties naast de wijkraden te zien. In de gesprekken komt wel naar voren dat een aantal bewonersorganisaties zich in de aanloop 'bedreigd' voelden door de wijkraden. Sommige ambtenaren constateren dat de wijkraden in principe meer status hebben binnen de gemeente en meer, eerder en vanzelfsprekender betrokken worden dan bewonersorganisaties. Er wordt echter aangegeven dat de verschillen per wijk hierbij groot zijn. In sommige wijken bestaat de wijkraad voor een groot deel uit leden van vroegere bewonersorganisaties of weten de bewonersorganisaties de weg naar de gemeente goed te vinden.

Werkzaamheden van de wijkraad

In de enquête hebben wij een aantal stellingen over de werkzaamheden van de wijkraden aan de ambtenaren voorgelegd. In deze paragraaf vindt u de mening van de ambtenaren over de manier waarop de wijkraden werken (wat doen de wijkraden en hoe doen zij dit?). De uitkomsten worden wederom uitgelegd en geïllustreerd met de uitkomsten uit de groepsgesprekken. De antwoorden van de ambtenaren die in de enquête aangaven (bijna) nooit met de wijkraad te maken te hebben, zijn buiten beschouwing gelaten.

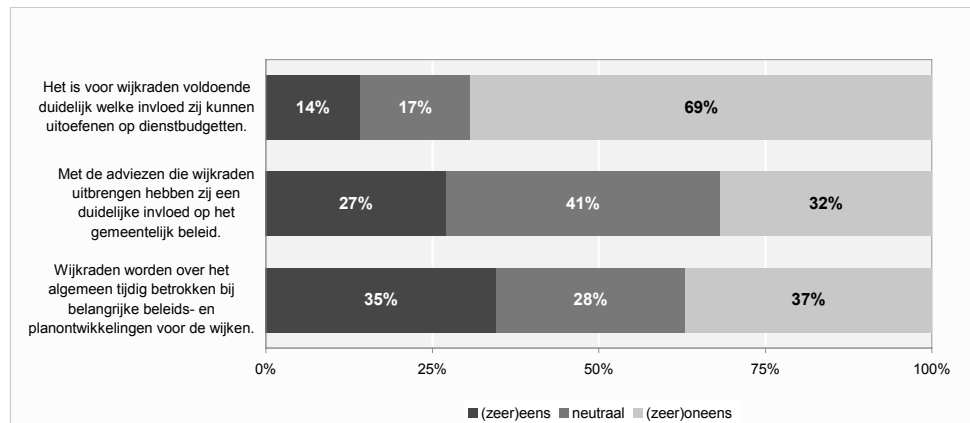
Figuur 5 - Eigen ruimte wijkraad

Ruimte voor eigen initiatief van wijkraden is volgens velen toegenomen

Uit de vorige evaluatie bleek het meedraaien van de wijkraden in de gemeentelijke cyclus een knelpunt. Dit kostte de wijkraden zoveel tijd en energie dat zij het gevoel hadden niet meer aan andere, eigen dingen toe te komen. Naar aanleiding van deze evaluatie zijn enkele spelregels gewijzigd, waardoor de wijkraden nu meer ruimte zouden moeten hebben. Volgens de meerderheid van de ambtenaren is dit ook gelukt (57%). Naar de mening van 40% van de ambtenaren is er niet veel veranderd en is de ruimte gelijk gebleven. In de gesprekken wordt door een aantal ambtenaren opgemerkt dat er verschillen zijn per wijkraad. Sommige wijkraden zijn volgens hen actief bezig om eigen punten naar voren te brengen. Deze wijkraden hebben bijvoorbeeld thematisch groepjes gevormd om ideeën te ontwikkelen. Bij andere wijkraden komt dit minder van de grond. De grote hoeveelheid (moeilijke) informatie die wijkraadleden te verwerken krijgen blijft volgens sommige ambtenaren een knelpunt. In dit kader wordt bijvoorbeeld de programmabegroting genoemd. De oplossing hiervoor ligt volgens deze ambtenaren vooral bij de wijkraden: zij zouden zélf keuzes moeten maken waar zij zich wel, en waarmee niet bezig willen houden.

Figuur 6 - Invloed wijkraad

Wijkraden worden betrokken bij beleid, maar moment in proces beperkt veelal de invloed

De meningen zijn verdeeld voor wat betreft het tijdig betrekken van de wijkraden bij belangrijke beleids- en planontwikkelingen. Ongeveer evenveel mensen zijn het hiermee eens (35%) als oneens (36%). In de gesprekken ging de discussie met name over wat als 'tijdig' bestempeld kan worden. De ambtenaren zeggen dat soms stukken als het ware 'pro forma' nog aan de wijkraad worden voorgelegd. Op dat moment ligt alles echter al vast en kan met een eventueel advies niet veel meer gedaan worden. Ondanks deze beperkte invloed vinden de meeste ambtenaren over het algemeen dat de wijkraad wel op de het juiste moment in de cyclus aan bod komt. De gemeente heeft dan zelf al een standpunt, dit blijkt in de praktijk ook het meest effectief. Als wijkraden eerder betrokken zouden moeten worden, zouden wijkraadleden een erg brede kennis moeten hebben van veel verschillende onderwerpen. Dit is in de praktijk volgens deze ambtenaren nauwelijks het geval.

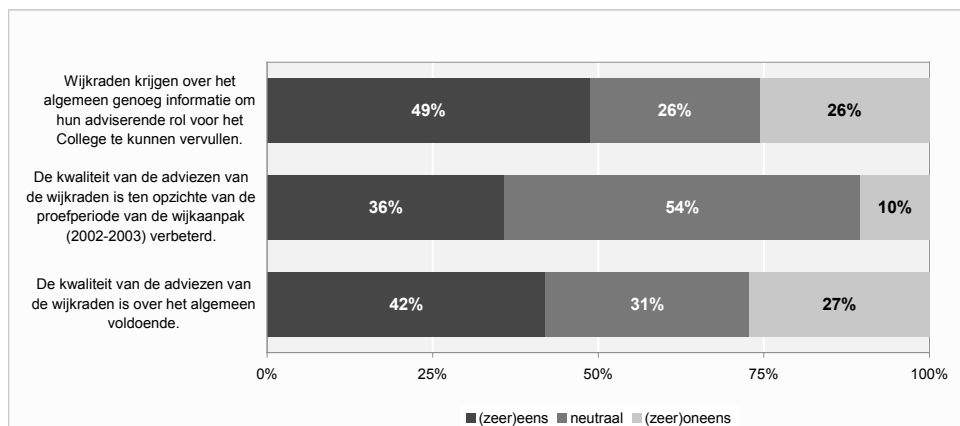
Aansluitend hierop blijkt dat veel ambtenaren er niet van overtuigd te zijn dat de wijkraden met de adviezen die zij uitbrengen een duidelijke invloed hebben op het gemeentelijk beleid. Zo'n 41% van de ambtenaren twijfelt hierover en bijna een derde (32%) is zelfs van mening dat de wijkraden met hun adviezen geen invloed hebben op het gemeentelijk beleid. In de gesprekken kwamen hierbij een aantal punten naar voren die eerder ook al genoemd zijn. Zo zegt men dat de invloed van de wijkraad 'achter de schermen' groter is dan de invloed die de wijkraad heeft met het uitbrengen van adviezen. De wijkraden zorgen er in sommige gevallen voor dat er bepaalde denkprocessen en discussies ontstaan. Deze zogenaamde lobby heeft volgens deze ambtenaren vaak meer invloed op het uiteindelijke beleid dan de officiële adviezen van een wijkraad.

Invloed op flexibele budgetten volgens ambtenaren voor wijkraden voldoende duidelijk

Veel ambtenaren denken dat het niet duidelijk is voor de wijkraden welke invloed zij kunnen uitoefenen op de dienstbudgetten. Ruim 69% van de respondenten geeft aan dat de invloed van de wijkraden op de dienstbudgetten niet duidelijk is voor de wijkraden. In de opvolgende gesprekken bleek echter de discussie vooral te gaan over de term 'dienstbudgetten'. Men gaf aan dat de invloed van de wijkraden op de dienstbudgetten zeer beperkt is, maar dat hiervoor flexibele budgetten in het leven zijn geroepen. Voor de wijkraden is het volgens deze ambtenaren voldoende duidelijk welke budgetten dit zijn en wat daar desgewenst mee gedaan kan worden. De ambtenaren denken dat de precieze financiële structuur van de gemeente voor de wijkraad niet (altijd) helder is, maar zij vinden dit ook niet nodig. Hiermee zou je de wijkraad volgens

hen overstelpen met moeilijke informatie waar ze verder niet direct iets mee kunnen.

Figuur 7 - Adviezen wijkraad

De kwaliteit van adviezen is verbeterd, maar het kan nog steeds beter

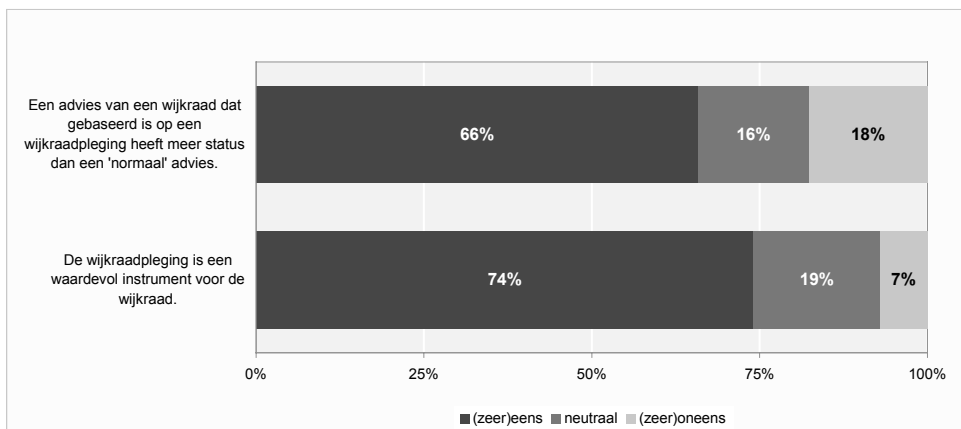
Het merendeel van de ambtenaren vindt dat de kwaliteit van de wijkraadadviezen in vergelijking tot de proefperiode is verbeterd (36%). Slechts 10% vindt dat de kwaliteit van de adviezen minder is geworden. Daarnaast is 41% van de ambtenaren van mening dat de kwaliteit van de adviezen over het algemeen voldoende is. Ruim een kwart van de ambtenaren (27%) vindt deze kwaliteit juist onvoldoende. Wijkbureamedewerkers en medewerkers van de vakdiensten op de wijkbureaus zien vaker een verbetering in de adviezen, dan medewerkers die werkzaam zijn binnen de overige (vak)diensten. Ook in de gesprekken horen wij dit terug. Wijkbureamedewerkers en medewerkers van de vakdiensten op de wijkbureaus zien vaker een verbetering omdat zij meerdere adviezen onder ogen krijgen. Voor medewerkers van binnen de overige (vak)diensten geldt vaak dat zij maar met één of enkele adviezen te maken hebben gehad. Men vindt het ook lastig om adviezen te vergelijken, omdat de adviezen erg verschillend van aard zijn. De meest genoemde kritiek die er nog op de adviezen is, is met name het ontbreken van kennis van de wijkraad op het specifieke gebied waarop een advies wordt gegeven. Doordat de inhoudelijke kennis ontbreekt of een advies onvoldoende is uitgewerkt, is het niet altijd bruikbaar of soms zelfs helemaal niet van toepassing. Daarnaast merken sommige ambtenaren op dat veel adviezen helemaal geen adviezen zijn maar meer visies van de wijkraden over bepaald onderwerpen. In deze gevallen is onduidelijk wat het College en/ of een dienst met zo'n advies moet, behalve aangeven dat de overweging wordt meegenomen. Deze ambtenaren zouden liever zien dat een advies altijd met een duidelijk 'ja' of 'nee' beantwoord zou kunnen worden.

Bijna de helft vindt dat wijkraden voldoende informatie krijgen voor adviserende rol

Bijna de helft (49%) van de ambtenaren vindt dat de wijkraden voldoende geïnformeerd worden om hun adviserende rol voor het College goed te kunnen vervullen. Iets meer dan een kwart (26%) is het hier niet mee eens. In de gesprekken komt naar voren dat het lastig is een wijkraad goed te informeren, omdat de wijkraad een orgaan is dat bestaat uit vrijwilligers die niet altijd even goed thuis zijn in de gemeentelijke organisatie. Op veel manieren wordt geprobeerd de wijkraden voldoende te informeren. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het geven van informatie over budgetten, maar ook door de wijkraad standaard in bepaalde procedures op te nemen waardoor plannen altijd langs de wijkraad gaan. De informatievoorziening zou wel verbeterd kunnen worden door bijvoorbeeld bepaalde procedures duidelijker op papier te zetten en helder te maken op

welke manier, op welk vlak en tot op welke hoogte de wijkraad invloed kan hebben. Sommige ambtenaren denken dat het voor de wijkraden nu soms nog lastig is om concreet te bedenken wat voor soort advies zij kunnen geven bij bepaalde (beleids)plannen.

Figuur 8 - Wijkraadpleging

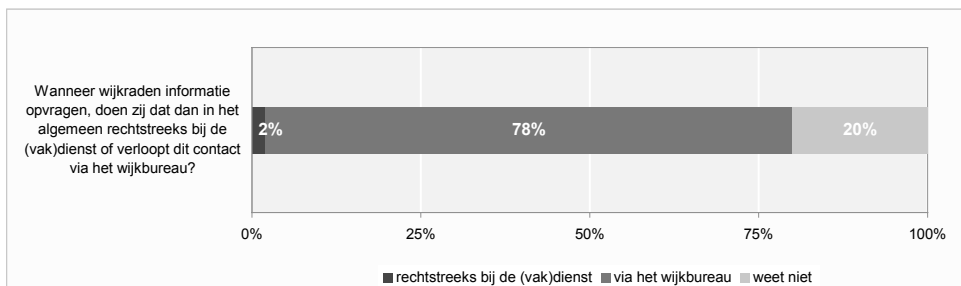

Ambtenaren enthousiast over wijkraadplegingen

De ambtenaren zijn het erover eens dat de wijkraadpleging een waardevol instrument is voor de wijkraad. Bijna driekwart (74%) is het hiermee (zeer) eens. Slechts 7% van de ambtenaren vindt de wijkraadpleging niet erg waardevol. In de gesprekken worden verschillende redenen genoemd die de wijkraadpleging een waardevol instrument maken. Een veelgenoemd punt is dat een wijkraadpleging (in tegenstelling tot de wijkraad), een representatief beeld geeft van de wensen of meningen van alle bewoners van een buurt of wijk. Natuurlijk hangt dit wel af van de wijze waarop een wijkraadpleging is vormgegeven. Daarnaast wijzen zij erop dat een wijkraadpleging een erg goede informatiebron vormt voor de wijkraad. Ook denken zij dat de wijkraad met de wijkraadpleging meer gezicht krijgt voor bewoners in de wijk.

Voor het merendeel van de ambtenaren heeft een advies dat gebaseerd is op een wijkraadpleging meer status dan andere adviezen (66%). 'Slechts' 18% van de betrokken ambtenaren is het hier niet mee eens. Hieronder bevinden zich vooral wijkbureau-medewerkers en medewerkers van de vakdiensten op de wijkbureaus. In de gesprekken blijkt dat dit komt omdat zij vinden dat alle adviezen even serieus genomen moeten worden. Voor de meeste ambtenaren zit het statusverhogende effect daarin dat een advies dat gebaseerd is op een wijkraadpleging niet alleen een idee of mening van de wijkraadleden betreft, maar dat het breder gedragen wordt.

Figuur 9 - Informatievragen wijkraad

Wijkbureau belangrijkste informatiebron voor wijkraden

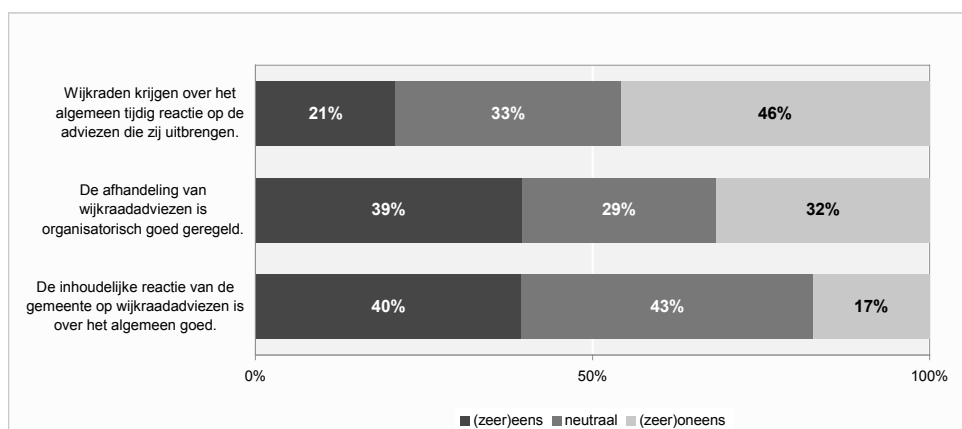
Het merendeel van de informatie die een wijkraad opvraagt, wordt volgens de ambtenaren bij het wijkbureau opgevraagd. Slechts een enkeling heeft het idee

of de ervaring dat een wijkraad rechtstreeks bij een (vak)dienst aanklopt. Ook uit de gesprekken blijkt de weg via het wijkbureau de meest geijkte route hiervoor. Het is dus duidelijk dat vragen van de wijkraden via de wijkbureaus moeten lopen en dit gebeurt in de praktijk ook vrijwel altijd.

Afhandeling adviezen en betrekken wijkraden bij beleids- en planontwikkeling

In deze paragraaf gaan wij in op de mening en ervaring van betrokken ambtenaren over de afhandeling van adviezen en het betrekken van wijkraden bij het ontwikkelen van gemeentelijk beleid. Ook hier zijn de antwoorden van ambtenaren die in de enquête aangaven (bijna) nooit met wijkraden te maken hebben, buiten beschouwing gelaten.

Figuur 10 - Verwerking wijkraadadviezen

Doorlooptijd reacties belangrijkste knelpunt bij afhandeling wijkraadadviezen

Het belangrijkste knelpunt dat ambtenaren bij de afhandeling van wijkraadadviezen ervaren is de tijd die de afhandeling van een wijkraadadvies kost. Bijna 46% van de betrokken ambtenaren vindt dat wijkraden over het algemeen niet tijdig reactie krijgen op de adviezen die zij uitbrengen. Slechts 21% vindt dat er wel tijdig gereageerd wordt. Ook in de gesprekken komt de doorlooptijd die met de afhandeling van adviezen gepaard gaat als het belangrijkste knelpunt naar voren. De aan de groepsgesprekken deelnemende ambtenaren geven voorbeelden van adviezen waar pas maanden later een reactie op komt. Zeker als het gaat om een negatieve reactie vinden zij dit onacceptabel. Als oorzaak van de lange doorlooptijd wordt vooral de route genoemd die een reactie op een advies binnen de gemeentelijke organisatie moet doorlopen, voordat het naar een wijkraad kan. In sommige gevallen kan een vraag binnen één week worden beantwoord, maar duurt het vervolgens een paar weken voordat het antwoord bij de wijkraad terechtkomt. Men geeft wel aan dat de (duur) van de afhandeling lastig te standaardiseren is, omdat het sterk afhankelijk is van het advies. Enkele ambtenaren zouden het beter vinden niet te roepen dat altijd binnen vier weken reactie volgt. In plaats daarvan is het beter dat er per advies een duidelijke, reële afhandelingstermijn aan de betreffende wijkraad gecommuniceerd wordt.

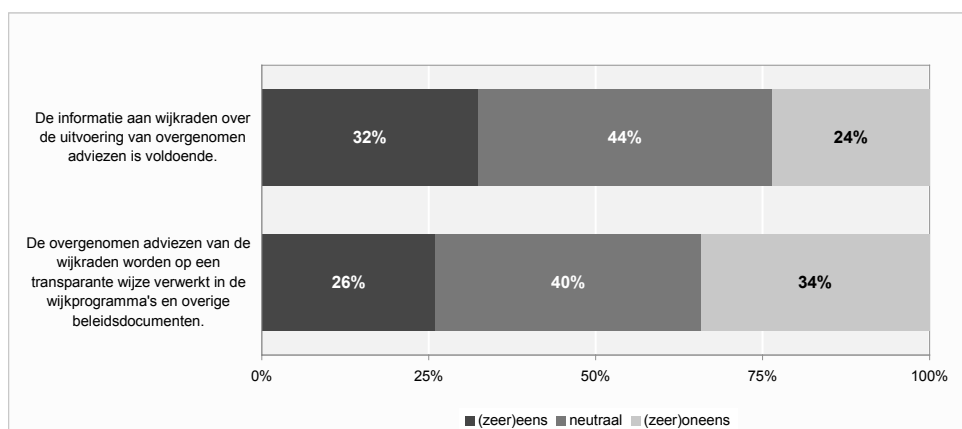
Organisatorische en inhoudelijke afhandeling adviezen steeds beter

Over de organisatie van de afhandeling van adviezen is men een stuk positiever dan over de doorlooptijd. 40% van de ambtenaren vindt dat de afhandeling van de adviezen organisatorisch goed is geregeld. Zo'n 32% van de ambtenaren is echter nog niet erg te spreken over de organisatorische afhandeling van

adviezen. Wijkbureau-medewerkers en medewerkers van de vakdiensten op de wijkbureaus zijn positiever over de organisatie van de afhandeling van adviezen dan medewerkers binnen de (vak)diensten. Uit de gesprekken blijkt ook in dit geval de doorlooptijd met name het knelpunt te zijn.

Ook over de inhoudelijke reactie van de gemeenten op de adviezen zijn de ambtenaren positief. 40% van de ambtenaren vindt de reacties over het algemeen goed, slechts 17% is hier minder of niet over te spreken. Ook in de gesprekken komt naar voren dat men de inhoudelijke reacties op de adviezen over het algemeen goed vindt. Een aantal ambtenaren heeft het idee dat ook de kwaliteit van de reacties is verbeterd. Alle ambtenaren zeggen serieus met de adviezen om te gaan. Minder goede reacties komen volgens hen vooral voort uit onduidelijkheid over wat men met een advies aanmoet. In die gevallen wordt er volgens sommige ambtenaren soms wat 'omheen' geschreven (er wordt bijvoorbeeld uitleg gegeven over het staande beleid rond een bepaald thema).

Figuur 11 - Afhandeling wijkraadadviezen

Adviezen worden niet altijd transparant verwerkt

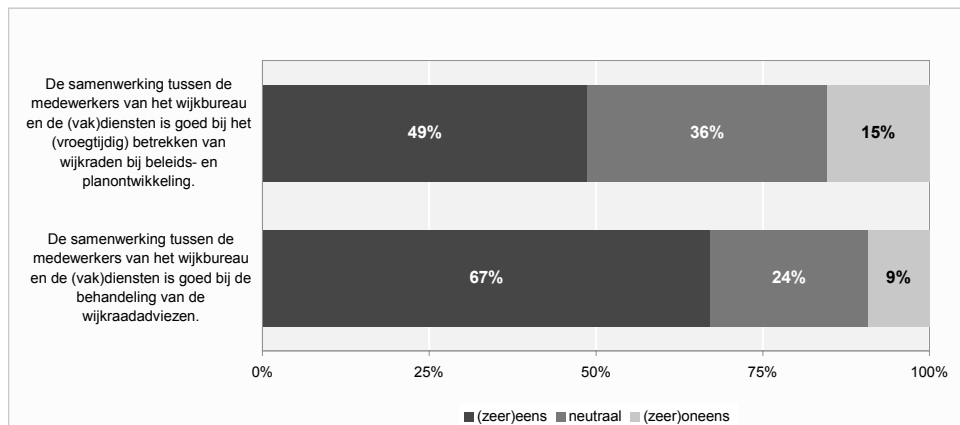
Ruim eenderde van de betrokken ambtenaren (34%) vindt dat de overgenomen adviezen niet op een transparante manier worden verwerkt, 26% vindt dat dit wel het geval is. In de gesprekken komt met name naar voren dat de overgenomen adviezen wel worden verwerkt in het beleid, maar niet altijd even transparant. Hierbij merken veel ambtenaren echter op dat het de vraag is of een wijkraad hier wel zo op zit te wachten. Zij verwachten dat de wijkraad vooral concrete acties of effecten wil zien. Vaak worden de adviezen wel overgenomen, het is echter de vraag of het ook het (door de wijkraad) gewenste effect heeft.

Informatie over verwerking advies kan concreter

Krap een derde (32%) van de betrokken ambtenaren vindt dat de wijkraden voldoende worden geïnformeerd over de uitvoering van overgenomen adviezen. Daarentegen vindt 24% van de ambtenaren dat de wijkraden niet voldoende geïnformeerd worden. Wijkbureau-medewerkers en medewerkers van de vakdiensten op de wijkbureaus zijn vaker van mening dat wijkraden niet voldoende geïnformeerd worden dan medewerkers binnen de (vak)diensten. Een mogelijke oorzaak, die in de gesprekken wordt genoemd, is dat de wijkraad direct door de betreffende (vak)dienst wordt geïnformeerd en dat de wijkbureau-medewerkers hierover niet geïnformeerd worden. Ook de ambtenaren die deel hebben genomen aan de gesprekken, geven aan het idee te hebben dat de wijkraden over het algemeen voldoende geïnformeerd worden over de uitvoering van overgenomen adviezen. In een enkel geval komt het voor dat de gemeente een advies overneemt, maar dat dit de wijkraad denkt dat er niks mee gedaan is. Dit komt vaak omdat de wijkraden vooral geïnformeerd worden over hoe een advies in het gemeentelijke beleid is verwerkt (verwerking in de beleidsplannen)

en niet zozeer over de concrete uitvoering/acties die volgen (welke maatregelen worden genomen). Volgens sommige van deze ambtenaren is dit ook niet altijd nodig. Het is volgens hen voor de wijkraad voldoende als die weet dat er iets gebeurt en niet precies wanneer en wat er gebeurt. Dit is in veel gevallen ook nauwelijks mogelijk, omdat een advies meestal geen concrete actie betreft.

Figuur 12 - Samenwerking diensten

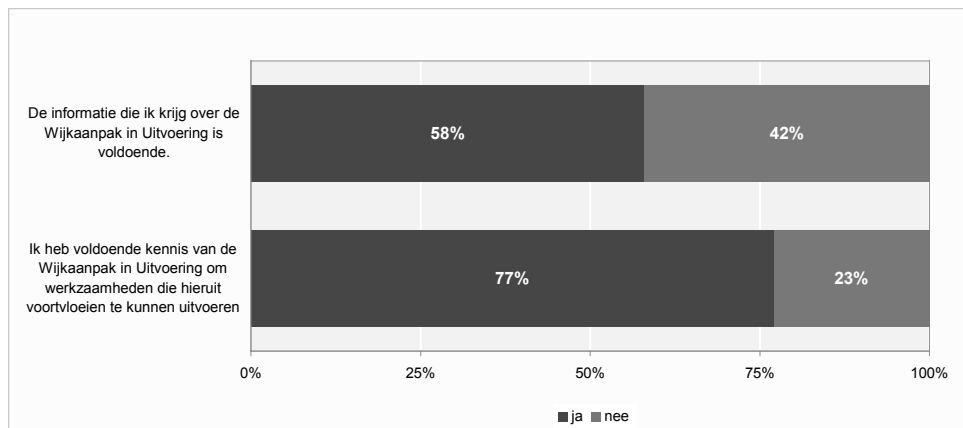
Samenwerking ambtelijke organisatie goed ondanks soms tegengestelde belangen

Over de samenwerking tussen de medewerkers van het wijkbureau en de (vak)diensten is men goed te spreken. Bijna de helft (49%) van de medewerkers vindt de samenwerking bij het (vroegtijdig) betrekken van de wijkraads- en planontwikkeling goed. Over de samenwerking bij de afhandeling van wijkraadadviezen is men nog positiever. Tweederde van de betrokken ambtenaren (67%) vindt de onderlinge samenwerking in deze gevallen (zeer) goed. Ditzelfde beeld komt ook in de gesprekken naar voren. Wel worden enkele knelpunten genoemd die in enkele gevallen nog verbeterd kunnen worden. Ten eerste zetten de eerder genoemde doorlooptijden van adviezen (soms zit een advies ergens 'vast') de samenwerking in enkele gevallen onder druk. Daarnaast is volgens sommige ambtenaren af en toe sprake van tegengestelde belangen van enerzijds het wijkbureau en anderzijds de (vak)dienst (wijk vs. stedelijke belangen). In dit kader wordt vooral de positie van de wijkaccountmanager bij een (vak)dienst als lastig ervaren. Bij ambtenaren van de vakdiensten ontstaat bovendien soms het gevoel dat wijkbureaus de wijkraads- en planontwikkeling af en toe gebruiken om iets op de politieke agenda te krijgen als dit via andere wegen niet is gelukt. Een knelpunt van een geheel andere orde is de hoeveelheid informatie die een wijkraad soms wil hebben. Vaak gaan er vele conceptenstukken van de vakdienst naar de wijkraad op een neer. De medewerkers van de vakdiensten zouden hierbij meer ondersteuning van de wijkbureaus willen zien.

Toerusting voor uitvoering Wijkaanpak

In de enquête is ook een aantal stellingen opgenomen om erachter te komen of betrokken ambtenaren het gevoel hebben voldoende kennis van zaken te hebben en voldoende gestimuleerd worden om met de Wijkaanpak in Uitvoering te werken. De uitkomsten zijn aangevuld met uitkomsten uit de gehouden groeps gesprekken.

Figuur 13 - Bagage voor werken met Wijkaanpak

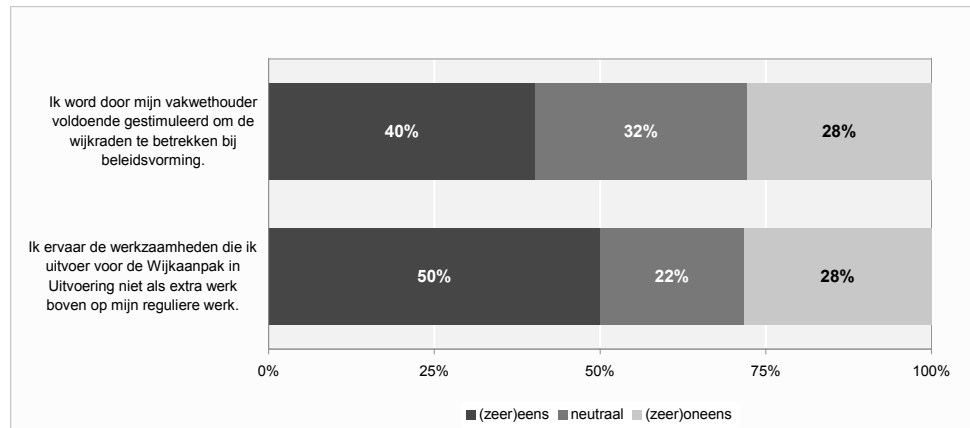
Kennis voor werkzaamheden voldoende, meer informatie desondanks gewenst

Van de ambtenaren vindt 77% dat zij voldoende kennis hebben van de Wijkaanpak in Uitvoering om de werkzaamheden die er voor hen uit voortvloeien uit te kunnen voeren. Bijna een kwart van de ambtenaren (23%) ervaart een tekort aan kennis. Hier betreft het vaker medewerkers van binnen de (vak)diensten dan van de Dienst Wijken (wijkbureaumedewerkers) en/of medewerkers van de vakdiensten op de wijkbureaus. Ambtenaren die (bijna) nooit met de wijkraden te maken hebben, geven vaker aan onvoldoende kennis te hebben. Ruim de helft van hen (55%) geeft aan onvoldoende kennis te hebben om de werkzaamheden uit te kunnen voeren.

Hoewel de meeste ambtenaren aangeven voldoende kennis over de Wijkaanpak te hebben om zijn of haar werkzaamheden uit te kunnen voeren, geeft toch 42% van de betrokken ambtenaren aan meer informatie te wensen. Logischerwijs betreft het hier vaker medewerkers binnen de (vak)diensten (zij geven vaker aan niet over voldoende kennis te beschikken) dan wijkbureaumedewerkers en medewerkers van de vakdiensten op de wijkbureaus. Opmerkelijk genoeg bestaat er geen verschil in informatiebehoefte tussen ambtenaren die regelmatig en (bijna) nooit met de wijkraad te maken hebben.

Er zijn ook veel medewerkers die wel over voldoende informatie beschikken om hun werkzaamheden uit te voeren, maar toch meer informatie zouden wensen. In de groepsgesprekken blijkt dat er vooral behoefte bestaat aan meer procedurele informatie. Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan een procedurele beschrijving die bij een advies gevoegd kan worden, zodat iedereen weet wat hij of zij ermee moet. In de gesprekken blijkt dat men erg te spreken is over de informatie die de wijkbureaus verstrekken in de vorm van nieuwsbrieven. Binnen de vakdiensten daarentegen is de communicatie over werkzaamheden of activiteiten voor wijkraden niet altijd even goed. De wijkraden zouden volgens sommige ambtenaren hier meer een structureel punt op de agenda moeten zijn.

Figuur 14 - Stimulering werken met wijkaanpak

Werkzaamheden voor wijkraad door helft ervaren als onderdeel van regulier werk

De helft van de ambtenaren (50%) die met wijkraden te maken hebben, ervaart de werkzaamheden voor de wijkraad niet als extra werk bovenop zijn of haar reguliere werk. Voor 29% is dit wel het geval. Hierin bestaan geen verschillen tussen enerzijds de wijkbureamedewerkers en medewerkers van de vakdiensten op de wijkbureaus en anderzijds de medewerkers binnen de overige (vak)diensten.

Merendeel voldoende gestimuleerd door vakwethouder om wijkraden te betrekken

Van de ambtenaren vindt 44% dat hij of zij voldoende gestimuleerd wordt door zijn of haar vakwethouder om de wijkraden te betrekken bij beleidsvorming. Bijna een kwart (23%) van de betrokken ambtenaren vindt dit nog onvoldoende. In de gesprekken komt ook naar voren dat de houding van de vakwethouder soms meer als dwingend dan stimulerend ervaren wordt.

Tabellen

Uitkomsten enquête

Ik werk als		
<i>functie</i>	<i>%</i>	<i>aantal</i>
(assistent) wijkmanager op een wijkbureau	16	19
wijkaccountmanager namens een dienst op een wijkbureau	21	25
beleidsmedewerker, projectmanager/leider, adviseur, programma manager	44	51
medewerker bij de centrale afdeling van de Dienst Wijken	3	4
anders	15	18
Totaal	100	117

Ik ben aangesteld bij ...		
<i>dienst</i>	<i>%</i>	<i>aantal</i>
Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO)	17	20
Dienst Stadsbeheer (DSB)	23	27
Dienst Stedelijke Ontwikkeling (DSO)	21	24
Dienst Wijken (DW)	20	23
Ontwikkelingsbedrijf (OGU)	4	5
Projectorganisatie Stationsgebied (POS)	1	1
Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst (GG & GD)	1	1
Projectbureau Leidsche Rijn (PBLR)	2	2
Reinigings- en Havendienst (RHD)	2	2
Secretarie	10	12
Totaal	100	117

Vragen en stellingen enquête Wijkaanpak ambtenaren september 2005 (n=117)					
Frequentie contacten					
(%)	<i>vaak</i>	<i>regelmatig</i>	<i>soms</i>	<i>(bijna) nooit</i>	
Hoe vaak heeft u in uw werk te maken met wijkraden?	15	21	40	23	
Heeft u sinds het einde van de proefperiode (2002-2003) in uw werk meer of minder te maken met wijkraden?		<i>meer</i>	<i>gelijk gebleven</i>	<i>minder</i>	
		26	56	9	
Instrument wijkraad					
(%)	<i>zeer eens</i>	<i>eens</i>	<i>neutraal</i>	<i>oneens</i>	<i>zeer oneens</i>
Wijkraden vormen een goed instrument om het vertrouwen in en de betrokkenheid van burgers bij het bestuur te vergroten	1	35	32	28	4
Wijkraden verrichten nuttig werk	4	56	28	11	1
Wijkraden geven nuttige informatie over de wijken	3	42	44	12	0
Door de instelling van wijkraden hebben de tien Utrechtse wijken meer invloed gekregen op het gemeentebestuur	0	35	32	30	4
De wijkraden vormen <u>geen</u> extra 'bestuurslaag'	9	39	8	39	5
	<i>zeer tevreden</i>	<i>tevreden</i>	<i>neutraal</i>	<i>ontevreden</i>	<i>zeer ontevreden</i>
Hoe tevreden bent u over de contacten die u heeft met de wijkraden?	5	39	42	11	3
	<i>zeer eens</i>	<i>eens</i>	<i>neutraal</i>	<i>oneens</i>	<i>zeer oneens</i>
Door de instelling van wijkraden is de positie van andere bewonersorganisaties <u>niet</u> onduidelijk geworden	2	32	20	41	5
Door de komst van de wijkraden hoef ik minder aandacht te besteden aan andere bewonersorganisaties	0	5	8	61	27
Werkzaamheden wijkraad					
(%)	<i>zeer eens</i>	<i>eens</i>	<i>neutraal</i>	<i>oneens</i>	<i>zeer oneens</i>
Wijkraden worden over het algemeen tijdig betrokken bij belangrijke beleids- en planontwikkelingen voor de wijken	4	31	28	32	5
Met de adviezen die wijkraden uitbrengen hebben zij een duidelijke invloed op het gemeentelijk beleid	2	25	41	32	0
Het is voor wijkraden voldoende duidelijk welke invloed zij kunnen uitoefenen op dienstbudgetten	0	14	17	64	5
De kwaliteit van de adviezen van de wijkraden is over het algemeen voldoende	1	41	31	25	2
De kwaliteit van de adviezen van de wijkraden is ten opzichte van de proefperiode van de Wijkaanpak (2002-2003) verbeterd	0	36	54	10	0

Wijkraden krijgen over het algemeen genoeg informatie om hun adviserende rol voor het College te kunnen vervullen	6	42	26	24	1
(%)			<i>ja, meer ruimte</i>	<i>nee, hetzelfde</i>	<i>nee, méér beperkt</i>
Hebben de wijkraden volgens u nu meer ruimte om, los van de cyclus, hun eigen agenda te bepalen?			57	40	3
(%)			<i>rechtstreeks bij de (vak)dienst</i>	<i>via het wijkbureau</i>	<i>weet niet</i>
Wanneer wijkraden informatie opvragen, doen zij dat dan in het algemeen rechtstreeks bij de (vak)dienst of verloopt dit contact via het wijkbureau?			2	78	20

Adviezen en betrokkenheid wijkraden					
(%)	<i>zeer eens</i>	<i>eens</i>	<i>neutraal</i>	<i>oneens</i>	<i>zeer oneens</i>
De wijkraadpleging is een waardevol instrument voor de wijkraad.	16	58	19	7	0
Een advies van een wijkraad dat gebaseerd is op een wijkraadpleging heeft meer status dan een 'normaal' advies.	5	61	16	16	1
De inhoudelijke reactie van de gemeente op wijkraadadviezen is over het algemeen goed.	1	38	43	16	1
De afhandeling van wijkraadadviezen is organisatorisch goed geregeld.	0	39	29	25	7
Wijkraden krijgen over het algemeen tijdig reactie op de adviezen die zij uitbrengen.	1	19	33	42	4
De overgenomen adviezen van de wijkraden worden op een transparante wijze verwerkt in de wijkprogramma's en overige beleidsdocumenten.	0	26	40	33	1
De informatie aan wijkraden over de uitvoering van overgenomen adviezen is voldoende.	0	32	44	22	1
De samenwerking tussen de medewerkers van het wijkbureau en de (vak)diensten is goed bij de behandeling van de wijkraadadviezen.	3	64	24	9	0
De samenwerking tussen de medewerkers van het wijkbureau en de (vak)diensten is goed bij het (vroegtijdig) betrekken van wijkraden bij beleids- en planontwikkeling.	1	47	36	12	4
Kennis Wijkaanpak					
(%)	<i>ja</i>		<i>nee</i>		
Ik heb voldoende kennis van de Wijkaanpak in Uitvoering om werkzaamheden die hieruit voortvloeien te kunnen uitvoeren	77		23		
De informatie die ik krijg over de Wijkaanpak in Uitvoering is voldoende.	58		42		
	<i>zeer eens</i>	<i>eens</i>	<i>neutraal</i>	<i>oneens</i>	<i>zeer oneens</i>
Ik ervaar de werkzaamheden die ik uitvoer voor de Wijkaanpak in Uitvoering als extra werk boven op mijn reguliere werk.	8	42	22	23	6
Ik word door mijn vakwethouder voldoende gestimuleerd om de wijkraden te betrekken bij beleidsvorming.	3	37	32	21	7

Bron: uitkomsten enquête Wijkaanpak ambtenaren Bestuursinformatie september 2005

Onderzoeksopzet

Het doel van het onderzoek onder de ambtenaren is te achterhalen hoe zij denken over het wijkgericht werken van de gemeente Utrecht en specifiek de wijkraden. Om deze vraag te beantwoorden is een onderzoek opgezet dat bestaat uit de volgende twee onderdelen:

- Enquête
- Groepsgesprekken

Enquête

Om inzicht te krijgen in de mening van ambtenaren over dit onderwerp, hebben we een enquête uitgezet. Omdat niet alle gemeenteambtenaren even direct betrokken zijn bij de Wijkaanpak, hebben alleen diegenen een enquête toegestuurd gekregen die vanwege hun werk al eens te maken hebben gehad of te maken gehad zouden moeten hebben met één of meerdere wijkraden. Het gaat hier met name om wijkbureau medewerkers, wijkaccountmanagers, beleidsmedewerkers bij de vakdiensten, projectleiders van grote projecten en de medewerkers van het Wijkaanpakteam. De enquête is verstuurd aan 167 mensen, waarvan er 117 hebben meegewerkt. Het responsepercentage komt daarmee op 70%.

De volgende onderwerpen zijn in de enquête aan de orde geweest:

- Afhandeling van adviezen
- Kwaliteit van de adviezen (en mogelijke verschillen t.o.v. de proefperiode)
- Oordeel over invloed van adviezen
- Oordeel over afhandeling van adviezen
- Oordeel over vroegtijdig betrekken van wijkraden bij belangrijke beleids- en planontwikkelingen voor de wijken
- Informatieverstrekking aan wijkraden
- Toerusting van ambtenaren voor uitvoering van de Wijkaanpak (kennis, motivatie, werkwijzen)

Achtergrondkenmerken respondenten

De medewerkers die de enquête hebben ingevuld werken voornamelijk bij vier diensten: de Dienst Stadsbeheer, de Dienst Stedelijke Ontwikkeling, de Dienst Wijken en de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. Het betreft vooral mensen die werkzaam zijn als beleidsmedewerker (of projectmanager/leider, adviseur, programmamanager), wijkaccountmanager namens de vakdienst op een wijkbureau en (assistent)wijkmanager.

In de enquête is gevraagd aan te geven wat de frequentie van het contact met de wijkraden is. Van de 117 medewerkers die hebben meegedaan, hebben 27 mensen (bijna) nooit met de wijkraad te maken, voor de overige respondenten geldt dat zij soms tot vaak met wijkraden te maken hebben. Medewerkers die aangeven nu (bijna) nooit met de wijkraad te maken te hebben, zeggen tevens dat de frequentie van de contacten met wijkraden sinds de proefperiode voor hen niet meer en vaak zelfs minder is. Voor de respondenten die vaker met de wijkraden te maken hebben, geldt juist dat ruim een derde vaker contact heeft met de wijkraad dan tijdens de proefperiode.

Omdat het lastig is iets te zeggen over je ervaringen met de wijkraad en de verschillen/ ontwikkelingen sinds de proefperiode, als je (bijna) nooit met wijkraden te maken hebt, hebben wij de antwoorden van deze mensen alleen meegenomen bij de algemene stellingen over wijkraden. Bij de stellingen over de werkzaamheden van de wijkraad en de afhandeling van adviezen en het betrekken van de wijkraad zijn hun antwoorden buiten beschouwing gelaten. Indien relevant hebben wij de verschillen tussen deze twee groepen weergegeven. Daarnaast hebben wij ook gekeken of er verschillen zijn tussen enerzijds de

medewerkers van vakdiensten op de wijkbureaus (wijkaccountmanagers) en de wijkbureaumedewerkers en anderzijds de medewerkers binnen de (vak)diensten. Ook hiervoor hebben wij, indien relevant, de verschillen weergegeven.

Groepsgesprekken

In de afgenomen enquête hebben wij de vraag gesteld of men bereid is mee te werken aan een groepsgesprek. In deze groepsgesprekken zijn wij dieper ingegaan op de uitkomsten van de enquête. Er hebben twee groepsgesprekken plaatsgevonden, één met medewerkers op de wijkbureaus en één met ambtenaren die werkzaam zijn binnen de verschillende (vak)diensten. De groepsgesprekken zijn afgenomen aan de hand van een vastgestelde vraagpuntenlijst. De uitkomsten van de groepsgesprekken zijn meegenomen bij de beschrijving van de resultaten van het onderzoek in deze notitie.

Bijlage 3 Bewonersorganisaties over de wijkraden

Door: Verwey-Jonker Instituut

Tot de installatie van de wijkraden waren de bewonersorganisaties doorgaans de belangrijkste gesprekspartners van de gemeente op buurt en wijkniveau. Dit leidde tot veel onduidelijkheid bij de wijkraden. Die betrof vooral de positionering van de bewonersorganisaties in relatie tot de wijkraden in de wijkaanpak en de beleidsbeïnvloeding. Hoe de bewonersorganisaties hier zelf over dachten is tot nu toe niet onderzocht. Daarom is binnen het kader van de eindevaluatie van de wijkaanpak onderzocht hoe de bewonersorganisaties in Utrecht aankijken tegen de wijkraden. De vraag die daarmee beantwoord moest worden luidt:

Welke opvattingen hebben bewonersorganisaties over de wijkaanpak en in het bijzonder de wijkraden en hoe heeft de komst van de wijkraden hun eigen functioneren beïnvloed?

In dit deelonderzoek zijn Utrechtse bewonersorganisaties gevraagd naar hun ervaringen met en opvattingen over de Wijkraden. De dataverzameling heeft plaats gevonden via een beknopte enquête. De enquête bestaat uit gesloten en open vragen. De vragen dienen per wijk inzicht te bieden in de volgende onderwerpen:

- De aard en het verloop van de contacten met de wijkraad en de waardering daarvan.
- De meningen van bewonersorganisaties over de wijkraad en hun functioneren in relatie tot de Wijkraad.
- De positie van de bewonersorganisaties ten opzichte van de Wijkraad.
- Verbeterpunten.

Deze notitie gaat in op de resultaten van dit deelonderzoek.

1. Achtergrondgegevens bewonersorganisaties

De enquête is verstuurd aan 347 bewonersorganisaties. Dit zijn alle bij de gemeente bekende bewonersorganisaties. Het aantal bewonersorganisaties dat de vragenlijst retourneerde is 123. De respons komt daarmee uit op ruim 35%. Onderstaande tabel bevat een overzicht van het aantal bewonersorganisaties per

wijk dat benaderd is voor deelname aan het onderzoek, de respons per wijk op het totaal van de terug ontvangen enquêtes en de respons per wijk op het aantal benaderde organisaties.

Tabel 1 Respons bewonersorganisaties per wijk

Wijk	Aantal inwoners ²⁶	Aantal bewoners-organisaties per wijk	Respons totaal (in procenten)	Respons gerelateerd aan aantal bewoners-organisaties
West	26.254	42	12	36
Noordwest	40.155	23	5	26
Overvecht	31.225	46	11	30
Noordoost	34.680	30	15	63
Oost	27.963	21	9	52
Binnenstad	15.651	39	12	36
Zuid	26.331	18	9	61
Zuidwest	32.936	78	14	22
Leidsche Rijn	12.307	35	6	20
Vleuten - De Meern	27.900	15	7	53
Totaal	275.362	347	100	35

Bewonersorganisaties vaak buurtgericht

Van de bewonersorganisaties die de enquête ingevuld hebben zegt ruim eenderde zich te richten op een buurt. Straat- en wijkniveau zijn minder vaak de schaal waarop de bewonersorganisatie zich richtten. Dit betreft respectievelijk 16% en 22,% van de organisaties. In de wijken West en Overvecht houden 60% respectievelijk 64% van de bewonersorganisaties die de enquête invulde, zich bezig met activiteiten op buurtniveau. Daarentegen is in de Leidsche Rijn bijna de helft van de organisaties gericht op straatniveau. Een kwart van de organisaties zegt zich op een specifiek onderwerp te richten. Voorbeelden die zij daarvan noemen zijn: beheer van een groenzone, pleinen, plantsoenen of tuinen. Ook hebben bewoners zich vaak georganiseerd rondom een appartement- of flatgebouw of een seniorencomplex. Bijna tweederde houdt zich bezig met belangenbehartiging, terwijl een kwart voornamelijk activiteiten ontplooit in de sfeer van ontmoeting en ontspanning.

Helft organisaties heeft contact met de wijkraad

Bijna de helft van de geënquêteerde bewonersorganisaties zegt meer of minder intensief contact te onderhouden met de wijkraad. Per wijk afzonderlijk doen zich echter grote verschillen voor. Zo heeft in Noordwest, Overvecht en Zuid meer dan tweederde van de organisaties geen contact met de wijkraad. Maar van de bewonersorganisaties in Noordoost heeft een nagenoeg gelijk aandeel wél contact met de wijkraad. Gerekend naar soort organisatie heeft de helft van de belangenorganisaties contact. Onder de organisaties voor ontmoeting en ontspanning is dat beduidend minder vaak het geval. Dit blijft beperkt tot een kwart van deze organisaties.

Frequentie contacten meestal gelijk gebleven

Van de organisaties die contact met de wijkraaden onderhouden, 55 in getal, heeft bijna een kwart tenminste eenmaal per maand contact, terwijl de helft sporadisch contact heeft. De bewonersorganisaties in Binnenstad en Overvecht steken hier bovenuit. Van de organisaties in deze wijken die contact met de wijkraad hebben, heeft respectievelijk tweederde en alle maandelijks of vaker contact. De frequentie van het aantal contacten is in de afgelopen twee jaar

²⁶ Bron: www.utrecht.nl Gemeentelijke Bevolkingsadministratie 2005.

voor de meeste bewonersorganisaties (ruim de helft) hetzelfde gebleven. Het aandeel dat aangeeft dat het aantal contacten is toe- dan wel afgenomen is vrijwel gelijk aan elkaar.

Meeste bewonersorganisaties tevreden over contact met de wijkraden

Bewonersorganisaties die contact hebben met de wijkraden zijn daar meestal tevreden over, zij het dat een derde van hen niet meer dan matig tevreden is. Ongeveer eenderde is ontevreden tot zeer ontevreden over de contacten. In de meeste wijken varieert de tevredenheid. Het meest tevreden zijn de bewonersorganisaties in West; hier is driekwart ingenomen met de kwaliteit van de contacten.

2. Mening van bewonersorganisaties over de wijkraad

Betekenis van de wijkraad voor de wijk

Helpt bewonersorganisaties heeft geen zicht op werk van wijkraad

De helft van de bewonersorganisaties heeft weinig of geen zicht op het werk van de wijkraad. In West en Overvecht ligt deze score nog hoger. In deze wijken heeft rond de driekwart van de bewonersorganisaties geen zicht op het werk. Het zicht op het werk van de wijkraad hangt, zoals blijkt uit de volgende tabel, nauw samen met het hebben van contacten.

Tabel 2 zicht op het werk van de wijkraad

Zicht op het werk van de wijkraad	Contact met de wijkraad		Totaal
	Ja	Nee	
Nee, onvoldoende	26	75	52
Beperkt	35	16	25
Ja, voldoende	39	9	23
Totaal	100	100	100

Van de wijkraden zonder contact heeft niet meer dan een kwart zicht op het werk van de wijkraad, terwijl van de wijkraden die wel contacten onderhouden driekwart (gedeeltelijk) zicht heeft op dit werk. Bovendien neemt de kennis van het werk toe met de frequentie van het contact: hoe vaker contact hoe meer kennis. Maar dat ligt ook voor de hand.

Betekenis wijkraad bij veel organisaties nog onduidelijk

Vergelijkbare resultaten komen naar voren uit de antwoorden op de vraag of het voldoende duidelijk is wat de wijkraad kan betekenen voor de wijk. Dat is bij niet meer dan eenderde van de bewonersorganisaties het geval. Voor hen is het voldoende duidelijk wat de wijkraad voor de wijk kan betekenen. Maar het overgrote deel mist duidelijkheid hierover. Echter, evenals dat geldt voor het zicht op het werk van de wijkraad, hangt ook de duidelijkheid over de betekenis af van de eventuele contacten die de organisatie heeft met de wijkraad.

Onbekend maakt onbemind

Op het eerste gezicht valt er betrekkelijk weinig waardering onder de bewonersorganisaties te bespeuren voor de inspanningen van de wijkraden. Een derde vindt namelijk dat de wijkraad slechts beperkte resultaten boekt, terwijl de helft dit met een onvoldoende waardeert. Maar zoals onderstaande tabel laat zien hangt de waardering voor het werk van de wijkraden en de resultaten

daarvan ook samen met de kennis die bewonersorganisaties hebben van het werk.

Tabel 3 Waardering van de resultaten van de wijkraden

Mate van behaalde resultaten voor de wijk	Kennis van het werk van de wijkraad			Totaal
	onvoldoende	beperkt	voldoende	
nee, onvoldoende	74	31	41	50
beperkt	26	50	37	36
ja, voldoende		19	22	13
Totaal	100	100	100	100

Van de bewonersorganisaties die niet over die kennis beschikken is driekwart van mening dat de wijkraden onvoldoende resultaten boeken. Beschikken de organisatie wel over die kennis, dan daalt dit percentage naar veertig procent. Hetzelfde verschijnsel doet zich voor als het gaat om de tevredenheid met het functioneren van de wijkraad. Ruim de helft van de bewonersorganisaties met kennis van het werk van de wijkraden is tevreden over hun functioneren. Van de bewonersorganisaties die deze kennis missen, is slechts zeventien procent tevreden met het functioneren van de wijkraden.

Draagvlak voor adviezen

Tweederde van de bewonersorganisaties zegt niet door de wijkraden op de hoogte te worden gebracht van de door de wijkraad uitgebrachte adviezen. Een uitzondering hierop vormt Vleuten - De Meern: van de bewonerorganisaties in deze wijk zegt bijna tweederde wel op de hoogte te worden gebracht van de adviezen. Het op de hoogte zijn van de adviezen draagt ook bij aan het draagvlak daarvoor. Van alle organisaties die op de hoogte worden gebracht, kunnen bijna alle zich in het algemeen vinden in de uitgebrachte adviezen. Vrijwel alle bewonersorganisaties die nu niet op de hoogte gebracht worden van de adviezen zou dat wel graag worden.

Wijkraadplegingen

Bekendheid met wijkraadplegingen varieert

Iets meer dan de helft van alle bewonersorganisaties is op de hoogte van de wijkraadplegingen die de wijkraad in hun wijk houdt. Per wijk afzonderlijk bekeken varieert de bekendheid hiermee van vijftien procent in West tot driekwart in Oost. Ook de tevredenheid over de wijkraadpleging varieert. Zo is over het geheel genomen driekwart van de bewonersorganisaties matig tot zeer tevreden met de wijkraadplegingen. Ook hier speelt het hebben van contact, de kennis van het werk en de duidelijkheid over de betekenis van de wijkraad een belangrijk rol. Bewonersorganisaties die hierover beschikken zijn ook vaker tevreden over de wijkraadplegingen.

Bijna de helft van bewonersorganisaties ambieert een rol in de wijkraadpleging

Bijna de helft van de bewonersorganisaties ziet voor zichzelf een rol in de organisatie en uitvoering van de wijkraadpleging. Voorbeelden die genoemd worden bestaan uit adviseren bij het opstellen van bijvoorbeeld een enquête, aandragen van onderwerpen, fungeren als klankbordgroep, meedenken over vraagstelling, gebruik maken van inzicht in wensen van de bewoners, benutten van kennis over de wijk. Daarnaast zien bewonersorganisaties mogelijkheden bij het bereiken van de wijkbewoners. Genoemd worden onder andere het benade-

ren van de achterban, de wijkraadpleging onder de aandacht brengen van leden, contact leggen tussen buurt en de wijkraad en het verspreiden van de resultaten van de wijkraadpleging.

3. De positie van de bewonersorganisaties ten opzichte van de Wijkraad

Rol bewonersorganisaties

Veel bewonersorganisaties gericht op beleidsbeïnvloeding

Zeker de helft van de bewonersorganisaties is gericht op het beïnvloeden van gemeentelijk beleid. Per wijk afzonderlijk bekeken blijkt dat in Overvecht en Zuidwest beduidend meer bewonersorganisaties gericht zijn op het beïnvloeden van gemeentelijk beleid. Dit betreft respectievelijk driekwart en tweederde van betrokken bewonersorganisaties. Het minst actief op dit gebied zijn de bewonersorganisaties in Noordwest. Hier houdt een kwart zich bezig met beleidsbeïnvloeding. Verdere analyse laat zien dat van alle bewonersorganisaties die niet gericht zijn op beïnvloeding bijna eenderde dat vóór de komst van de wijkraden wel waren. In ieder geval een deel is van mening dat hun rol in deze overgenomen is door de wijkraden.

Voor meeste bewonersorganisaties vervullen wijkraden geen rol

Naar de mening van bijna tweederde van de bewonersorganisaties vervult de wijkraad geen enkele rol voor de bewonersorganisaties. Bij de organisaties die wel een rol zien gaat het om een rol als spreekbuis (vanuit de wijk naar de gemeente) of informant (vanuit de gemeente naar de wijk). Zoals uit onderstaande tabel blijkt vervult de wijkraad voor belangenorganisatie iets vaker een rol dan voor andersoortige bewonersorganisaties.

Tabel 4 Rol wijkraad naar soort bewonersorganisatie

Rol wijkraad	Soort bewonersorganisatie		
	Belangenbehartiging	Ontmoeting en ontspanning	Anders
Spreekbuis (vanuit de wijk richting de gemeente)	15	13	11
Informant (vanuit de gemeente richting de wijk)	13	8	5
Anders	15	8	17
Geen	60	71	67
Totaal	100	100	100

Meeste bewonersorganisaties willen iets betekenen voor de wijkraden. Rond tweederde van de bewonersorganisaties wil een rol vervullen voor de wijkraden in hun verbanden met de wijk. Naar soort ambiert 33% van deze organisaties een rol als schakel naar de wijk, ziet 40% voor zichzelf een rol als spreekbuis en wil 15% optreden als informant. Een mogelijke rol die een aantal bewonersorganisaties voor zichzelf ziet weggelegd is de rol van adviseur. Vooral in Binnenstad en Zuidwest zien de bewonersorganisaties zichzelf als spreekbuis. In Noordwest en Oost wil relatief gezien het grootste aantal bewonersorganisaties geen rol vervullen. Zoals onderstaande tabel laat zien, blijkt verder dat vooral belangenorganisaties een rol willen vervullen.

Tabel 5 Rol bewonersorganisatie voor de wijkraad

Rol bewonersorganisatie voor de wijkraad	Soort bewonersorganisatie		
	Belangenbehartiging	Ontmoeting en ontspanning	Anders
Schakel naar de wijk	26	17	16
Spreekbuis (vanuit de wijk richting de wijkraad)	28	25	22
Informant (vanuit de wijkraad richting de wijk)	14		5
Anders	9	12	6
Geen	23	46	50
Totaal	100	100	100

Onderscheid Wijkraad en bewonersorganisaties

lets minder dan de helft ziet onderscheid tussen bewonersorganisaties en de wijkraad

Het onderscheid tussen waar de bewonersorganisatie voor staat en waarvoor de wijkraad staat is niet voor alle ondervraagden even duidelijk. Bijna driekwart heeft geeft te kennen het onderscheid min of meer duidelijk te hebben. Opmerkelijk is dat de belangenbehartigers dit onderscheid het minst duidelijk vinden. In Zuidwest en Vleuten-de Meern is het onderscheid minder vaak totaal onduidelijk, namelijk voor respectievelijk 44% en 43% van de bewonersorganisaties. Overvecht, Noordoost en Binnenstad scoren is voor de meeste bewonersorganisaties slechts een beetje duidelijk wat het onderscheid is. In Oost is het onderscheid het vaakst voldoende of goed duidelijk, namelijk voor 60%.

Bewoners volgens bewonersorganisaties weinig kijk op onderscheid tussen wijkraden en bewonersorganisaties

De bewonersorganisaties denken dat voor de buurtbewoners het onderscheid veel minder vaak duidelijk is. Van de bewonersorganisaties zegt 46 % dat voor hun achterban dit onderscheid totaal niet duidelijk is, terwijl 30% denkt dat het onderscheid voor de meeste bewoners maar een beetje duidelijk is. In West denken de bewonersorganisaties het vaakst dat het onderscheid voldoende tot goed duidelijk is, namelijk bijna de helft. Het minst is dat he geval in Zuidwest, aldus de bewonersorganisaties in deze wijk.

4. Opmerkingen bewonersorganisaties en hun suggesties voor verbetering

De bewonersorganisaties hebben de mogelijkheid gehad om suggesties te doen voor het verbeteren van het functioneren van de wijkraad. Hierop hebben 69 organisaties gereageerd. Sommige daarvan steken hun mening over de wijkraad daarbij niet onder stoelen of banken. Zij pleiten voor afschaffing van de wijkraden of in ieder geval voor een herziening van het concept als geheel. Maar de meeste bewonersorganisaties zijn minder radicaal en brachten constructieve ideeën in. Die zijn te clusteren in twee clusters:

1. Bekendheid van de wijkraad in de wijk
2. Bekendheid van de wijkraad met de wijk
3. Functioneren van de wijkraad

Meer informatie over werk wijkraad gewenst

De wijkbewoners moeten beter worden geïnformeerd over het werk van de wijkraad. Bijvoorbeeld via een persverslag, een jaarverslag of een nieuwsbrief voor bewonersorganisaties.

Verschillende bewonersorganisaties pleiten ervoor verslagen en agenda's van vergaderingen ook op andere wijze dan via het internet openbaar te maken. Bijvoorbeeld door publicatie via prikborden in winkels. Ook zouden ze meer gebruik kunnen maken van de buurtcomités. Veel bewonersorganisaties willen informatie over waar de wijkraad mee bezig is, waar ze voor staan en wat de persoonlijke drijfveren zijn van de leden. Kortom, bewonersorganisaties wensen meer duidelijkheid en openheid tegenover bewoners. Wijkraden moeten meer het contact zoeken met bewoners en zich presenteren aan de bewonersorganisaties.

De wijkraad moet zich meer informeren over de wijk

Als tegenhanger van het vorige verbeterpunt noemen de bewonersorganisaties de betrokkenheid van de wijkraad bij de wijk. De wijkraad moet meer betrokken zijn bij de wijk en vragen naar wat bewoners willen. Dat kan door bijvoorbeeld vaker op bezoek bij verenigingen en bewonersgroepen. Zo krijgen ze meer en beter gefundeerd zicht op wat er leeft onder de bewoners. Daarnaast is meer overleg tussen bewoners(organisaties) en de wijkraad gewenst. Complicerende factor hierbij is dat de wijkindeling ongelukkig is, zodat de bewoners zich moeilijk met de wijkraad identificeren.

Naast deze aanbevelingen vanuit de bewonersorganisaties zijn er kritische kanttekeningen geplaatst over het nut van de wijkraden en de rol van de gemeente.

Wijkraad voegt weinig toe

Sommige bewonersorganisaties zijn tamelijk kritisch over het nut van de wijkraden. Enkele citaten:

“Het is effectiever om het gemeentelijk apparaat zo in te richten dat er daadkrachtiger kan worden ingesprongen op initiatieven vanuit de wijk”

“Teveel organisaties zijn bezig met hetzelfde probleem”.

“Geef ons maar vitale clubjes die voor iets gáán, op een vrije, frisse wijze en een gemeente die daar op inspeelt, in plaats van dit institutionaliseer”.

De gemeente moet beter luisteren naar de wijkraden

Tegenover deze bewonersorganisatie staan andere die vinden dat de wijkraden wel degelijk meerwaarde kunnen hebben:

”Ze doen het goed, maar worden niet serieus genomen. Dit vind ik niet terecht.”

“Het concept is in principe goed, maar de invloed van de wijkraad op het gemeentelijke beleid is niet voldoende voelbaar, waardoor frustratie ontstaat.

De gemeente moet beter naar de wijkraad luisteren.”

“In veel situaties pleegt de gemeente overleg, maar maakt een schijnbeweging. Het lijkt dan dat ze luisteren, maar gaat daarna volledig tegen alle adviezen in hun eigen gang. Overleg is vaak zinloos en levert vrijwel nooit iets op.”

“Het is bedacht, maar in de praktijk zijn ambtenaren helemaal niet gewend aan meedenkende en meewerkende burgers.”

Taken en bevoegdheden wijkraad beperkt

Over de bevoegdheden van de wijkraden worden eveneens enkele opmerkingen gemaakt:

“De wijkraden moeten meer beslissingsbevoegdheden krijgen. Minder beïnvloeding vanuit het wijkmanagement op het besluitvormingsproces is wenselijk”

“De adviestaak is een beperkte. Wegens gebrek aan kennis is de wijkraad ook niet in staat om een uitgebreidere taak te vervullen. Het bewonersplatform voert regie over de door de wijkraad op te stellen adviezen.”

“Het feit dat de wijkraad geen actie kan voeren tegen de gemeente maakt de positie van de wijkraad zwak”

Bijlage 4 Burgerpeiling Wijkaanpak

Door: Bestuursinformatie gemeente Utrecht

- Steeds meer Utrechters raken bekend met de wijkraden. Wist in 2004 23% van de Utrechters hoe de wijkraad is samengesteld, nu is dat aandeel licht toegenomen tot 27%. Ook het aandeel inwoners dat bekend is met de activiteiten van de wijkraad is licht gestegen van 30 naar 34%. Vooral de inwoners van Vleuten-De Meern (50%) en de wijk Zuid (44%) zeggen in meer of mindere mate te weten waarmee de wijkraden in die wijken zich bezighouden.
- Van de Utrechters die weten met welke activiteiten de wijkraad zich bezighoudt, is 50% van mening dat de wijkraad nuttig werk verricht. In 2004 bedroeg dit aandeel 43%. Slechts 6% van deze groep inwoners vindt dat de wijkraad geen nuttig werk verricht.
- De bekendheid van de (langer zittende) wijkwethouders is toegenomen. Van alle wijkwethouders is wethouder Lenting met 45% in 'zijn' wijk Leidsche Rijn nog steeds het meest bekend. Ook zeggen nu meer mensen te weten wat de wijkwethouder voor de eigen wijk doet (19%, 2004: 9%).
- Bijna een vijfde (19%) van de inwoners is bekend met het feit dat de gemeenteraad twee keer per jaar een werkbezoek brengt aan iedere Utrechtse wijk. Van alle Utrechters wil ruim de helft (56%) meer te weten komen over de werkbezoeken.

Net als in 2004 zijn ook dit jaar ten behoeve van de eindevaluatie van de Wijkaanpak in Uitvoering vragen aan Utrechters gesteld over onder andere de bekendheid van de Utrechters met de wijkraden en de wijkwethouders. Daartoe is een peiling georganiseerd door de afdeling Bestuursinformatie. In totaal zijn ongeveer 5.950 schriftelijke vragenlijsten verstuurd, waarvan er uiteindelijk 2.449 zijn verwerkt. Het responsepercentage komt daarmee op 41%. In deze notitie beschrijven wij de belangrijkste uitkomsten, waarbij waar mogelijk een vergelijking wordt gemaakt met de uitkomsten van 2004.

Uitkomsten

Ruim een kwart bekend met wijkraad

Steeds meer Utrechters raken bekend met de wijkraden die bestaan uit bewoners, belanghebbenden (bijvoorbeeld afgevaardigden van instellingen die actief zijn binnen de wijk) en in sommige gevallen ondernemers uit de wijk. Wist in 2004 23% van de Utrechters hoe de wijkraad in de eigen wijk is samengesteld, nu is dat aandeel licht toegenomen tot 27%. Van de Utrechters denkt 1% dat de

wijkraad bestaat uit een aantal gemeenteraadsleden, een gelijk aandeel denkt dat de wijkraad een afvaardiging is van het College van Burgemeester en Wethouders. Iets minder dan driekwart van de Utrechters (72%) zegt niet te weten hoe de wijkraaden zijn samengesteld.

Kunt u aangeven hoe uw wijkraad is samengesteld?		
	2004	2005
een aantal gemeenteraadsleden	1	1
een groep bewoners/ondernemers/belanghebbenden uit de wijk	23	27
een afvaardiging van het College van Burgemeester en Wethouders	1	1
weet niet	76	72

Activiteiten van wijkraad bekend onder ruim een derde van de Utrechters

Op de vraag of men weet waarmee de wijkraad in de eigen wijk zich bezighoudt, antwoordt ruim een derde (34%) dat zij dit in meer of mindere mate weten (zie afb. 1). Dit aandeel is ten opzichte van 2004 (30%) licht gestegen. Tevens is dit aandeel iets hoger dan het percentage Utrechters dat weet hoe de wijkraad is samengesteld. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat sommige inwoners misschien niet weten hoe de wijkraad is samengesteld, maar wel bijvoorbeeld in de krant iets hebben gelezen over de activiteiten van de wijkraad in hun wijk. Kijken we naar de afzonderlijke wijken, dan valt op dat de bekendheid van de activiteiten van de wijkraaden in vrijwel alle wijken is toegenomen, met uitzondering van de wijken Noordwest en Oost. In deze laatstgenoemde wijken is deze bekendheid even groot als vorig jaar (respectievelijk 26% en 27%). Van alle wijken zeggen vooral de inwoners van Vleuten-De Meern (50%, 2004: 47%) en de wijk Zuid (44%, 2004: 31%) te weten waarmee de wijkraaden in die wijken zich bezighouden. In de wijk Noordwest zijn de activiteiten van de wijkraad het minst bekend (26%, 2004: 26%), gevolgd door de wijk Oost (27%, 2004: 27%) en de wijk Zuidwest (29%, 2004: 24%). De bekendheid van de bezigheden van de wijkraaden in de overige wijken varieert tussen de 33 en 36%.

Weet u waarmee uw wijkraad zich bezighoudt?		
	2004	2005
West	26	33
Noordwest	26	26
Overvecht	32	34
Noordoost	30	34
Oost	27	27
Binnenstad	29	34
Zuid	31	44
Zuidwest	24	29
Leidsche Rijn	25	36
Vleuten-De Meern	47	50
Utrecht	30	34

Waardering werkzaamheden wijkraaden neemt toe

De waardering van de werkzaamheden van de wijkraaden neemt toe. Van de inwoners die bekend zijn met de activiteiten van de wijkraad was in 2004 43% het eens met de stelling "Onze wijkraad verricht nuttig werk". Nu, in 2005, is dit aandeel gestegen tot 50%. Slechts 6% (2004: 4%) van deze groep Utrechters vindt de werkzaamheden van de wijkraaden niet nuttig. Een aandeel van 33% staat neutraal ten opzichte van de voorgelegde stelling en 12% heeft er geen mening over.

Van de inwoners die weten waarmee de wijkraad zich bezighoudt, is 38% van mening dat het instellen van de wijkraad ertoe heeft geleid dat de wijk meer invloed heeft gekregen op het gemeentebestuur. Een aandeel van 15% is het hier

niet mee eens, 34% denkt er neutraal over en 13% heeft hierover geen mening. Deze percentages wijken nauwelijks af van die van vorig jaar.

"Onze wijkraad verricht nuttig werk"		
	2004	2005
(zeer) eens	43	50
neutraal	35	33
(zeer) oneens	4	6
geen mening	18	12

"Door het instellen van de wijkraad heeft onze wijk meer invloed op het gemeentebestuur"		
	2004	2005
(zeer) eens	36	38
neutraal	32	34
(zeer) oneens	16	15
geen mening	16	13

Ook bekendheid van wijkwethouders toegenomen

De bekendheid van de wijkwethouders is toegenomen. Vanzelfsprekend hebben we het hierbij niet over de wijkwethouders Abrahamse en Janssen, aangezien zij pas dit jaar zitting hebben genomen in het College van Burgemeester en Wethouders. Wethouder Abrahamse is als wijkwethouder bekend onder 5% van de inwoners van de wijken Noordoost en Oost, wijkwethouder Janssen geniet een bekendheid van 5% onder de inwoners van de wijk West en 7% onder de inwoners van de wijk Vleuten-De Meern. Van alle wijkwethouders is wethouder Lenting met 45% in 'zijn' wijk Leidsche Rijn nog steeds het meest bekend (2004: 40%). Deze grotere bekendheid wordt waarschijnlijk mede veroorzaakt door het feit dat wethouder Lenting niet alleen wijkwethouder voor deze wijk is, maar ook de ontwikkeling van Leidsche Rijn in zijn portefeuille heeft. Van de inwoners van Zuid en Noordwest weet respectievelijk 32% (2004: 25%) en 20% (2004: 13%) dat wethouder Spekman de wijkwethouder van die wijken is. De bekendheid van de overige wijkwethouders ligt iets lager. In de Binnenstad weet 16% (2004: 11%) van de inwoners wethouder Van den Bergh aan te wijzen als wijkwethouder van hun wijk. De bekendheid van wethouder Van Kleef als wijkwethouder in de wijk Overvecht ligt op 14% (2004: 8%), die van wethouder Gispén in de wijk Zuidwest op 7% (2004: 3%).

Bekendheid wijkwethouders			
		2004	2005
West	(wethouder Janssen)	n.v.t.	5
Noordwest	(wethouder Spekman)	13	20
Overvecht	(wethouder Van Kleef)	8	14
Noordoost	(wethouder Abrahamse)	n.v.t.	5
Oost	(wethouder Abrahamse)	n.v.t.	5
Binnenstad	(wethouder Van den Bergh)	11	16
Zuid	(wethouder Spekman)	25	32
Zuidwest	(wethouder Gispén)	3	7
Leidsche Rijn	(wethouder Lenting)	40	45
Vleuten-De Meern	(wethouder Janssen)	n.v.t.	7

Behalve dat de bekendheid van de wijkwethouders is toegenomen, zeggen ook meer mensen te weten wat de wijkwethouder voor de eigen wijk doet. Lag dit aandeel in 2004 nog op 9%, nu zegt 19% dit in meer of mindere mate te weten. Van deze groep vindt bovendien 52% (2004: 49%) dat het door de benoeming van de wijkwethouder makkelijker is geworden om contact te leggen met het gemeentebestuur.

Bijna een vijfde op de hoogte van werkbezoeken van de gemeenteraad aan de wijken

Na het afschaffen van de raadscommissies voor de wijken heeft de gemeenteraad besloten om twee keer per jaar een werkbezoek te brengen aan iedere wijk. Gevraagd naar de bekendheid van deze werkbezoeken geeft bijna een vijfde (19%) van de Utrechters aan hiervan op de hoogte te zijn. Deze inwoners hebben vooral over de werkbezoeken van de gemeenteraad gehoord via (de gemeentepagina's in) Ons Utrecht en/ of andere huis-aan-huisbladen (78%). Minder genoemd worden uitnodigingen (12%), posters/affiches en flyers (9%), de website van de gemeenteraad op Utrecht.nl (6%) en de website van het wijkbureau van de eigen wijk (5%). Ten slotte heeft een aandeel van 20% van deze Utrechters op een andere, niet nader aangegeven wijze gehoord of gelezen over de werkbezoeken van de gemeenteraad aan de tien Utrechtse wijken.

Weet u dat de gemeenteraad zelf twee keer per jaar een werkbezoek brengt aan uw wijk?	
	2005
ja	19
nee	81

Hoe heeft u gehoord over de werkbezoeken van de gemeenteraad aan uw wijk?	
	2005
via de website van de gemeenteraad op Utrecht.nl	6
via de website van het wijkbureau in mijn wijk	5
via de (gemeentepagina's in) Ons Utrecht en/of andere huis-aan-huisbladen	78
via een uitnodiging die ik heb ontvangen	12
via posters/affiches en flyers	9
anders	20

Ruim de helft van de Utrechters wil meer weten over werkbezoeken

Gevraagd of men meer zou willen weten over de werkbezoeken van de gemeenteraad aan de eigen wijk, antwoordt 56% van de Utrechters bevestigend. Vooral via uitnodigingen (33%) en (de gemeentepagina's in) Ons Utrecht en/ of andere huis-aan-huisbladen (32%) zouden zij hier meer over willen horen. Beduidend minder genoemd worden posters/affiches en flyers (16%), RTV Utrecht (7%), de website van de gemeenteraad op Utrecht.nl (6%), de gemeentegids (4%) en de website van het wijkbureau in de eigen wijk (3%).

Zou u meer willen weten over de werkbezoeken van de gemeenteraad aan uw wijk?	
	2005
ja	56
nee	44

Hoe zou u informatie over de werkbezoeken het liefst willen krijgen?	
	2005
via de website van de gemeenteraad op Utrecht.nl	6
via de website van het wijkbureau in mijn wijk	3
via (de gemeentepagina's in) Ons Utrecht en/of andere huis-aan-huisbladen	32
via een uitnodiging	33
via de gemeentegids	4
via RTV Utrecht	7
via posters/affiches en flyers	16

12 procent van de Utrechters denkt gemeentebestuur voldoende te kunnen beïnvloeden

Op de vraag of inwoners denken het gemeentebestuur voldoende te kunnen beïnvloeden, antwoordt 12% met 'ja'. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2004 toen 8% deze mening was toegedaan. Het aandeel mensen dat aangeeft in onvoldoende mate het gemeentebestuur te kunnen beïnvloeden is echter ook licht gestegen: van 50% in 2004 naar 55% nu. Een aandeel van 33% heeft over dit onderwerp geen mening of weet het niet (2004: 42%).

Denkt u het gemeentebestuur voldoende te kunnen beïnvloeden?		
	2004	2005
ja	8	12
nee	50	55
weet niet/geen mening	42	33

Over de informatieverstrekking van de gemeente over de beïnvloedingsmogelijkheden van het gemeentebestuur zijn de Utrechters beter te spreken dan vorig jaar. Een aandeel van 40% antwoordt bevestigend op de vraag 'Informeert de gemeente u - via krant, brief, informatiefolder, bijeenkomst, internet enz. - voldoende over de beïnvloedingsmogelijkheden van het gemeentebestuur?'. In 2004 lag dit aandeel nog op 31%. Het percentage Utrechters dat van mening is dat de gemeente niet voldoende informeert over de beïnvloedingsmogelijkheden van het gemeentebestuur is met 33% ongeveer gelijk gebleven (2004: 30%).

Informeert de gemeente u voldoende over beïnvloedingsmogelijkheden gemeentebestuur?		
	2004	2005
ja	31	40
nee	30	33
weet niet/geen mening	39	28

Informatie-, discussie-, en/ of inspraakbijeenkomsten best bekend

Van alle instrumenten waarmee Utrechtse burgers invloed kunnen uitoefenen op het gemeentebestuur, zijn - net als in 2004 - informatie-, discussie-, en/ of inspraakbijeenkomsten met 78% het best bekend. Ook overleg-, beheer-, klankbord-, en buurtpreventiegroepen (69%) en het spreekuur van de wethouder (42%) zijn relatief goed bekend. De bekendheid van deze instrumenten is bovendien (licht) toegenomen ten opzichte van 2004. Het leefbaarheidsbudget (23%) en het Recht van Initiatief (27%) zijn van alle instrumenten het minst bekend, ook voor deze instrumenten geldt echter dat de bekendheid ervan (licht) is gestegen.

Uitgaande van de cijfers lijkt de bekendheid van het correctieve referendum sterk te zijn toegenomen: van 40% in 2004 naar 52% nu. Naar alle waarschijnlijkheid zal deze grotere bekendheid voor een belangrijk deel kunnen worden verklaard door de twee referenda die op 1 juni in Utrecht gehouden zijn (het referendum over de Europese Grondwet en het lokale Referendum Koopzondagen). Deze referenda waren echter geen correctieve referenda, maar raadplegende referenda.

De bekendheid van het Burgerinitiatief is aanzienlijk toegenomen. In 2004 gaf 20% van de Utrechters aan met dit instrument bekend te zijn, nu ligt dit aandeel op 36%. Of de bekendheid van dit instrument daadwerkelijk in deze mate is gestegen, is echter de vraag. Mogelijk hebben sommige respondenten het Burgerinitiatief verward met andersoortige initiatieven die door burgers worden genomen, bijvoorbeeld het instellen van buurtpreventiegroepen.

Op welke manier heeft u zich beziggehouden met het gemeentebeleid?		
	2004	2005
één of meer informatie-, discussie-, en/of inspraakbijeenkomsten bezoeken	38	40
in één of meer overleg-, beheer-, klankbord-, en buurtpreventiegroepen deelnemen	12	12
spreekuur wethouder bezoeken	4	3
(mede) indienen van een Recht van Initiatief	2	4
(mede) indienen van een Burgerinitiatief	1	2
aanvraag doen voor het leefbaarheidsbudget	3	4
brief schrijven aan gemeente	20	21
anders	58	48

Bekendheid beïnvloedingsinstrumenten		
	2004	2005
Informatie-, discussie- en/of inspraakbijeenkomsten	78	78
Overleg-, beheer-, klankbord- en buurtpreventiegroepen	62	69
Spreekuur wethouder	40	42
Correctieve referendum	40	52
Recht van Initiatief	20	27
Burgerinitiatief	20	36
Leefbaarheidsbudget	17	23

Aandeel Utrechters dat zich bezighoudt met het gemeentebeleid stabiel op een kwart

Iets minder dan een kwart van de Utrechters (24%) heeft zich in het afgelopen jaar in meer of mindere mate beziggehouden met het gemeentebeleid. Dit aandeel is ongeveer gelijk aan dat van vorig jaar (2004: 26%). Vooral informatie-, discussie-, en/of inspraakbijeenkomsten worden door deze groep burgers gebruikt om hun stem te laten horen (40%). Iets meer dan een vijfde (21%) heeft het afgelopen jaar een brief aan de gemeente geschreven (bijvoorbeeld aan een dienst, een wethouder of de burgemeester) en 12% heeft deelgenomen aan één of meer overleg-, beheer-, klankbord-, en buurtpreventiegroepen. Het indienen van een aanvraag voor het leefbaarheidsbudget (4%), het (mede) indienen van een voorstel in het kader van het Recht van Initiatief (4%), het bezoeken van het spreekuur van de wethouder (3%) en het (mede) indienen van een burgerinitiatief (2%) worden minder vaak genoemd. Ten slotte heeft 48% van deze Utrechters zich op een andere, niet nader aangegeven wijze beziggehouden met het gemeentebeleid.

Heeft u zich het afgelopen jaar beziggehouden met het gemeentebeleid?		
	2004	2005
ja (een beetje)	26	24
nee	74	76

Bijlage 5 Wijkgericht werken door de gemeenteraad

Door: Griffie gemeente Utrecht

1. Inleiding

Eind november vorig jaar rondde ik mijn laatste reguliere vak af in het kader van mijn studie bestuurskunde aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Alvorens af te kunnen studeren diende ik een stage te lopen van minimaal drie maanden. Graag wilde ik een kijkje gaan nemen in de keuken van een gemeentelijke organisatie. Ik kwam terecht bij de Griffie van de gemeente Utrecht. Sinds half januari 2005 loop ik hier twee dagen in de week stage. Omdat ik tijdens mijn sollicitatie aangaf dat mijn speciale interesse uitgaat naar de thema's veiligheid & leefbaarheid, wijkgericht werken en welzijn heb ik vanuit de Griffie de opdracht gekregen mij bezig te gaan houden met de wijkbijeenkomsten van de raad. Aan deze opdracht heb ik in de afgelopen maanden op twee manieren invulling gegeven. In de eerste plaats heb ik zo'n tien gesprekken gevoerd met verschillende raadsleden en wijkmanagers. In deze gesprekken heb ik hen in de eerste plaats gevraagd naar de wijze waarop de wijkbijeenkomsten over het algemeen verlopen. Vervolgens wilde ik weten of zij hier al dan niet tevreden mee zijn en op welke punten de wijkbijeenkomsten wellicht verbeterd zouden kunnen worden. De resultaten van deze gesprekken worden weergegeven in het eerste gedeelte van dit verslag.

Naast het voeren van gesprekken over de wijkbijeenkomsten heb ik tevens uitvoering gegeven aan enkele activiteiten rondom of binnen de wijkbijeenkomsten zelf. Een beschrijving hiervan (inclusief de gronden op basis waarvan ik voor het uitvoeren van juist deze activiteiten heb gekozen) is terug te lezen in deel twee.

2. De wijkbijeenkomsten volgens raadsleden en wijkmanagers

In de afgelopen vier maanden heb ik zo'n tien gesprekken gevoerd met verschillende raadsleden en wijkmanagers. In deze gesprekken heb ik hen gevraagd naar de wijze waarop de wijkbijeenkomsten over het algemeen verlopen, of zij hier al dan niet tevreden mee zijn en op welke punten de wijkbijeenkomsten wellicht verbeterd zouden kunnen worden. De resultaten van deze gesprekken worden hieronder uiteengezet. In de eerste plaats wordt een indeling gemaakt aan de hand van een aantal in de gesprekken aan de orde gestelde onderwerpen. Mede op basis hiervan wordt ten slotte een overzicht gegeven van de elementen die aanwezig zouden moeten zijn wil er sprake kunnen zijn van een succesvolle wijkbijeenkomst.

Voorzitter

Een goede voorzitter is in staat tot het creëren van een dialoog tussen bewoners en raadsleden. Hiervoor is het nodig zo af en toe eens het gezegde samen te vatten, ofwel 'scherp te stellen' en raadsleden te onderwerpen aan een enigszins kritische ondervraging in de trant van 'Wat heeft u daar als raadslid tot op heden aan gedaan?' of 'Wat kunt u als raadslid hierin voor de bewoners betekenen?'. Volgens sommigen zouden soortgelijke vragen ook gesteld moeten worden aan de bewoners zelf. Immers, ook zij kunnen veelal een bijdrage leveren aan de binnen een wijk bestaande problemen. Door de voorzitter dient gezocht te worden naar ieders verantwoordelijkheden in de zaken die tijdens de avond naar voren worden gebracht.

Ook bij het opstellen van het boodschappenlijstje is een belangrijke rol weggelegd voor de voorzitter. Hij/zij dient er zoveel mogelijk voor te zorgen dat het tijdens de bijeenkomst gaat over zaken waar de raad 'iets mee kan' en dus op het boodschappenlijstje kunnen worden geplaatst. 'Een goede discussie zonder goed boodschappenlijstje is niet wenselijk'. De voorzitter dient tevens zodanig te sturen dat de op het boodschappenlijstje geplaatste actiepunten helder en in concrete termen worden beschreven. Immers, des te abstracter de formulering hiervan, des te moeilijker is het voor raadsleden er uitvoering aan te geven. Het verdient de voorkeur aan het einde van de wijkbijeenkomst het opgestelde boodschappenlijstje samen met de aanwezigen nog eens door te lopen, waarbij wordt nagegaan in hoeverre deze volledig en uitvoerbaar is.

Tot slot zijn alle ondervraagden het erover eens dat tijdens de wijkbijeenkomsten geen sprake zou moeten zijn van felle (politieke) discussies tussen raadsleden onderling. Het is de voorzitter die dit in de hand zal moeten weten te houden (zie punt politiek/apolitiek).

Agenda

Bij het opstellen van de agenda dient zoveel als mogelijk te worden gekozen voor thema's ten aanzien waarvan de raad een (belangrijke) rol vervult dan wel zou kunnen vervullen.

Naast de vooraf vastgestelde thema's is het van belang dat er voldoende ruimte over blijft voor andere vragen en opmerkingen van bewoners. Er kan voor worden gekozen aan het begin van de avond een inventarisatie te maken van de onderwerpen die de aanwezigen graag aan bod zouden willen zien komen. Als hieruit blijkt dat er onder de aanwezigen bepaalde zaken heel erg leven die niet reeds op de agenda staan kan hier vervolgens direct op worden ingespeeld door dit onderwerp alsnog toe te voegen (flexibele inhoud).

Plenair/niet-plenair

Over het al dan niet geheel plenair houden van de wijkbijeenkomst zijn de meningen verdeeld. Enkele ondervraagden zien voordelen in het opdelen van de aanwezigen in buurten, daar waar de buurt voor bewoners veel meer leeft dan de wijk als geheel, of in die gevallen waarin men de kans groot acht dat bij een plenaire bijeenkomst onevenredig veel de aandacht zal worden gevestigd op een bepaalde buurt in de wijk.

Naast het opsplitsen in buurten kan tevens worden gekozen voor het opsplitsen in thema's. Dit opsplitsen in buurten en/of thema's zou volgens sommigen zorgen voor een directer contact tussen raadsleden en bewoners en daarmee voor meer dialoog. Voorwaarde voor opsplitsing is wel dat er in het plenaire gedeelte van de avond een goede terugkoppeling plaatsvindt van zaken die aan de orde zijn gekomen tijdens de niet-plenaire gedeeltes.

Tegenstanders van deelsessies vinden dat de wijkbijeenkomsten geheel plenair dienen te zijn. 'De aanwezigen leven ten slotte allemaal in dezelfde wijk, dus laten we vooral samen praten'.

Aanwezigheid 'externen'

Men is het er unaniem over eens dat het wenselijk is dat naast raadsleden en afgevaardigden van het wijkbureau ook andere relevante partijen aanwezig zijn op de wijkbijeenkomsten. Daarbij wordt in de eerste plaats gedoeld op mensen die informatie kunnen verschaffen over de status van lopende projecten, met name daar waar het gaat om complexe processen zoals grootschalige stadsvernieuwing of een omvangrijk bouwproject.

Tevens wordt door velen gepleit voor de aanwezigheid van afgevaardigden van partijen als (wijk)welzijnsorganisaties en (grote) verhuurders. Deze organisaties houden zich bezig met zaken die tijdens de wijkbijeenkomsten regelmatig aan de orde komen. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de politie. Daar waar de verantwoordelijkheid voor bepaalde zaken vooral bij hen ligt kan de behoefte bestaan aan een reactie van een van hen. Voorkomen kan hiermee in veel gevallen worden dat vragen en opmerkingen door de aanwezige raadsleden worden afgedaan met de opmerking 'daar gaan wij niet over', wat regelmatig leidt tot onbegrip en wantrouwen bij bewoners.

Informatiemanagement

Een aantal ondervraagde raadsleden heeft aangegeven het op prijs te stellen wanneer zij voorafgaande aan de wijkbijeenkomst enige (achtergrond)informatie krijgt welke handelt over actuele zaken in de wijk en/of de laatste stand van zaken over de tijdens de wijkbijeenkomst op de agenda geplaatste thema's. Voor de hand ligt dat deze informatie afkomstig is van het wijkbureau. Iemand van het wijkbureau kan de informatie aanleveren aan de wijkcontactpersoon die deze vervolgens verspreid onder de raadsleden die op de bijeenkomst aanwezig zullen zijn. Ook kan ervoor worden gekozen deze informatie te laten verspreiden door de Griffie.

Niet iedereen vindt echter dat (achtergrond)informatie vooraf een toegevoegde waarde heeft. De ervaring leert dat het van tevoren vaak lastig is in te schatten waar op de wijkbijeenkomst over gesproken zal worden. Dit zorgt ervoor dat van de vooraf aangeleverde informatie vaak nauwelijks gebruik wordt gemaakt. Bovendien zeggen veel raadsleden die al een tijdje meelopen wel te weten wat er in grote lijnen speelt in de wijken.

Boodschappenlijstje

In de praktijk blijkt dat de taken die op het boodschappenlijstje geplaatst zijn verdeeld worden onder enkele raadsleden. Er bestaat geen vaste wijze waarop dit gebeurt, maar men is het erover eens dat de wijkcontactpersoon hierin een voortrekkersrol kan en ook zou moeten vervullen. Het is de wijkcontactpersoon die in de gaten dient te houden of alle actiepunten die op het boodschappenlijstje terecht zijn gekomen worden opgepakt en die de voortgang van de uitvoering ervan zou moeten bewaken. Omdat het succes van de uitvoering van het boodschappenlijstje op deze manier erg afhankelijk is van de tijd en inzet van de wijkcontactpersoon in dezen kan overwogen worden ook het wijkbureau en/of de Griffie een rol te laten spelen in de voortgang en bewaking hiervan. Om ervoor te zorgen dat de aandacht van de raadsleden voor de boodschappenlijstjes zoveel mogelijk wordt gegarandeerd kan er zelfs voor worden gekozen deze te integreren in het reguliere werkproces door de voortgang van de uitvoering ervan standaard te agenderen in de commissie bestuur en veiligheid (waar wijkgericht werken onder valt).

Niet alleen is het van belang dat uitvoering wordt gegeven aan de tijdens de wijkbijeenkomsten opgestelde actiepunten, een goede terugkoppeling hiervan naar bewoners toe is minstens zo belangrijk. Ten aanzien van de wijze waarop dit het beste kan gebeuren kunnen meerdere keuzes worden gemaakt. In theorie zou ervoor kunnen worden gekozen terugkoppeling van het tijdens een wijkbijeenkomst opgesteld boodschappenlijstje enkel plaats te laten vinden tijdens de eerstvolgende bijeenkomst in de wijk. Aan de orde dient gesteld te worden in hoeverre en op welke manier uitvoering is gegeven aan het boodschappenlijstje. Het verdient de voorkeur deze terugkoppeling niet over te laten aan een en dezelfde persoon, maar over de verschillende punten iets te laten zeggen door de raadsleden die hier het meeste mee te maken hebben gehad. Dit kan een positieve bijdrage leveren aan het beeld van toegewijde en betrokken raadsleden die iets doen met de inbreng die zij van bewoners krijgen. Het is wederom de wijkcontactpersoon die ten aanzien hiervan de regie het beste in handen kan nemen.

Men is het erover eens dat niet elk actiepunt 'live' toelichting behoeft. Men kiest er in de praktijk dan ook veelal voor slechts enkele belangrijke dan wel aansprekende punten nader toe te lichten. Wel dient er in alle gevallen schriftelijke informatie beschikbaar te zijn waarin alle op het boodschappenlijstje genoemde actiepunten afzonderlijk worden behandeld. Deze informatie dient tevens te vinden zijn op de gemeentelijke website en dient meegestuurd te worden met de uitnodigingen.

Naast het behandelen van het boodschappenlijstje op de avond zelf zijn vrijwel alle geïnterviewden het eens over het belang van tussentijdse terugkoppeling. Als er iets met een actiepunt is gedaan (bijvoorbeeld het stellen van een vraag in een commissie), dan zou dit direct teruggekoppeld moeten worden.

Terugkoppeling kan op verschillende wijzen plaatsvinden. In de eerste plaats is dit via de gemeentelijke website. Daarnaast is terugkoppeling mogelijk via het wijkbureau en/of het stadhuis, alwaar bewoners in staat kunnen worden gesteld informatie hieromtrent in te zien. Directe communicatie met betrekking tot terugkoppeling kan plaatsvinden naar bewoners toe die hun adresgegevens hebben achtergelaten op de tijdens de wijkbijeenkomst aanwezige presentielijsten. Tot slot zou overwogen kunnen worden terugkoppeling plaats te laten vinden middels de verschillende lokale media.

Sommige op de wijkbijeenkomst aangehaalde zaken kunnen ook ambtelijke worden afgedaan, zonder tussenkomst van de raad. Om deze reden wordt er door een aantal ondervraagden voor gepleit twee boodschappenlijstjes op te stellen: één met actiepunten waar de raad mee aan de slag dient te gaan, een ander met

zaken die kunnen worden opgepakt door een gemeentelijke dienst en/of het wijkbureau.

Politiek/apolitiek

Alle ondervraagden zijn het erover eens dat tijdens de wijkbijeenkomsten geen sprake zou moeten zijn van felle (politieke) discussies tussen raadsleden onderling. Het is de voorzitter die dit in de hand zal moeten weten te houden (zie punt voorzitter). Daarnaast zouden raadsleden elkaar hier ook onderling op kunnen aanspreken. Echter, verdeeldheid bestaat er over de vraag of de wijkbijeenkomsten geheel vrij dienen te zijn van politieke profilering door raadsleden. Sommigen achten het in een aantal situaties nodig bewoners duidelijkheid te geven over politieke standpunten. Met name daar waar een of meerdere partijen geen politieke meerderheid hebben kunnen vinden voor een door bewoners geuite wens bestaat soms de behoefte uiteen te zetten wat de opstelling van de verschillende partijen in dezen is geweest. Volgens voorstanders hiervan 'mogen bewoners best weten welke partijen wat vinden'. Partijpolitieke profilering via een actieve inzet bij de uitvoering van de op het boodschappenlijstje geplaatste actiepunten moet volgens hen mogelijk zijn. Daarentegen vinden anderen partijpolitieke profilering in het geheel niet wenselijk. Terugkoppeling dient plaats te vinden door naar de bewoners te communiceren op welke wijze wat met het boodschappenlijstje is gedaan. Uiteengezet dient te worden op basis van welke argumenten bepaalde afwegingen zijn gemaakt. Hierbij is het echter niet nodig precies uiteen te zetten 'welke partijen voor waren en welke tegen'.

Verdere aandachtspunten/praktische zaken

- Voor de effectiviteit van de wijkbijeenkomsten is het belangrijk dat bewoners kunnen inschatten welke zaken van belang zijn mee te geven aan de raadsleden. Dit is alleen mogelijk als bij hen helderheid bestaat over waar en in hoeverre raadsleden invloed kunnen uitoefenen. Hiervoor is het nodig dat bewoners uitleg wordt gegeven over de verdeling van taken en bevoegdheden tussen raad, college en andere partijen, en het voor hen duidelijk is waar in het besluitvormingsproces zich bepaalde zaken die tijdens de wijkbijeenkomst aan de orde komen bevinden.
- Om wantrouwen en cynisme te voorkomen is het van belang dat er bij bewoners helderheid bestaat over de 'status' van de wijkbijeenkomst (de wijkbijeenkomsten zijn er voor het peilen van meningen, niet om het bieden van een directe vorm van inspraak).
- Indien in een wijk buurten onderling sterk van elkaar verschillen dient hier bij de keuze van de locatie rekening mee te worden gehouden. Het strekt tot de aanbeveling 'alle buurten een keer aan de beurt te laten komen'.
- Het verdient de voorkeur een voorstelronde te houden en hierbij naast naam ook de commissie waarin men actief is te noemen.
- De aanwezigheid van één of meerdere goed werkende loopmicrofoons is essentieel.
- Nagedacht dient te worden over de opstelling van de raadsleden in de zaal.
- Het organiseren van een nazit na afloop van een wijkbijeenkomst kan een positieve bijdrage leveren aan direct contact tussen bewoners en raadsleden.
- Bewoners dienen er zowel tijdens de wijkbijeenkomst zelf als via andere kanalen op te worden gewezen hoe het verslag en de (tussentijdse) terugkoppeling kunnen worden verkregen/ingezien.

- Tijdens de wijkbijeenkomst dient benadrukt te worden dat het van belang is adresgegevens achter te laten/de presentielijst in te vullen, zodat het verslag en de (tussentijdse) terugkoppeling kunnen worden toegezonden.
- Uitnodigingen, verslagen en (tussentijdse) terugkoppeling dienen individueel te worden verstuurd (persoonlijke benadering). Niet alleen naar diegenen die op de vorige wijkbijeenkomst aanwezig waren, maar naar alle bewoners die een of meerdere keren een bijeenkomst hebben bijgewoond en waarvan de adresgegevens dus bij het wijkbureau bekend zouden moeten zijn.

Wat maakt een wijkbijeenkomst tot een succes?

- Als alle fracties zijn vertegenwoordigd.
- Wanneer uitgelegd wordt op basis van welke argumenten bepaalde afwegingen zijn gemaakt.
- Wanneer geluisterd wordt naar wat de bewoners te vertellen hebben.
- Als niemand naar huis gaat met iets wat hij/zij nog aan de orde had willen stellen.
- Wanneer er op alle aan de orde gestelde zaken afdoende is gereageerd, al dan niet in de vorm van een actiepoint (voor de raad of het ambtelijk apparaat/wijkbureau).
- Als er een volledige en uitvoerbare boodschappenlijst is opgesteld.
- Wanneer de bijeenkomst een bijdrage heeft kunnen leveren aan het verkleinen van de afstand tussen raadsleden en bewoners.
- Wanneer er duidelijkheid is over ieders bevoegdheden en verantwoordelijkheden.
- Wanneer er een stukje verantwoordelijkheid wordt teruggegeven aan bewoners.
- Als bewoners serieus worden genomen.
- Wanneer er veel bewoners aanwezig zijn.
- Als de aanwezigen een goede afspiegeling vormen van de in de wijk bestaande bevolkingsamenstelling.
- Wanneer het leuk is.
- Als er niet alleen negativiteit/klachten te horen zijn. Raadsleden willen ook weten wat mensen goed vinden aan hun wijk.
- Wanneer onder bewoners het gevoel bestaat dat zij gehoord worden.
- Als blijkt dat zaken worden opgepakt.

3. De praktijk

Naast het voeren van gesprekken over de wijkbijeenkomsten heb ik tevens uitvoering gegeven aan enkele activiteiten rondom of binnen de wijkbijeenkomsten zelf. Een beschrijving hiervan (inclusief de gronden op basis waarvan ik voor het uitvoeren van juist deze activiteiten heb gekozen) is hieronder te lezen.

Overvecht

Als het gaat over participatie komt al vrij snel de vraag naar voren in hoeverre de deelname van bewoners een goede afspiegeling vormt van de totale populatie, dat willen zeggen: representatief is voor alle bewoners (van in dit geval een wijk). Ook over de Utrechtse wijkbijeenkomsten bestaat het vermoeden dat het vaak 'dezelfde gezichten' zijn die deze avonden bezoeken. Met dit in het achterhoofd ben ik samen met de communicatiemedewerkster van het wijkbureau voorafgaande aan de wijkbijeenkomst in de wijk Overvecht (23 maart)

letterlijk de straat op gegaan om bewoners van deze wijk persoonlijk uit te nodigen de wijkbijeenkomst in hun wijk bij te wonen. Gelet op de eis van representativiteit hebben zoveel als mogelijk getracht hierbij een zodanige groep bewoners te benaderen dat deze een goede afspiegeling vormt van alle inwoners van de wijk Overvecht.

Over het algemeen waren de reacties die we kregen erg positief. Vrijwel alle mensen waren bereid een praatje met ons te maken. Of ons uitnodigingenbeleid ook daadwerkelijk een bijdrage heeft geleverd aan het opkomstaantal en de representativiteit van de aanwezigen dient echter in twijfel te worden getrokken. Wel kan gezegd worden we een bijdrage hebben geleverd aan de bekendheid van de wijkbijeenkomsten bij bewoners gezien het feit dat zeker tweederde van de door ons aangesproken mensen nog niet op de hoogte bleek te zijn van het bestaan hiervan.

Binnenstad

Na afloop van de wijkbijeenkomst die op 6 april plaatsvond in de Binnenstad heb ik een aantal aanwezigen gebeld met de vraag hoe zij deze bijeenkomst hadden ervaren. De gesprokenen waren allen ondernemers, omdat bij het uitnodigen van mensen voor deze bijeenkomst de nadruk is gelegd op deze 'gebruikers' van de Binnenstad. Het algemene beeld dat ik hieruit kreeg van de volgende:

Positieve reacties waren:

- Over een aantal zaken is voor de ondernemers meer helderheid ontstaan. Zo zei een van hen: 'Ik weet nu dat ik de straatmuzikanten na een bepaalde periode weg mag sturen'.
- Er was voldoende mogelijkheid tot het laten horen van je stem. Hier was voldoende tijd voor, de avond verliep niet gehaast, alle aanwezigen kregen de mogelijkheid aan bod te komen, de voorzitter deed het goed.

Negatieve reacties waren:

- Indien datgene dat werd aangekaart niet werd/kon worden omgezet in een actiepunt (niet op het boodschappenlijstje werd geplaatst) maar op een andere wijze werd 'afgedaan', dan was men daar over het algemeen niet tevreden over en had men het gevoel niet serieus genomen te worden.
- Een aantal ondernemers was enigszins verrast en verbolgen over het feit dat er ook bewoners aan het woord kwamen. Bewonersbelangen zijn volgens hen veelal tegenstrijdig aan ondernemersbelangen. Uit de uitnodiging(en) en het feit dat de bijeenkomst plaats vond in het gebouw van de Kamer van Koophandel hebben veel mensen opgemaakt dat tijdens de bijeenkomst alleen ondernemersbelangen aan de orde zouden worden gesteld. Een van de gesprokenen is om deze reden na een half uur al vertrokken.
- In de lijn van het voorgaande ligt de gehoorde klacht dat de afvaardiging van raadsleden te eenzijdig zou zijn geweest. Men had graag meer raadsleden van de VVD en het CDA gezien, welke de belangen van ondernemers meer en beter zouden kunnen behartigen dan de naar hun zeggen (te) ruim vertegenwoordigde raadsleden van Groen Links en de SP.

NoordWest

Omdat de op de wijkbijeenkomsten aanwezige bewoners veelal vooral geen goede afspiegeling vormen als het gaat om allochtonen en jongeren besloot ik voor de wijkbijeenkomst in NoordWest (27 april) een groep leerlingen uit te nodigen van het Delta College. Een maatschappelijk betrokken jeugd is immers

belangrijk. Niet alleen als bewoner, maar in de nabije toekomst ook kiezer. Om ervoor te zorgen dat de leerlinge niet geheel onbeslagen ten ijs zouden komen heb ik de school voorgesteld in de week voorafgaande aan de wijkbijeenkomst een les te laten verzorgen door een van de Utrechtse raadsleden. Meerdere raadsleden toonden zich hiertoe bereid. Het was uiteindelijk raadslid Vincent Oldenburg (Leefbaar Utrecht) die in een door hem op het Delta-college gegeven les het een en ander heeft verteld over de werking van het gemeentelijk bestel en de rol van de raad hierin.

Ook heeft hij de jongeren aangezet hun mening te uiten over een aantal door hem geponeerde stellingen. De meeste leerlingen hebben aangegeven het leuke en leerzame les te hebben gevonden. Helaas echter gaf een groot deel van de leerlingen op de dag dat de wijkbijeenkomst in NoordWest zou plaatsvinden aan niet in staat te zijn bij de bijeenkomst aanwezig te zijn.

Bijlage 6 De wijkaanpak vergeleken

Door: Verwey-Jonker Instituut

Om een indruk te geven van het wijkgerichte werken elders, hebben we een inventarisatie gemaakt van Nederlandse en Europese aanpakken. Deze inventarisatie is gericht op het zoeken naar met de Utrechtse aanpak vergelijkbare elementen. In dit hoofdstuk beschrijven we in kort bestek een aantal van deze aanpakken. De beschrijving per gemeente vindt plaats aan de hand van de onderdelen die deel uitmaken van de Utrechtse wijkaanpak (wijkraad, bewonersraadpleging, wijkwethouder, wijkprogramma en wijkbezoeken raadsleden). Wanneer deze in een (enigszins) vergelijkbare vorm voorkomt, hebben we dit onderdeel kort beschreven. Nederlandse aanpakken die we beschrijven zijn: Delft, Deventer, Gouda, Middelburg en Zutphen. Europese steden die hier de revue passeren zijn Aberdeen, Antwerpen, Birmingham, Brussel en Edinburgh. De bijlage bevat een uitgebreider overzicht van de inventarisatie. Deze inventarisatie bevat de beschrijving van 35 aanpakken, acht in Nederland en 27 in Europese steden. Niet in dit hoofdstuk beschreven aanpakken zijn anders van aard of beogen andere doelen. We sluiten dit hoofdstuk af met enkele conclusies.

1. Wijkaanpakken in Nederland

Delft

Wijkraad

Deventer werkt met wijkplatforms welke bestaan uit bewoners en professionals.

Bewonersraadpleging

Tijdens verschillende fasen in de wijkaanpak worden bewoners geraadpleegd. Dit vindt plaats via een internetpanel, bewonersbijeenkomsten, wijkmarkten, themabijeenkomsten.

Wijkprogramma

De Delftse wijkaanpak is een jaarlijks proces van vijf stappen. Stap 1 betreft een wijkanalyse (voor de zomer). Bewoners en professionals kijken naar de leefbaarheid in de wijk, verzamelen informatie via Delft Internet Panel (DIP), klachten bij Infopunt Stadsbeheer en signalen van bewoners aan de wijkcoördinator, wijkagent, opbouwwerker, bijeenkomsten en wijkschouwen. Het beeld wordt getoetst door bewoners en professionals aan eigen beeld van de wijk en

wijkanalyse is het resultaat. Stap 2 omvat het opstellen van een wijkagenda (na de zomer). Bewoners en professionals bepalen via deze analyse een aantal belangrijke thema's voor het komende jaar. Stap 3 is gericht op het opstellen van een Wijkprogramma (einde van het jaar). Hierin staan concrete acties, werkgroepen, budgettering. Stap 4 bestaat uit de uitvoering van het programma (voorjaar). De wijkcoördinator bewaakt de voortgang en besteding van budget. Stap 5 ten slotte geeft een verantwoording. Wat zijn de resultaten van de wijkaanpak en waaraan is wijkbudget besteed. Er wordt een concept wijkverslag wordt geschreven.

De documenten die op wijkniveau tot stand komen zijn: wijkanalyse, wijkagenda, wijkprogramma en een wijkverslag.

Deventer

Wijkraad

Een groep bewoners en vertegenwoordigers van in de wijk actieve maatschappelijke organisaties vormen tezamen een wijkraad. Ze werken samen met de wijkwethouder en de wijkmanager.

Bewonersraadpleging

Bewoners worden door de welzijnorganisatie via interviews, Internet en activiteiten geraadpleegd over problemen, oplossingen en mogelijke eigen bijdragen hieraan.

Wijkprogramma

Het wijkprogramma heeft hier de vorm van wijkontwikkelingsplan of wijkconvenant en komt jaarlijks via drie stappen tot stand. In september - november vindt als eerste stap een bewonersraadpleging plaats. In de tweede stap (november - januari worden de uitkomsten geëvalueerd en opties gesteld voor korte termijn en lange termijn. Opties die niet direct geïmplementeerd kunnen worden, worden bediscussieerd binnen wijkoverleggen waarna tweede prioriteiten worden gesteld. Resultaat van het proces is een wijkconvenant of een ontwikkelingsplan (wordt elk jaar bijgesteld). Stap 3 (januari - september) is gericht op implementatie.

Wijkwethouder

De wijkwethouder wordt betrokken bij de implementatie van de voorstellen.

Gouda

Wijkraad

In twaalf wijken zijn wijkteams actief, met daarin bewoners en ondernemers. Ze werken samen met de welzijnstichting, de woningcorporatie, de politie aan de verbetering van de woon- en leefomgeving. Wijkteams hebben ook een adviseerende taak en een budget van drie euro per inwoner om zelfstandig acties te ondernemen. Ze moeten wel wijkbewoners betrekken bij de acties en verantwoording afleggen over de gestelde prioriteiten.

Wijkprogramma

De wijkteams stellen voor telkens twee jaar wijkactiepunten op. De gemeente (wijkcoördinatoren) ziet toe op uitvoering van deze punten, of motiveert waarom iets kan.

Middelburg

Wijkraad

In zes wijken zijn wijktafels opgericht. Dit betreft een overlegorgaan van bewoners, gemeente (ambtenaren en bestuur), woningcorporaties, politie en belangenverenigingen. De wijktafels hebben adviesrecht en een wijkbudget. Daarnaast wordt gewerkt met wijkaanpakgroepen: groepen bewoners die fungeren als de ogen en oren van de wijk.

Bewonersraadpleging

Inventarisatie van problemen en ideeën vinden plaats tijdens bewonersavonden, via paneldiscussies en enquêtes.

Wijkprogramma

In 2004 zij Sociale kwaliteitsatlassen voor de wijken ontwikkeld. Prioriteiten worden uitgewerkt in een werkplan.

Wijkwethouder

De wijkwethouder houdt wekelijks spreekuur en neemt deel aan de wijktafel.

Zutphen

Wijkraad

In elk van de vijf Zutphens wijken zijn wijkteams actief. Hierin zitten bewoners en beroepskrachten zoals de ambtenaren, de wijkwethouder, wijkagent, de wijkopzichter, stadswacht, woningcorporatie.

Bewonersraadpleging

Bewoners brengen ideeën en plannen in die mogelijk in het wijkplan worden opgenomen.

Wijkprogramma

De wijkaanpak werkt met een tweejarige cyclus waarvan het opstellen van het wijkplan onderdeel uitmaakt. De cyclus bestaat uit vier fasen. In de eerste fase dragen bewoners ideeën en plannen aan. Deze worden door bewoners(groepen) zelf gepresenteerd. In fase 2 maakt het wijkteam een keuze in de plannen (maatregelen) die in de cyclus worden uitgevoerd (met bijbehorend budget). Fase 3 betreft de opstelling van een wijkplan door de wijkambtenaar. Daarin staan de plannen vermeld die uitgevoerd gaan worden. In fase vier installeert de wijkopbouwwerker taakgroepen die de maatregelen vorm gaan geven.

Wijkwethouder

De wijkwethouder heeft een scharnierfunctie tussen bestaand, regulier beleid en de wijkaanpak. Is ook aanwezig bij wijkteamvergaderingen.

2. Wijkaanpakken elders in Europa

Aberdeen, Schotland

Bewonersraadpleging

Aberdeen werkt met een bewonerspanel dat bestaat uit een representatieve groep van 1350 inwoners. Zij worden vier keer per jaar geconsulteerd over onder andere veranderingen in dienstverlening en veranderingen in beleid. Dit vindt

plaats via internet en een 'civic forum'. Inwoners vormen op stadsniveau een 'Civic Forum' waarin 120 vertegenwoordigers vanuit buurten en buurtorganisaties zitten. Zij kiezen de vertegenwoordigers die zitting hebben in een stedelijke strategiegroep. Er is nauwe samenwerking tussen vertegenwoordigers vanuit de buurten en de stedelijk werkende buurtspecialisten.

Wijkprogramma

Via een zevenstappenplan worden stakeholders aangemoedigd om 'Community Action Plans' voor buurten voor te bereiden. Inwoners, ambtenaren en andere betrokkenen, zoals politie, komen bij elkaar om de buurten te beschrijven en samen te werken aan een dergelijk plan.

Antwerpen, België

Bewonersraadpleging

Bewoners van de stad Antwerpen worden geraadpleegd via buurtraadpleging. Deze raadpleging heeft drie taken: communicatie-instrument, participatie en beleidsinstrument en onderdeel van het stadsbestuur. De bewonersraadpleging is een cyclisch proces van drie jaar.

Wijkprogramma

In elke buurt (10.000 tot 15.000 inwoners) start een cyclisch proces van 4 treden: 1) alle bewoners werden bevroegd over hun behoeften en prioriteiten aangaande hun wijk; 2) voorstellen werden geprioriteerd, resulterend in wijkprogramma's. Prioritering vindt plaats in een overleg tussen het gemeente- en wijkbestuur; 3) het wijkprogramma wordt in de wijk door het gemeentebestuur geïmplementeerd/gerealiseerd; 4) evaluatie.

Birmingham, Engeland

Wijkraad

Birmingham werkt met Lokale Strategische Partnerschappen (LSP) van bestuur, bedrijven, vrijwilligersorganisaties. De LSP-en zijn samengesteld op het niveau van de kiesdistrict.

Bewonersraadpleging

Elke LSP organiseert in overleg met bewoners conferenties over hoe decentralisatie kan plaats vinden op wijk- en buurtniveau

Wijkprogramma

Wijkcomités bereiden wijkontwikkelingsplannen voor.

Wijkbezoek raadsleden

Elke wijk heeft een Ward Advisory Boards, bestaande uit drie raadsleden.

Brussel, België

Wijkraad

Het wijkraadequivalent in Brussel Local zijn de Committees for Integrated Development (LCID). Deze bestaan uit bewoners, winkeliers, ambtenaren van wijk- buurt en regionaal niveau en een afgevaardigde van een stedelijke ontwikkelorganisatie.

Bewonersraadpleging

Buurtbewoners verkennen en bediscussiëren in werkgroepen initiatieven om de wijk te verbeteren. Deze worden gepresenteerd aan het LCID. De start vindt plaats met een videoproject. Aanvankelijk was dit project bedoeld om het proces te documenteren, maar de werking blijkt breder. Het bevordert eveneens de communicatie met actoren op verschillende niveaus.

Edinburgh, Schotland

Wijkraad

In Edinburgh wordt gewerkt met zes Local Development Committees, voorgezeten door raadsleden (die gekozen zijn om een wijk te vertegenwoordigen). Deze LDC's ontwikkelen en adviseren over zaken die hun gebied aangaan. Het doel is om politiek en bewoners dichter bij elkaar te brengen en om besluitvorming over te dragen naar lokale gebieden. Dit leidt tot concrete projecten die door diverse partijen, waaronder vrijwilligersgroepen, worden uitgevoerd.

Conclusies: overeenkomsten en verschillen met de Utrechtse wijkaanpak

- De Utrechtse wijkaanpak richt zich op het gehele proces van beleidsvorming door de inzet van diverse instrumenten. Een dergelijke doordachte combinatie van een wijkraad, bewonersraadpleging, wijkwethouders, wijkprogramma en wijkbezoeken van raadsleden komen we elders niet tegen. Aanpakken die de Utrechtse wijkaanpak nog het meeste benaderen zien we in Antwerpen, Delft, Deventer en Zutphen.
- In een aantal steden (Deventer, Delft, Zutphen) valt het cyclische proces op. Via één-, twee- of driejaarlijkse processen komen deze steden tot een breed gedragen wijkprogramma. Na de uitvoering en evaluatie begint het proces van consulteren en prioriteiten vaststellen opnieuw. Deze cyclus sluit aan bij de gemeentelijke beleids- en begrotingscyclus en daarmee komen we op het volgende punt. In Utrecht kan de wijkraad adviseren over het wijkprogramma en meedraaien in de beleids- en begrotingscyclus. Sinds 2004 kunnen de wijkraden elk jaar kiezen of ze hieraan meedoen.
- Burgerparticipatie is in steden zoals Utrecht en Deventer relatief ver geïnstitutionaliseerd. Dit lijkt een logisch gevolg te zijn van het feit dat vanuit de gemeentelijke organisaties veel capaciteit wordt gestoken in het bedenken en ontwikkelen van processen voor burgerparticipatie. Maar wat Utrecht betreft gebeurt dit wel steeds in overleg met alle betrokkenen.
- Van evaluatie van de wijkaanpakken is in weinig steden sprake. Utrecht vormt daar, samen met Deventer, Aberdeen en Antwerpen, een uitzondering op. De wijkaanpakken in Aberdeen en Antwerpen zijn tezamen met de Utrechtse wijkaanpak onderwerp van onderzoek geweest in het Europese Demos-project over burgerparticipatie.
- We zien dat het consulteren van bewoners, naast het inventariseren van problemen, ideeën en wensen, ook als doel heeft de dienstverlening te verbeteren. Vooral in een aantal Europese steden wordt burgerparticipatie op deze manier ingevuld.

Colofon

opdrachtgever	Gemeente Utrecht
financier	Gemeente Utrecht
auteurs	Drs. R. Lammerts, Drs. A. Huygen
met medewerking van	Drs. J. v.d. Zweth, Ir. G. Hoetjes
eindredactie	Tekstbureau Schakenraad, Oss
omslag	Korteweg Communicatie, Eindhoven
basisontwerp binnenwerk	Gerda Mulder BNO, Oosterbeek
opmaak	N. van Koutrik
uitgave	Verwey-Jonker Instituut
	Kromme Nieuwegracht 6
	3512 HG Utrecht
	telefoon 030-2300799
	telefax 030-2300683
	e-mail secr@verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website:

<http://www.verwey-jonker.nl>.

Behalve via deze site kunt u producten bestellen door te mailen naar verwey-jonker@adrepak.nl of faxen naar 070-359 07 01, onder vermelding van de titel van de publicatie, uw naam, factuuradres en afleveradres.

ISBN 90-5830-290-1

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2005

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.